

ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΤΑΞΕΟΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ

ΣΠΥΡ. Η. ΛΑΜΠΡΟΥ

11

1914

ΦΩΤΟΤΥΠΙΚΗ ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ * 1969 * RÉIMPRESSION ANASTATIQUE
ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΒΑΣ. Ν. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ ★ BAS. N. GRÉGORIADES
ÉDITIONS

Ε.Υ.Δ. Ε.Π.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 1969

ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΗΜΩΝ

ΤΟΜΟΣ ΙΑ'. — 30^ο Ἰουνίου 1914 — ΤΕΥΧΟΣ Α'—Β'.

Η ΠΕΙΡΩΤΙΚΑ*

Δ'

Η ΛΙΜΝΗ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΙ ΑΙ ΕΠΙ ΤΗΣ ΝΗΣΙΔΟΣ ΑΥΤΗΣ ΜΟΝΑΙ

Ἡ ἐν τῇ λίμνῃ τῶν Ἰωαννίνων γραφικὴ νησίς περιέχει πολλὰ τὰ ἀξία σπουδῆς. Τὸ ἐπ' αὐτῆς χωρίον, οἰκούμενον ὑπὸ ἑκατὸν ἐξήκοντα περίπου οἰκογενειῶν, ὧν οἱ ἄνδρες μετέρχονται τὰ ἔργα λεμβούχου καὶ ἀλιέως, ἔχοντες περὶ τὰς τριακοσίας λέμβους μικρὰς καὶ μεγάλας, ἀποτελεῖ οἷον εἰς τινὰ κόσμον καθ' ἑαυτόν. Καὶ περίεργος μὲν εἶνε ἡ λαλουμένη ἐν τῇ νήσῳ διάλεκτος, ἣτις ἐλαχίστας ἔχει τουρκικὰς λέξεις καὶ παρουσιάζει προφορὰν διάφορον τῆς ἐν Ἰωαννίνοις ὁμιλουμένης. Δὲν εἶνε δὲ ἀδιάφορος ἡ παράδοσις περὶ τῆς ἐν ταῖς ἀρχαῖς τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος ἐκ Μάνης ἐλεύσεως τῶν πρώτων κατοίκων, οἵτινες τὸ μὲν κατ' ἀρχὰς ἐγκατέστησαν κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ἀπέναντι ὄρους Μιτσικέλι πλησίον τῆς πηγῆς Ντραμπάτοβα, ὁπόθεν ἠναγκάσθησαν νὰ μετοικήσωσιν ἐπὶ τῆς νήσου πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἐνοχλήσεων καὶ τῶν κινδύνων, οὓς ὑφίσταντο ἐκ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν ἐν τῇ τότε ὕλομανοῦντι ὄρει κρυπτομένων ληστῶν. Καὶ ὑπάρχουσι μὲν οἱ ἀποδεχόμενοι μᾶλλον

* Ἰδὲ Νέου Ἑλληνομνήμονος Τόμ. Ι' σ. 369 κ. ἑ.

τὴν ἐκ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου ἢ τὴν ἐκ τινος τῶν Ἰονίων νήσων μετοίκησιν αὐτῶν, ἀλλὰ, καίτοι ἢ κατὰ παράδοσιν καταγωγή τῶν νησιωτῶν ἐκ Μάνης δὲν δύναται ὁμολογουμένως νὰ βεβαιωθῇ ἐξ ἀσφαλῶν πηγῶν καὶ διὰ σωζομένων μνημείων, δὲν εἶνε ἢ μόνη περίστασις, καθ' ἣν διαβλέπομεν ἐν Ἡπειρῷ σχέσιν πρὸς τοὺς Μανιάτας. Ἡδὴ δὲ ὁ κ. Δ. Εὐαγγελίδης, ποιούμενος λόγον περὶ Χιμάρας, ἐπέστησε τὴν προσοχὴν ἐπὶ τῆς ὁμοιότητος «τῶν γλωσσικῶν φαινομένων τοῦ ἰδιώματος πρὸς τὸ τῆς Μάνης, ἐξ οὗ ἠδύνατό τις νὰ εἰκάσῃ, ὅτι συμπαγῆς ἐκείθεν πληθυσμὸς, ἂν μὴ ὀλόκληρος ἀποικία, ἐνταῦθα ἐγκατεστάθη»¹. Οὐχ ἦττον δ' ἀξία προσοχῆς εἶνε ἐν τῇ νήσῳ τῶν Ἰωαννίνων τὰ τῆς οἰκοδομικῆς τῶν οἰκίσκων τῶν ἀλιέων αὐτῆς, τὸ σχῆμα τῶν ἀκατίων αὐτῶν καὶ ὁ τρόπος τῆς κωπηλασίας, ὁ τρόπος τῆς ἀλιείας τῶν περιλαλήτων *καρυβίδων* τῆς λίμνης, τῆς φυλάξεως αὐτῶν ζωσῶν ἐν ἰδίοις καλάθοις παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς νησιδος καὶ τῆς ἰδιαζούσης αὐτῶν ὡς ἐδέσματος παρασκευῆς, τὰ τῆς ἀγρας τῶν λιμνοδιαίτων ἀγρίων νησσῶν καὶ τοῦ κατὰ Κυριακὰς πανδήμου κυνηγετοῦ αὐτῶν τοῦ καλουμένου *κλείσματος* καὶ ἄλλα περίεργα ἔθιμα τῶν ἐγκατοίκων. Καὶ ἐπὶ μακρὸν μὲν δὲν εἶχον οἱ νησιῶται ἐπιγαμίαν μετὰ τῶν Ἰωαννιτῶν, καὶ ἄλλως δὲ ἦτο φυσικὸν νὰ διατηρηθῶσιν ἐν τῇ νήσῳ ἀρχαῖα πάτρια ἦθη καὶ ἔθιμα ἔνεκα τοῦ συχνοῦ αὐτῆς ἀποκλεισμοῦ ἀπὸ τῆς μετὰ τῶν Ἰωαννίνων ἐπικοινωνίας ὡς ἐκ τοῦ καὶ κατ' αὐτὸ τὸ θέρος πολλάκις πνέοντος σφοδροῦ βορρᾶ, καθιστάνοντος ἐνίοτε ὅλως ἀδύνατον τὸν διάπλουν τῆς λίμνης. Ἔτι δὲ μᾶλλον συμβαίνει τοῦτο τὸν χειμῶνα, οὐδ' εἶνε σπάνιαι αἱ περιστάσεις, καθ' ἃς καὶ πῆγνυται ἡ λίμνη.

Καὶ ἀρχαιοτάτη μὲν γνωστὴ μοι μνεῖα πῆξεως τῆς λίμνης εἶνε ἢ κατὰ παράδοσιν συνδεομένη πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀπέναντι τῶν Ἰωαννίνων κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Μιτωκέλι μονῆς τῆς Θεοτόκου τῆς ἐπιλεγομένης Δουραχάνη. Περὶ

¹ Νέου Ἑλληνομνήμωνος Τόμ. I' σ. 283.

ταύτης λέγεται, ὅτι ὑπῆρχεν ἤδη, ὅτε ὁ Τοῦρκος Δουραχάν, ἐρχόμενος ἐκ Θεσσαλίας ἠκολούθη εἰς τὴν διάβασιν τῆς λίμνης ὡσεὶ ἄλλης τινὸς πεδιάδος ἕνεκα τῆς πῆξεως αὐτῆς. Διὸ εὐγνωμονῶν πρὸς τὴν Θεοτόκον, εἰς ἧς θαῦμα ἀνέγραφε τὴν διευκόλυνσιν ἐκείνην, ἐπηύξησε καὶ ἐκαλλώπισε τὴν ἤδη προϋφισταμένην μονήν, ἣτις ἔκτοτε φέρει τὸ ἐπώνυμον αὐτοῦ. Τίς δὲ ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος Δουραχάν (Τουραχάν), ἀν ἀληθεύῃ ἢ περὶ αὐτοῦ διήγησις, δὲν εἶνε εὐκολὸν νὰ διεξακριβώσωμεν. Ἄλλὰ δὲν εἶνε ἀπίθανον νὰ ταυτίσωμεν αὐτὸν πρὸς Τουραχάν τὸν στρατηγὸν τοῦ σουλτάνου Μουράτ Β', ὃν πράγματι βλέπομεν τὰ μὲν πρῶτον δρῶντα ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Μακεδονίᾳ¹, εἶτα δὲ νικῶντα τὸν Ἄλβανὸν φύλαρχον Ἀριανίτην Κομνηνὸν² καὶ καταδάντα κατόπιν εἰς τὴν Πελοπόννησον, τὸ μὲν πρῶτον μετὰ τοῦ Μουράτ, εἶτα δὲ κατὰ πρόσκλησιν τοῦ δεσπότης Δημητρίου Παλαιολόγου ἐναντίον τῶν Ἄλβανῶν τῆς χερσονήσου τῆ 1454, δύο ἔτη πρὸ τοῦ κατὰ τὸ 1456 συμβάντος θανάτου αὐτοῦ. Εἶτα δὲ ἀναφέρεται, ὅτι ἐπάγασεν ἡ λίμνη τῆ 1607³, τῆ 1687, ὅτε ὁ πάγος διήρκεσεν ἀπὸ τῆς 19 Ἰανουαρίου μέχρι τῆς 19 Ἀπριλίου⁴, τὸν Νοέμβριον τοῦ 1812⁵, τῆ 1818 ἀπὸ 29 Δεκεμβρίου μέχρι τῆς 9 Ἰανουαρίου 1819⁶, τῆ 1863⁷ καὶ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1891⁸.

Εὐρίσκονται δ' ἐπὶ τῆς νησιδος ἕξ μοναὶ, εἰς ἃς προστίθεται

¹ Hertzberg Geschichte Griechenlands seit dem Absterben des antiken Lebens bis zur Gegenwart. Ἐν Γάθζ. 1877 σ. 450.

² Ἀυτόθι σ. 512.

³ II. Ἀραβαντινοῦ Χρονογραφία τῆς Ἑπείρου. Ἐν Ἀθήναις. 1856. Τόμ. Β' σ. 223.

⁴ Ἀυτόθι σ. 226.

⁵ Ἀυτόθι σ. 225.

⁶ Ἀυτόθι σ. 224.

⁷ Κατὰ προφορικὴν ἀνακοίνωσιν γενομένην μοι ὑπὸ τοῦ ἀγίου Περιστερᾶς κ. Μελετίου εἰς ὃν καὶ ἄλλας ἀξιολόγους εἰδήσεις περὶ τῶν μονῶν τῶν ἐν τῇ νήσῳ τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων χρεωστῶ.

⁸ Ἴδε «Ἐνθυμήσεις ἐν τοῖς ἐντύποις Μηνιαίοις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἰωαννίνων» (Νέου Ἑλληνομνημονοῦ Τόμ. Γ' σ. 434).

ἐβδόμη ἢ ἐκλιπούσα τοῦ Προδρόμου Βαπτιστοῦ Ἰωάννου. Εἶνε δ' αὐταὶ αἱ ἐξῆς:

α') Ἡ πασῶν ἀρχαιοτάτη, ἡ τοῦ Ἁγίου Νικολάου τοῦ ἐπονομαζομένου Σπανοῦ, ἐν τῇ ἡδὴ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ δεσποτάτου τῆς Ἡπείρου ἰδρύθη τῇ 1282 ὑπὸ τοῦ οἰκονόμου Ἰωαννίνων Μιχαῆλ τοῦ Φιλανθρωπηνοῦ σχολή, ἣτις, ὑπὸ ἄλλων κατόπιν γόνων τοῦ αὐτοῦ περιφανοῦς οἴκου διευθυνομένη, ἐξηκολούθησε διατηρουμένη μέχρι τοῦ 1612¹. Ἐξεῆλθον δὲ τῆς σχολῆς ταύτης ἄξιοι λόγου ἱερομόναχοι καὶ ἱεράρχαι, «ἐν οἷς Πρόκλος (1410), Νήφων ὁ Μεταξᾶς (1500), μητροπολίτης Ἰωαννίνων, Παρθένιος ὁ μικρὸς ὁ ἀπὸ Ἰωαννίνων Ἀδριανουπόλεως ἀναρρηθεὶς καὶ ὁ ἐξ Ἰωαννίνων Ἰωάσαφ, πατριάρχης (1549) ἀναδειχθεὶς»².

Ὁ δὲ ναὸς τῆς μονῆς ἐκτίσθη τῇ 1292 ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Μιχαῆλ Φιλανθρωπηνοῦ, ὅστις εἶνε τεθαμμένος ἐν τῇ μονῇ, καθ' ἃ καὶ ἄλλοι τῶν εἰς τὸν αὐτὸν οἶκον ἀνηκόντων³. Ὁ δὲ νάρθηξ τῆς ἐκκλησίας, ἀνεγερθεὶς ἐκ βάθρων τῇ 1569 ὑπὸ Ἰωάσαφ τοῦ Φιλανθρωπηνοῦ⁴, κοσμεῖται ὑπὸ πολλῶν τοιχογραφιῶν. Καὶ ἐν μὲν τῇ μεσημβρινῇ αὐτοῦ τοίχῳ ὁράται ἐν ἡμικυκλίῳ ἢ εἰκῶν τῆς πεντάδος τῶν Φιλανθρωπηνῶν ἐν μικρῇ σχήματι⁵. Ἡ δὲ μεσημβρινή πλευρὰ τοῦ νάρθηκος κοσμεῖται ὑπὸ περιέργων τοιχογραφιῶν, δεικνυουσῶν τὴν ἀλληλεγγύην καὶ τὸν σὺνδεσμον μεταξὺ τῆς ἀρχαίας παιδείας καὶ τῆς ὀρθοδοξίας. Φέρουσι δ' αὐταὶ τὰς ἐπιγραφὰς "Ἑλλην Ἠλίτων, "Ἑλλην Ἀπολλώνιος, "Ἑλλην Σόλων, "Ἑλλην Ἀριστοτέλης, "Ἑλλην

¹ Τὴν χρονολογίαν ταύτην ἀνακοίνωσέ μοι ὁ ἄριος Περιστερᾶς κ. Μελάτιος.

² Ἀραβαντινοῦ ἐνθ' ἀν. σ. 221.

³ Ἰωάννου Λαμπρίδου Περὶ τῶν ἐν Ἡπείρῳ ἀγαθοεργημάτων. Ἐν Ἀθήναις. 1880. Μέρος Α' σ. 41 κ. ἄ.

⁴ Λαμπρίδου ἐνθ' ἀν. ὁ αὐτὸς αὐτόθι λέγει, ὅτι ἡ σχολὴ αὕτη διατήρηθη μέχρι τοῦ 1706.

⁵ Ν. Γέσιγαρθὶ Ἡπειρωτικά ἐν τῇ τοῦ Κλε. Ἀσασίου Ἀστικῆς Ἡμερολογίῳ τοῦ 1846 σ. 327 ἐν σημειώσει.

Πλούταρχος, "Ἐλλην Θεουκυδίδης φιλόσοφος¹. Δὲν εἶνε δ' ἡ ἐκκλησία αὐτῆ τῆς νήσου τῶν Ἰωαννίνων ἡ μόνη, ἐν ἣ βλέπομεν ἀπεικονιζομένους ἀρχαίους συγγραφεῖς καὶ φιλοσόφους. Ἄλλα παραδείγματα παρέχουσιν ἡμῖν αἱ μοναὶ τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Ἐν δὲ τῇ εἰς Διονύσιον τὸν ἐκ Φουρνᾶ τῶν Ἀγράφων προσγραφομένῃ Ἑρμηνείᾳ τῆς ζωγραφικῆς τέχνης ἐν ἰδίᾳ μακρᾷ παραγράφῳ ὑποτυποῦνται παραδειγματικῶς «Οἱ σοφοὶ τῶν Ἑλλήνων, ὅσοι εἶπὸν περὶ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ Χριστοῦ». Εἶνε δὲ οὗτοι ὁ Ἀπολλώνιος, ὁ Σόλων, ὁ Θεουκυδίδης, ὁ Πλούταρχος, ὁ Πλάτων, ὁ Ἀριστοτέλης, «Φίλων ὁ φιλόλογος» καὶ ὁ Σοφοκλῆς. Ἐπονται δ' ἐν τῇ αὐτῇ παραγράφῳ «Θούλης ὁ βασιλεὺς Αἰγύπτου», «ὁ μάντις Βαλαάμ» καὶ «ἡ σοφὴ Σιθύλλα»².

Ἐν τῇ αὐτῇ δὲ μονῇ ἐφυλάσσετο κατὰ τὴν παράδοσιν ὁ μέγας πολυμιγῆς ἠπειρωτικὸς κώδιξ ὁ γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα Κουβαρᾶς. Κατὰ τὸν Τσιγαρᾶν «τὸ χειρόγραφον τοῦτο ἐκάλουον οἱ ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ ἐνασκούμενοι πατέρες Κουβαρᾶν ὡς ἐκ τοῦ σχήματος³, μετεχειρίζοντο δὲ πολλάκις τοῦτο καὶ ὡς

¹ Ταῦτα τὰ ὀνόματα ἀσημείωσέ μοι ὁ διευθυντὴς τοῦ ἀριστοτάτου μισσιωνικῆς μουσεῖου Ἰωαννίνων κ. Ν. Ὀθωναῖος, προσθεῖς, ὅτι «τῶν πατέρων τῆς ἐκκλησίας ὡς καὶ ἑτέρου φιλοσόφου τὰ ὀνόματα εἶνε δυσδιάκριτα, καταστραφέντα. Ἴδε Λαμπροῖδην ἐνθ' ἀν. σ. 45, ὅπου προστίθεται ὁ Φιλόσοφος Χίλων. Κατὰ δὲ τὸν Τσιγαρᾶν ἐνθ' ἀν. «δυστυχῶς μέγα μέρος τῶν τοιχογραφιῶν τούτων καταστράφη, ἐν δὲ τῇ περιωθῆντι ὑπάρχουσιν αἱ εἰκόνες Θεουκυδίδου καὶ μετ' αὐτὴν Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, Δημοσθένους καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Πλάτωνος καὶ Βασιλείου τοῦ μεγάλου, καὶ οὕτω καθεστῆς πολλῶν ἄλλων Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ πατέρων τῆς ἐκκλησίας».

² Διονυδίου τοῦ ἐκ Φουρνᾶ Ἑρμηνεία τῆς ζωγραφικῆς. Ἐκδ. Ἁ. Παπαδοπούλου Κεραμείως. Ἐν Πετρούπολει 1909 σ. 82 κ. ἑ.

³ Ταῦτα δὲν πρέπει νὰ παρεξηγηθῶσιν. Ὁ Κουβαρᾶς δὲν εἶχε σχῆμα τυχρὸν κουβαρίου, ἀλλ' ἐκκαλεῖτο οὕτω διὰ τὸ μέγεθος ὡς κώδιξ πολυμιγῆς (miscellaneous), καθ' ἃ ἄλλον κώδικα, πολυμιγῆ καὶ μέγιστον, τὸν Ἀγιόρειτικόν 4608, οἱ μοναχοὶ τῶν Ἰδίων ὀνόμασαν μεταφορικῶς Ὀκεανόν. Ἴδε Σπυρ. Π. Λαμπροῦ Κατάλογος τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκῃς τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἑλληνικῶν κώδικων. Ἐν Καταβριγίτῃ τῆς Ἀγγλίας. 1800 σ. 138 μετὰ τὸν ἀριθμὸν 304. Πρβλ.

βάθρον, ἐφ' οὗ ἐπάτουν καὶ ἤναπτον τὰς κανδύλας τῶν ἐν τῇ τέμπλῳ τῆς ἐκκλησίας ἱερῶν εἰκόνων. Οἱ λόγιοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐκάλουν τὸ χειρόγραφον Χρονογράφον, οἱ δὲ ἀοίδιμοι διδάσκαλοι Μπαλάνος, Φαλίδας καὶ ἄλλοι συχνὰ μετέβαινον καὶ οὐ μόνον ἀνεγίνωσκον, ἀλλὰ καὶ ἀντέγραφον ἐξ αὐτοῦ ἐπὶ ἡμέρας ὀλοκλήρους. Ἐσώζετο τὸ χειρόγραφον τοῦτο ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ μέχρι τοῦ ἀποκλεισμοῦ τοῦ Φαλάριδος τῆς Ἡπείρου Ἀλῆ πασσᾶ, σὺν τῇ καταστροφῇ δὲ τοῦ τυράννου ἄφαντον ἐγένετο καὶ τοῦτο μετὰ πολλῶν ἄλλων κειμηλίων ἐν τῇ πανωλεθρίᾳ καὶ διαρπαγῇ ἐκείνῃ καὶ ἐν τῇ διασπορᾷ τῶν κατοίκων ἐκ ταύτης καὶ ἐκ τῆς μεγάλης ἐθνικῆς ἐξεγέρσεως. Ἄγνωστον δὲ εἶνε, ἂν κατεκερματίσθη ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν, ἢ ἂν ἐχρησίμωσεν εἰς κατασκευὴν φυσιογγίων, ὡς πλεῖστα ἄλλα χειρόγραφα πλεῖστων ἄλλων μονῶν, ἣ βέβηλοι χεῖρες ἀφήρασαν αὐτὸ καὶ ἀπεμπόλησαν εἰς ξένους¹. Καὶ ταῦτα μὲν λέγει ὁ Τσιγαρᾶς περὶ τοῦ Κουβαρᾶ. Ὁ δὲ διάκονος τῆς Μητροπόλεως Ἰωαννίνων ἐπανέλαθέ μοι μὲν τὰ ὑπὸ τοῦ Τσιγαρᾶ λεγόμενα περὶ τῆς χρήσεως τοῦ Κουβαρᾶ ὡς ὑποβάθρου πρὸς ἀνάβασιν τοῦ ἀνάπτοντος τὰς κανδύλας τῆς ἐν τῇ μονῇ ἐκκλησίας, μοὶ προσέθηκε δὲ, ὅτι, καθ' ἃ εἶχεν ἀκούσει πρὸ ἐτῶν, τὸν Κουβαρᾶν εἶχε λάβει ἐκ τῆς μονῆς τῶν Φιλιανθρωπητῶν ὁ πατήρ τοῦ νῦν

Θόμψωνος = Λάμπρου Ἐγχειρίδιον ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς πλκαιογραφίας. Ἐν Ἀθήναις. 1903 σ. 109.

¹ Ἐνθ' ἀν. σ. 327 κ. ε. Ἐκθέται κατόπιν ἐ Τσιγαρᾶς ἐν σ. 324 κ. ε. τὰ περὶ τοῦ Μικροῦ Κουβαρᾶ, αὐτῷ καλουμένου κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν Μέγαν. Ἦτο δ' ὁ Μικρὸς Κουβαρᾶς ἐπιτομὴ τοῦ Μεγάλου, «σχῆματος δεκάτου ἔκτου τοῦ φύλλου χάρτου, ὀγκώδης ὑπὲρ τοὺς τέσσαρας δεκτύλους, λίαν εὐανάγνωστος καὶ καλῶς δεδεμένη ξύλη καὶ δέρμητι». Συνεταχθῆ δ' αὕτη ἢ ἐπιτομὴ ὑπὸ τοῦ Μπαλάνου καὶ εἶχε περιέλθει εἰς χεῖρας τοῦ συγγραφοῦς αὐτοῦ καὶ τῶν Ἰωσιμαδῶν καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐφόρου τῆς Ἰωσιμακίαις σχολῆς Ἀλαξίου Φιλίου, πατρὸς τοῦ πρὸ τινῶν ἐτῶν θανόντος ἐν Ἀθήναις ἐφόρου ἀρχαιοτήτων. Ἀνακείσθαι δ' ἵπ' αὐτοῦ εἰς τινα ἑκὼν οὗτος δὲν ἐκεστράφη πλέον, οὐδ' ἐγνώθη ἔκτοτε ἢ τύχη αὐτοῦ. Κεφάλαια δ' αὐτοτελῆ ἐξ αὐτοῦ ἀντιγραφέντα εἶχεν ἐν τῇ (κελλοσιπῆκῃ) αὐτοῦ ἐ μακαρίτης Σταμάτιος Κρίνος, μεταχειρίσθη δ' αὐτόν καὶ ἐ Ἀραβζηνιτῶν ἐν τῇ Χρονογραφίᾳ τῆς Ἡπείρου.

Τούρκου δημάρχου Ἰωαννίνων Γιαγιάμπεη, καὶ ἔστειλεν αὐτόν, καθ' ἃ φαίνεται, εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Καὶ ἄλλοι δ' ἐν Ἰωαννίνοις μοι εἶπον ταῦτά. Ὁ δὲ ἅγιος Περιστερᾶς κ. Μελέτιος ἀνεκοίνωσέ μοι, ὅτι κατ' ἄλλην παράδοσιν τὸν κώδικα τοῦτον εἶχεν ὑπεξαιρέσει ἐκ τῆς μονῆς λαθραίως Ὁθωμανὸς ἐξ Ἰωαννίνων, καλούμενος Βεχτήπ ἐφένδης.

Ἡ μονὴ αὕτη, ὀρφανὴ μείνασα, προσηρτήθη τῷ 1892 εἰς τὴν τῆς Ἐλεούσης.

6') Ἡ τοῦ Ἁγίου Νικολάου ἡ ἐπονομαζομένη τοῦ Ντιλιου.

γ) Ἡ μικρὰ μονὴ τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος ἡ ὄνομαστὴ ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἐκ τοῦ ἐν αὐτῇ γενομένου φόνου τοῦ Ἀλῆ πασσα τῷ 1822. Καὶ πότε μὲν ἐκτίσθη ἡ μονὴ αὕτη εἶνε ἄγνωστον, ἀλλ' ὑφίστατο ἤδη πρὸ τῆς ἐν ἔτει 1507¹ ἐπὶ τῆς νησιδος κτίσεως τῆς μονῆς τοῦ Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Νεκταρίου καὶ Θεοφάνους τῶν Ἀψαράδων², περὶ ἧς κατωτέρω. Ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ ἀσκοῦνται νῦν καλογραῖαι. Ἀλλὰ δὲν ἔχει ἡ μονὴ αὕτη, καλογραιῶν σχέσιν πρὸς τὴν Ἰδρυθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Νεκταρίου καὶ Θεοφάνους, περὶ ἧς ἐν τῇ αὐτοβιογραφίᾳ αὐτῶν ἀναγινώσκομεν τάδε· Μετὰ τοῦτο καὶ τὸ πλησίον τοῦ χωρίου κελλίον ἐκτίσθη παρ' ἡμῶν, ὅπερ αἱ κατὰ σάρκα καὶ κατὰ πνεῦμα ἡμῶν ἀδελφαὶ κατόκουν, τὸν μονήρη βίον προελόμεναι· τρεῖς γὰρ ἦσαν αὗται, καὶ σὺν αὐταῖς καὶ ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ ἡμῶν, τῷ ἱερῷ καὶ οὗτοι τῶν μοναχῶν σχήματι τελειωθέντες³. Καὶ ὁ μὲν πατήρ τοῦ Νεκταρίου καὶ τοῦ Θεοφάνους ὠνομάζετο κατὰ μοναχοῦς Ἰωδ καὶ ἀπέθανε τῷ 1523-4⁴, ἡ δὲ μήτηρ ἐκαλεῖτο ὡς μοναχῆ

¹ Ἰδὲ κατωτέρω σ. 12 σημ. 2 καὶ σ. 14.

² Νέου Ἑλληνομνήμονος Τόμ. Β' σ. 100 στ. 17.

³ Αὐτόθι σ. 100 στ. 80—102, στ. 2.

⁴ Ἐν σημειώματι τοῦ κώδικος 127 φ. 705^β τῆς μονῆς Βαρυλάμ τῶν Μετεώρων ἀναγινώσκονται τάδε· Ἐκοιμήθη ὁ ἐν μοναχοῖς κῆρ Ἰωδ ὁ ἡμῶν πατήρ ἔτους 728^β. Πορφυρίου Οὐσπένσκη Ἀποδημίξ εἰς τὰς μονὰς τῶν Μετεώρων, βωσι-

Καταφυγή καὶ ἐκοιμήθη τῇ 7 Νοεμβρίου τοῦ 1506¹, τῶν δὲ τριῶν αὐτῶν ἀδελφῶν γινώσκωμεν ἄλλοθεν τὰς δύο, φερούσας ὡς μοναχὰς τὰ ὀνόματα Ἀθανασίας καὶ Εὐγενίας. Τούτων ἡ μὲν Ἀθανασία ἀπέθανε τῇ 11 Νοεμβρίου τοῦ 1513, ἡ δὲ Εὐγενία τῇ 1513 - 4 ἢ τῇ 1523 - 4². Περὶ δὲ τῆς τρίτης ἀδελφῆς οὐδὲν μαθάνομεν.

Καὶ ἡ μονὴ αὕτη προσηρτήθη τῇ 1892 εἰς τὴν τῆς Ἑλεούσης.

δ') Ἡ τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ ἐπὶ τῆς βραχίωδους κορυφῆς τῆς νήσου, ἧτις, ἀπὸ πεντηκονταετίας καὶ ἐπέκεινα μείνασα ὄρφανὴ μοναχῶν, διευθύνεται ἔκτοτε καὶ μέχρι τῆς σήμερον ὑπὸ τῆς ἐν Ἰωαννίνοις συντεχνίας τῶν γουναράδων.

ε') Ἡ τοῦ Σιωτῆρος, ἧτις εἶχε δύο ναῖσκους, ὧν ὁ ἕτερος ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἀγίας Βαρβάρας, καὶ τινὰ παρακείμενα δωμάτια, ὀλιγοστὰς δὲ προσόδους. Αὕτη μέχρι τοῦ 1890 διηρθύνητο ὑπὸ τῶν κατὰ καιροῦς ἡγουμένων αὐτῆς ὧν τελευταῖος ὑπῆρξεν ὁ καλούμενος Σεραφεῖμ· τῇ δὲ ἡμέρᾳ τοῦ ἐν τῇ μονῇ Παντελεήμονος φόνου τοῦ Ἀλλῆ πασσα τῇ 1822 οἱ δύο εἰρημένοι ναῖσκοι καὶ τὰ παρακείμενα δωμάτια ἐπυρπολήθησαν ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν. Ἀλλ' ὡς ἐκ θαύματος ἐσώθησαν οἱ ἐν τῇ ἐτέρῃ τῶν ναῖσκων, ἐν οἷς καὶ ἡ μήτηρ τοῦ νῦν ἀγίου Περσιτερᾶς. Ἐκτοτε δ' ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἡ μονὴ αὕτη ἔμεινεν ἔρημος καὶ ἄδικος, ἕως

στὶ ἐκδ. Σόρκου ἐν Πατρουπόλει. 1897 σ. 514. — Ν. Βέη ἐν Βυζαντιῶν Τόμ. Α', 1909 σ. 306.

¹ Ἴδε τὸ σημεῖωμα Μεταῶρων ἐν φ. 705β' Ἐκοιμήθη ἡ ὁσία μήτηρ ἡμῶν ἡ ἐν μοναχαῖς Καταφυγή ἔτους 718^{κα} μηνὶ Νοεμβρίῳ 7 (Πορφυρίου Οὐσπένσκη ἐνθ' ἀν. σ. 514. — Ν. Βέη ἐνθ' ἀν. σ. 306).

² Ἴδε τὰ ἐξῆς σημεῖωματα τοῦ ἀνω κώδικος τῶν Μεταῶρων Ἐκοιμήθη ἡ ἐν μοναχαῖς Ἀθανασία ἡμῶν ἀδελφὴ ἔτους 718^{κα} μηνὶ Νοεμβρίῳ 11. — Ἐκοιμήθη ἡ ἐν μοναχαῖς Εὐγενία ἡμῶν ἀδελφὴ 718^β (Πορφυρίου Οὐσπένσκη ἐνθ' ἀν. σ. 514. — Ν. Βέη ἐνθ' ἀν. σ. 306). Τὸ ἐν τῇ σημεῖωματι ἔτος τοῦ θανάτου τῆς Εὐγενίας 718 (= 1513) εἰς ἔχει ὀρθῶς, ἀλλ' ἐπειδὴ ἔπαισι ἀμείσως τῷ ἀνωτέρῳ ἔτει 718^{κα} καὶ προηγείται τοῦ ἐπομένου 718^β, εἶνε σαφές, ὅτι πρέπει νὰ συμπληρωθῆ εἰς 718^β ἢ 718^γ. Κατὰ ταῦτα ἡ Εὐγενία ἀπέθανε τῇ 1513 - 4 ἢ τῇ 1523 - 4.

ἀκολουθῶς ἠνώθη μετὰ τῆς ἱεράς μονῆς τῆς Ἐλεούσης καὶ ἀνετέθη εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἡγουμένου αὐτῆς ἀρχιμανδρίτου Ἀβδακοῦμ, τοῦ κατὰ κόσμον Ἀθανασίου Δ. Παπούλη, ἔστις ἤδη πρὸ τοῦ 1836 εἶχε προσληφθῆ ὡς δόκιμος ὑπὸ τοῦ τότε ἡγουμενεύοντος τῆς μονῆς Ἐλεούσης ἱερομονάχου Γρηγορίου. Ὁ δὲ Ἀβδακοῦμ ὡς «ἡγούμενος Ἐλεούσης καὶ Σωτήρος» ἀνωκοδόμησε τῷ 1851 τὸν ναὸν τῆς Μεταμορφώσεως.

γ') Ἡ μὲν τῆς Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου, κτίσμα Νεκταρίου καὶ Θεοφάνους τῶν Ἀφραδάων¹, κειμένη παραπλευρῶς τῆς τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος πρὸς τὸν βράχον καὶ ἔχουσα περικαλλῆ καὶ κομψὸν ναῖσκον καὶ τινὰς οἰκίσκους, ἦτις ἀπὸ μακροῦ μείνασα ὄρφανῆ ἠνώθη ἔκτοτε μετὰ τῆς τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος. Τὰ περὶ τῆς κτίσεως τῆς μονῆς ταύτης μανθάνομεν λεπτομερῶς ἐκ τῆς αὐτοβιογραφίας τῶν κτητόρων. Καὶ βῆ οὗτοι, προσδραμόντες εἰς τὸν μοναχικὸν βίον, προσῆλθον τὸ πρῶτον περὶ τὸ 1496² πρὸς τινὰ ὄσιον ἄνδρα, γηραιὸν συνέσει καὶ ἡλικίᾳ καὶ πάσῃ κεκοσμημένον ἀρετῇ, Σάββαν καλούμενον, οὗ ὕμνοισι τὸν ἅγιον βίον³. Εἶτα δὲ μετὰ δεκαετῆ παρ' αὐτῷ διατριβῆν, ἐκείνου θανόντος τῇ 7. Ἀπριλίου τοῦ 1505⁴,

¹ Ὁ συνάδελφος κ. Γεώργιος Χατζιδάκις, ἐρωτηθεὶς περ' ἐμοῦ, ἀπεφάνθη, ὅτι οὐδόπως ἀπίθανον θεωρεῖ τὴν ἐκ τοῦ ἐνόμκτος Γαράς προέλευσιν τοῦ Ἀφραδῆ ἕνεκα τῆς ἀναλογίας τῶν πολλῶν περ' ἡμῖν ἐνομάτων, ὅσα προσλαμβάνουσιν ἐν ἀρχῇ τὸ αἰ, εἰ καὶ δὲν ἔχει γνωστὸν ἄλλο παράδειγμα τῆς πρὸ τοῦ ψ τοιαύτης προτάξεως τοῦ α' «ἀλλὰ τοῦτο δὲν σημαίνει μέγα τι, ἄλλως τε καὶ ἀφοῦ αἱ ἀπὸ τοῦ στοιχείου τούτου ἀρχόμεναί λέξεις δὲν εἶναι πολλαί. δύνασθε ἄρα εὐλόγως νὰ παραγάγητε τὸ ὄνομα τὸ περὶ οὗ λόγος ἐκ τοῦ Γαράς».

² Τῷ 1506—1507 ἐκτίσαν οἱ Ἀφραδῆς τὴν μονὴν τοῦ Προδρόμου (Νέου Ἑλληνομνήμονος Τόμ. Β' σ. 161, στ. 22), πρὸ δὲ τῆς κτίσεως εἶχον μεταβῆ εἰς τὸ Ἁγιον ὄρος (ἐν τούτῳ σ. 99, στ. 25) καὶ ἐν ὅλοις δέκα ἔτεσι πρὸ τῆς εἰς Ἀθῶν μεταβάσεως διέμειναν ἐν τῇ λιμναίᾳ μονῇ τῶν Ἰωαννίνων. Κατὰ τὰ αὐτὰ ἐγένοντο μοναχοὶ τὸ πρῶτον περὶ τὸ 1495—1496.

³ Νέου Ἑλληνομνήμονος Τόμ. Β' σ. 98, στ. 16 κ. ε.

⁴ Ἐν σημειώματι τοῦ κώδικος 127 τῆς μονῆς Βαρλαάμ τῶν Μετεώρων, φ. 705β, ἀνγχιγνώσκονται ταδε· Ἐκοιμήθη ὁ ὄσιος πατήρ ἡμῶν κτῆ Σάββας ἔτους 1505 μηνὶ Ἀπριλίῳ 7' (Πορφυρίου Οὐσπένσκη ἐνθ' ἄν. σ. 514.—N. Βέη ἐνθ' ἄν. σ. 306).

μετέβησαν εἰς τὸ κατὰ τὸ Ἅγιον ὄρος μοναστήριον Διονυσίου, ἐν ᾧ ἐμόναζεν ὁ πατριάρχης Νήφων Β' μετὰ τὴν τρίτην αὐτοῦ πατριαρχεῖαν, καὶ, λαβόντες ὄρον καὶ κατόνα μοναχικῆς καταστάσεως¹, ἐπέστρεψαν μετὰ τῶν εὐλογιῶν αὐτοῦ ἐν τῇ τῶν Ἰωαννίνων νήσῳ ἐν τῷ κελλίῳ αὐτῶν. Εἶτα δὲ διὰ μακρῶν διηγοῦνται ὡς ἐξῆς τὰ τῆς αὐτόθι διατριβῆς καὶ τὰ κατὰ τὴν κτίσιν τῆς μονῆς τοῦ Προδρόμου² ἐν ἔτει 1506-7. Καὶ ἐπειδὴ τὸ κελλίον ἡμῶν ἔχον κτίτοράς τινας κοσμικοὺς καὶ, ὡς ἰδιοποιούμενοι τοῦτο καὶ κτιτορικά τινα δικαιώματα ἐκζητοῦντες, οὐ μικρὰν τὴν σύγχυσιν ἡμῖν προεξέονον, συμφέρον εἶναι ὑπολογισάμενοι ἀναχωρήσαι τοῦ τόπου, ἢ τοῦ τῆς ἡσυχίας ἐκπίπτειν καλοῦ, καὶ δὴ σκεπτόμενοι καθ' ἑαυτοὺς καὶ συμβουλευόμενοι, εὖρομέν τινα τόπον εἰς τὰ ἐνδότερα μέρη τῆς αὐτῆς νήσου, ἐπιτιηδεῖως ἔχοντα πρὸς ἡσυχίαν, ὡς ἦν ἡ ἐπιθυμία ἡμῶν, πλησίον ὄντα ἐτέρου τινὸς ἡσυχαστηρίου, ὅπερ ἐκαλεῖτο τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος εἰς σπηλαιον σχηματιζόμενον καὶ ἀνωθεν μὲν εἰς ὕψος ἐκτεινόμενον ὅτι πολὺ, τὴν λίμνην ἔχον ὑποκάτωθεν, κατὰ δὲ τὸ μέσον τὴν κοιλίτητα, ἦτοι αὐτὸ τὸ σχῆμα τοῦ σπηλαίου, Γουῖβι κοινῶς καλούμενον ἐν ᾧ Ἀντώνιος τις μονάζων ὑπῆρχεν ἐν παλαιαῖς τοῖς χρόνοις, ἄκραν ἄσκησιν καὶ πολιτείαν ἀρίστην ἐνδειξάμενος ἐν ὅλοις γὰρ ἔτεσι δεκαοκτῶ, ὡς ἠκηκόαμεν, ἔγκλειστος ἐκεῖσε διεκαρτέρησεν, ὅθεν καὶ τοῦ προορατικοῦ ἠξιώθη χαρίσματος... Πλησίον γοῦν τοῦ αὐτοῦ σπηλαίου κτισμάτιόν

¹ Νέου Ἑλληνομνήμωνος Τόμ. Β' σ. 100, στ. 32 — σ. 100, στ. 1.

² Κατὰ τὴν αὐτοβιογραφίαν Θεοφάνους καὶ Νεκταρίου ἡ μονὴ ἐκτίσθη τῷ 1506-1507. Ἴδε κατωτέρω σ. 14. Ὁμοίως δ' ἐν τῇ σημειώματι τῶν Μεταφῶν ἀνχινώσκονται τάδε· Ἠρξάμεθα σὺν θεῷ εἰν ἀνεργεῖσθαι ἐκ μάθρον τὴν ἱερὰν μονὴν τοῦ τριῶν Προδρόμων εἰς τὸ Νταρ ἔτος 1506 (Προδρόμου Ὁλοσπένδου ἐνθ' ἀν.— Ν. Πέν ἐνθ' ἀν.). Κατὰ ταῦτα ἀνκριθῶς λέγει ὁ Ἀρσεναντινός (ἐνθ' ἀν. σ. 222), ὅτι μετὰ τὴν κατὰ τὸ ἔτος 1506 κτίσιν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου εἰς Λυκοτριχίον ὁ Νεκτάριος καὶ Θεοφάνης ἀκολούθως ἔκτισαν τὴν ἐν τῇ νήσῳ μονὴν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου.

τι σμικρότατον, παλαιὸν σχῆμα ναοῦ ἐμφαίνον, ἐφέρετο, μόνου τοῦ βήματος αὐτοῦ, καὶ τούτου κισσῶ περικαλυπτομένου, ἐνδεικνυμένου ὡς ἦν ἐκεῖσε καὸς ποτε. Τοῦτον οὖν τὸν τόπον ὡς εὔρομεν ἀρέσκοντα ἡμῖν πρὸς τὸ οἰκοδομῆσαι κελλίον, λίαν ἐχάρημεν ἐκ ψυχῆς καὶ ἠγαλλιασάμεθα. Καὶ εὐθύς τῷ τοῦ τόπου ἀρχιερεῖ¹ προσελθόντες καὶ τὰ περὶ τοῦ τόπου καὶ τῆς ἡμετέρας βουλῆς κοινολογησάμενοι, εὔρομεν καὶ αὐτὸν σπενευδοκούντα εἰς τοῦτο· καὶ λαβόντες² παρ' αὐτοῦ κατὰ τὸ ἔθος συγχώρησιν καὶ δι' οἰκείων γραμμάτων στηρίξας καὶ βεβαιώσας ἡμᾶς μηδένα ἔχειν τὸν ἐμποδίζοντα εἰς τὸ θεάρεστον ἔργον ἀπάρεσθαι. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἀγιώτατος καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης κῦρις Παχώμιος δι' ἱερῶν αὐτοῦ γραμμάτων πατριαρχικῶν ἐστήριξεν εἰς τοῦτο καὶ κατησφαλίσατο, εἰς τὸ μηδένα ἔχειν τὸν τολμήσαντα ἐμποδίσειν ἢ ἐκκόψαι τοῦ θείου ἔργου ἡμᾶς. Ὅς καὶ παραγενόμενος ὕστερον σωματικῶς ἐν ἐκείνῳ τῷ παρ' ἡμῶν οἰκοδομηθέντι κελλίῳ καὶ τὰ οἰκοδομήματα ἀρεσθεῖς, ταῖς εὐχαῖς αὐτοῦ ἡμᾶς ἐπὶ πλεῖον ἐστήριξεν. Ταύτην δὲ ἡμῶν λαβόν-

¹ Ἦ, οὗτος δὲν μνημονεύεται. Πρὸς μὲν τῷ Ἀραβαντινῷ (Χρονογραφία τῆς Ἑπειροῦ Τόμ. Β' σ. 237) σημειοῦνται ἀρχιερατεῦσαντες περὶ ταῦτα τὰ ἔτη ἐν Ἰωαννίνοις ὁ Νεόφυτος (1484), καὶ Θεόληπτος ὁ καὶ πατριαρχεύσας, περὶ οὗ ὁ Ἀραβαντινὸς σημειοῦται ὡς μητροπολίτου Ἰωαννίνων τὸ ἔτος 1515. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν συμβαδίζεται οὔτε πρὸς τὰ παρὰ τῷ Μαθᾶ (Κατάλογος ἱστορικῶν τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς πατριαρχῶν. Ἐν Ναυπλίῳ. 1837 σ. 175 κ. ε. Ἐκδ. 6' ἐν Ἀθήναις. 1884 σ. 112) ἔτη πατριαρχείας 1511-1520, οὔτε εἰς τὰ παρὰ τῷ κ. Γεωθεῶν (Πατριαρχικὸν πίνακες. Ἐν Κωνσταντινουπόλει σ. 499) 1514-1520. Καὶ αὐτὸς δ' ὁ Ἀραβαντινὸς ἀλλαχοῦ (ἐνθ' ἄν. Τόμ. Β' σ. 222) ἀναφέρει, ὅτι ὁ Θεόληπτος «ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν ἔτει 1516 ἐπέτυχεν ἵνα ἀνυψωθῆ εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον». Μετ' αὐτὸν δ' ἀναγράφεται παρὰ τῷ Ἀραβαντινῷ (ἐνθ' ἄν. σ. 237) Νήφων ὁ Ἰωαννίτης τῷ 1513. Εἰς τοῦτους δὲ προστίθεται ὁ Σωφρόνιος, περὶ οὗ ἀναγινώσκωμεν τάδε ἐν σημειώματι τῆς μονῆς Βαρλαάμ ἐν Μπετώροις (Μορφωρίου Οὐδὲπένδκη ἐνθ' ἄν. — Ν. Βέν ἐνθ' ἄν. σ. 307): Ἐκοιμήθη ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Ἰωαννίνων κῦρ Σωφρόνιος ᾗ ἔτους 1516. Πότε δ' ὑπέβη μητροπολίτης Ἰωαννίνων ὁ τῷ 1526—6 θανὼν Σωφρόνιος δὲν μνησάνομεν.

² Ἡ μετοχή αὕτη καὶ αἱ κκτόπων ἀντὶ ῥημάτων, ὡς εἶδη κατὰ τοὺς τελευταίους βυζαντινοὺς χρόνους.

των παρὰ τε τοῦ προορηθέντος ἱεραρχοῦ Ἰωαννίνων τὴν ἐνδοξοῦν καὶ παρὰ τοῦ ἀγιοτάτου πατριάρχου βεβαιωθέντων, ἠρξάμεθα εὐθὺς σὺν θεῷ καὶ τοῦ ἔργου. Καὶ δὴ κοπιήσαντες οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν ἐκκοπὴν τοῦ σπηλαίου ἐκείνου καὶ τῆς ὑπ' αὐτῷ λίμνης πρὸς τὴν ἀναπληρωσάσθαι ὅλην αὐτὴν καὶ στερεὰν ποιῆσαι καὶ ἐπιτηδεῖαν πρὸς τὴν οἰκοδομήν, ἀνεγείρωμεν ἐν αὐτῷ τόπῳ εἰς ὄνομα τοῦ ἐνδόξου Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου καὶ σὺν αὐτῷ τετελέκαμεν δι' ὀλίγου καιροῦ καὶ ἐτέρας κέλλας καὶ πᾶσαι ἀπλῶς τὴν αὐτοῦ περιουσίαν, καθ' ἃπερ ὄραται μέχρι τῆς σήμερον. Ἦν δὲ τότε τὸ 7^{ον} ἐτὸς ἔρχον, ὅτε ταῦτα ἐπυρρίπτετο παρ' ἡμῶν. Ἀλλὰ τῷ πονηρῷ οὐκ ἤρεσκεν ταῦτα γινόμενα, οὐδ' ἐπαύσατο κινῶν καθ' ἡμῶν τοὺς ἀλλογενεῖς καὶ ἐπιηρεαστάς τῶν διὰ τὰς ἡμαρτίας ἡμῶν παραχωρήσει θεοῦ κρατούντων ἐν τοῖς ἐσχάτοις ταύτοις καιροῖς. Ὅθεν καὶ πειρασμοὺς οὐκ ὀλίγους παρ' αὐτῶν ὑπομείνωμεν ἕνεκεν τῶν κτισμάτων ὧν ἀνεγείρωμεν· θεοῦ δὲ χάριτι δι' ἐξόδων καὶ ἀναλωμάτων πολλῶν σεσιγήκαμεν αὐτούς, καὶ τὰ τοῦ ἔργου εἰς τέλος ἠγάγομεν πάντα δι' οὐκείων πόνοιον καὶ κόπων καὶ πατρικῶν κτημάτων πεποιηκαίτες¹.

Ἄλλα παρὰ τὰ σύντονα ταῦτα ἔργα βραχὺν διέμειναν χρόνον οἱ Ἀψαράδες ἐν τῇ ὑπ' αὐτῶν κτισθείσῃ μονῇ, ἐπειδὴ οὐκ ἦν ἀρεκτὸν τῷ πονηρῷ καὶ ἀνθρώποκτονῳ διαβόλῳ ὄρῳ ἡμῶν κατὰ θεὸν καὶ εἰρηρικῶς ζῶντας². Οὐχ ἤτερον εὐρίσκομεν αὐτοὺς διαμένοντας ἐν τῇ μονῇ τοῦ Προδρόμου ἔτι τῇ 1511³. Ἐπὶ τούτοις δ' ἀπῆλθον εἰς τὰ Μετέωρα, ὅπου ἀνέκτισαν τὴν μονὴν Βαρλαάμ. Ἄγνωστος δ' εἶπε ἢ τύχη τῆς μο-

¹ Νέου Ἑλληνομνήμωνος Τόμ. Β' σ. 106, στ. 9—σ. 101, στ. 29.

² Ἀδελφ. σ. 102, 4.

³ Ἐν τῇ σημειώματι τῶν Μετεώρων ἀναγιγνώσκωμεν τάδε· Ἐξέβημεν ἀπὸ τῶν τοῦ τῶν Ἰωαννίνων καὶ ἤλθαμεν εἰς τὴν σκήτην τοῦ ἱεροῦ Μετεώρου καὶ ἐκατήσαμεν εἰς τὸν σκύλον τῆς μονῆς τοῦ Προδρόμου ἔτους 710' (Πορφυρίου Ὁμοσπένσκου σ. 544.—N. Βέη σ. 307).

νης Προδρόμου μετὰ τὴν ἀναχώρησίν τῶν Ἀφαράδων καὶ ὁ χρόνος τῆς ἐρημώσεως αὐτῆς, ἣς λείψανόν εἶνα σήμερον ἡ σωζομένη ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου. Μόνον δὲ περὶ τῶν κτιστῶν μανθάνομεν, ὅτι ἀπέθανον ἐν Μετεώροις ὁ μὲν Θεοφάνης τῆ 17 Μαΐου 1544, ὁ δὲ Νεκτάριος τῆ 7 Ἀπριλίου 1550¹.

ζ') Ἡ τοῦ Ἁγίου Νικολάου τοῦ ἐπονομαζομένου μὲν ἄλλοτε τῶν Μεθοδάτων², ἀπὸ οἴκου πιθανῶς οὕτω καλουμένου, ἢ τῶν Κυομάτων³ ἢ Γκιουμάτων⁴, ἀπὸ τῶν κτιστῶν, οἵτινες ἦσαν κατὰ παράδοσιν Ἰωαννίται γουναράδες ἐν Βενετία, νῦν δὲ τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι Θεοτόκου τῆς Ἐλεούσης. Ἡ μετονομασία τῆς μονῆς ταύτης συνδέεται πρὸς τὴν ἐξῆς παράδοσιν. Ἐν τῇ κατὰ τὰ Ἰωάννινα ἐκκλησίᾳ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς ὑπῆρχεν ἀρχαία εἰκὼν Θεοτόκου τῆς Ἐλεούσης, ἣν κατὰ τὴν μεταβολὴν τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης εἰς τὸ καὶ σήμερον σωζόμενον τζαμίον Ἀνοματζάχ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων Χριστιανός τις εὐλαβῆς διέσωσεν ἀπαγωγῶν ἐκαίθειν. Ἐσώζετο δὲ αὕτη περὶ τὸ 1484 παρά τινι μοναχῇ καλουμένῃ Παρθενία καὶ οἰκούσῃ ἐν τῇ κωδωνοστασίῳ τῆς ἐντὸς τοῦ φρουρίου τῶν Ἰωαννίνων κειμένης ἐκκλησίας τοῦ Παντοκράτορος. Κατὰ παραγγελίαν δὲ τῆς Θεοτόκου, ἐν ὄναίρῃ ἐπιφανείσῃ, ἡ Παρθενία ἀφιέρωσε τὴν εἰκόνα τῆς Ἐλεούσης εἰς τὴν ἐν τῇ νησιδί μονῇ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ἣτις ἔκτοτε μετωνομάσθη τῆς Ἐλεούσης⁵.

¹ Ἐν τῷ σημειώματι τῶν Μετεώρων ἀναγιγνώσκονται τὰς: Ἐκοιμήθη ὁ ὅσιος πατήρ ἡμῶν κϋρ Νεκτάριος ἱερομόναχος καὶ κτίστης τοῦ Βαβλαῦ ἐν τῇ ^{ω ω ω} 7^η ἡμέρᾳ μηνὸς Ἀπριλίου 7^η ἡμέρᾳ β^α τῆς διακαιησίδμου. — Ἐκοιμήθη ὁ προηγούμενος ὁ πατήρ ἡμῶν ὁ ἐν ἱερομονάχοις κϋρ Θεοφάνης 7^η ἐν μηνὶ Μαΐου 15^η ἡμερομηνίας Κυριακῆς ἑορτῆ τοῦ τιφλοῦ (Πορφυρίου Οὐσπένσκη σ. 514—45. — Ν. Βέη ἐνθ' ἀν. σ. 306—7).

² Ἴδε τὴν κατωτέρω ἀπανταχοῦσαν ἐν σ. 21 στ. 13.

³ Ἴδε τὴν κατωτέρω ἐπιγραφὴν ἐν σ. 16 στ. 4.

⁴ Ἴδε τὸ ἐπίθετον Γκιουμάτικον ἐν τῇ κατωτέρω ἀπανταχοῦσῃ ἐν σ. 21, στ. 17. Παρ' Ἀραβαντινῶ ἐνθ' ἀν. σ. 221 τοῦ Γκιούγμα.

⁵ Ἀραβαντινοῦ ἐνθ' ἀν. σ. 221. Πρὸς τὴν κατωτέρω ἀπανταχοῦσαν ἐν σ. 22, στ. 1.

Ἐραιτέρω δὲ διηγοῦνται οἱ ἐν τῇ μονῇ κατὰ παράδοσιν, ὅτι ἡ εἰκὼν ἐκεῖνη ἐτέθη ἐν τιμῇ θέσει τοῦ ἱεροῦ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ἀλλ' αὐτομάτως εὐρέθη μετατεθειμένη ἐν τῷ νάρθηκι. Ὅτε δὲ καὶ πάλιν μετατεθεῖσα εἰς τὸ ἱερόν μετέβαλε θέσιν ὡς ἐκ θαύματος, ἀφέθη ἔκτοτ' ἐν τῷ νάρθηκι, ὅπου καὶ νῦν ἀπόκειται, θεωρουμένη κατὰ παράδοσιν ὡς φιλοξενουμένη μέχρι τῆς αἰσίας εἰς τὴν ἀρχικὴν αὐτῆς ἐκκλησίαν ἐπανόδου. Εἶπε δ' ἡ εἰκὼν αὕτη μεγάλη καὶ παλαιά, καὶ περιεκοσμήθη τῷ 1769 δι' ἀργυροῦ πλαισίου, φέροντος τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν·

† Εὐρηται αὕτη ἡ εἰκὼν ἡ ἐν τῇ παρασκευῇ οὖσα | νῦν δὲ ἀναμαρτυράει διὰ τὰς ἡμῶν ἁμαρτίας ὑπὸ | τινος μοναχῆς· καὶ διαποκαλύψεως ἐδόθη μα|ξίμου τινὸς ἱερομονάχου πέραν ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁ|γίου νικολάου τῶν κνομάτων ἐπιλεγομένη τε|θῆναι. Ἦς τὰ θαύματα
 5 καὶ οἱ ἀγαθηνοὶ κηρύττουσι ἀσυμῶθι δὲ τανῶν τῇ μὲν ἐπιμελείᾳ | καὶ συνδρομῇ τοῦ τῆς αὐτῆς καθηγουμένου μονῆς | κυρίου χριστοφόρου ἱερομονάχου τῇ δὲ τέχνῃ καὶ | κατσκευῇ διαμαντῇ ἱερέως καλορίτου 1769. | Δέησις τοῦ δούλου τοῦ θεοῦ κωνσταντίνου ἐλένης τῶν τέκνων καὶ γονέων αὐτῶν. Ἐν μηνί ἄπριλ. ,αψνθ'.

Εἶπε κατὰ ταῦτα καὶ ἡ ἐπαργύρωσις τῆς εἰκόνης ταύτης ἔργον ἐνὸς τῶν Καλαρρυτιωτῶν ἐκείνων καλλιτεχνῶν, οἵτινες διεκρίνοντο ἐπὶ μεγάλῃ δεξιότητι περὶ τὴν ἀργυροχοίαν καὶ χρυσοχοίαν¹.

Ἐν δὲ τῷ νάρθηκι τῆς ἐκκλησίας σώζεται ἡ ἐξῆς ἐπιγραφὴ·

Ἰνωσκε, ὡ ἀναγνώστα, ὅτι ὁ νάρθηξ οὗτος ἐκτίσθη μὲν πρότερον μετὰ καὶ τῆς περιοχῆς καὶ λοιπῶν νέων οἰκίσκων ἐπὶ τῆς ἡγουμενείας τοῦ ἀοιδήμου καὶ ἐν Πνευματικοῖς Πατράσι κυρ Γερασίου ἀρχιερατεύοντος ἐν Ἰωαννίνοις τοῦ Πανιερωτάτου κυρίου Γρηγορίου τοῦ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἱστορήθη δὲ ὁ αὐτὸς νάρθηξ διὰ δαπάνης τινῶν φιλοθέων καὶ τῆς Μονῆς ἡγουμενεύοντος τότε τοῦ ἐν Ἱερομονάχοις κυρ Χριστοφόρου καὶ διὰ εὐρυχωρίαν τῆς ἐκκλησίας ἐκρί-

¹ Πρβλ. Σπυρ. Η. Λάμπρου Συρράκων καὶ Καλαρρυτῶν ἐν Λόγοις καὶ ἔργοις. Ἐν Ἀθήναις. 1902. σ. 518 κ. ε.—Τοραυτὸν ἀγγεῖον καλαρρυτιωτικῆς τέχνης ἐν Νέῳ Ἑλληνομνημονί τ. 1 σ. 440 κ. ε.

μνίσθη ἡ μέση καμάρια τῆς ἐκκλησίας ἧτις ἦν πλησίον τοῦ δεσποτικοῦ θρόνου ὡς ὄρας τὴν ἱστορίαν τῶν δωδεκα Πατριαρχῶν, ἀλλ' ἐτι καὶ ἡ ἀγία τράπεζα ἐν τῷ μέσῳ τοῦ βήματος κατέστη πρότερον οὕσα προσκεκολλημένη τῷ τοίχῳ. Ταῦτα δὲ ἐτελέσθησαν ἐπιστάσιαι τοῦ ταπεινοῦ Λουσιθέου ἀρχιδιακόνου τοῦ ρηθέντος Μητροπολίτου καὶ ἀνθρώπου τῆς αὐτῆς μονῆς. Ἐν ἔτος ἀπὸ θεογονίας ,αψνθ' ἐν μηνὶ ἀπριλειο. διὰ χειρὸς Ἀναστασίου καὶ τῶν τέκνων ἐκ κώμης Καπεσσόβου.

Ἡ ἐν τῷ προτέρῳ χρόνῳ κτίσις τοῦ νάρθηκος ἡ μνημονευομένη ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἀνωτέρω ἐπιγραφῆς φαίνεται ἀναγομένη εἰς τὸ ἔτος 1748, ὅπερ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἄλλης ἐξηγήσεως εὐρίσκομεν ἀναγεγράμμενον ἐπὶ πλακῶς εὐρισκομένης ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἱεροῦ ἀπέναντι τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου.

Ἡ ἀκμὴ τῆς μονῆς ταύτης συνδέεται κατὰ τὸ δεύτερον ἡμῖσι τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ ἀειμνήστου ἀρχιμανδρίτου Ἀββακούμ (Ἀθανασίου τοῦ Παπούλη), περὶ οὗ ἐγένεεν ἤδη λόγος ἀνωτέρω ἐν τοῖς περὶ τῆς μονῆς τοῦ Σωτήρος, ἦν διώκησε κοινῶς μετὰ τῆς τῆς Ἐλεούσης. Διὰ τῆς σώφρονος διοικήσεως, τῆς αὐστηρᾶς περὶ τὸν βίον λιτότητος καὶ τῆς ἀκρας οἰκονομίας ὁ Ἀββακούμ κατώρθωσεν οὐ μόνον τὰ νῦν ὑφιστάμενα δωμάτια τῆς Ἐλεούσης νάνεγειρῇ ἐκ βάθρων, ἀλλὰ καὶ νάποκτήσῃ τοιφλίκιον ὀνομαζόμενον Ψίνα καὶ κείμενον ἐν τῷ τμήματι Κουρέντων τῆς ἐπαρχίας Ἰωαννίνων, νὰ οἰκοδομήσῃ τὰς ἀναγκαίας ἀποθήκας ἐν τοῖς χωρίοις Στροῦνι καὶ Ψίνα, νάγοράσῃ ἐν ξενοδοχείῳ καὶ ἐν παντοπωλείῳ ἐν Ἰωαννίνοις καὶ ἄλλα τινὰ κτήματα. Οὐδ' ἠρκέσθη μόνον εἰς τὴν αὐξησιν τῶν προσόδων τῆς μονῆς, ἧς δύναται νὰ θεωρηθῇ δεύτερος κτίτωρ, ἀλλὰ καὶ ἠθέλησε νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἀγαθὴν καὶ τελεσφόρον αὐτῶν χρήσιν διὰ τῆς ἰδρύσεως ἱερατικῆς σχολῆς, παροτρυνθεὶς καὶ ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Ἰωαννίνων Σωφρονίου τοῦ Χρηστίδου καὶ καταβαλὼν χάριν τῆς ἐκ βάθρων οἰκοδομήσεως αὐτῆς ὑπὲρ τὰς χιλίας περίπου ὀθωμανικὰς λίρας¹.

¹ Λαμπρίδου ἐνθ' ἀν. σ. 47 κ. ε. — Πρὸς. Τσίγαρον ἐνθ' ἀν. σ. 325. ΔΙ
 ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ ΤΟΜ. ΙΑ'

Καὶ ὁ μὲν θεμέλιος λίθος τῆς σχολῆς ἐτέθη κατὰ Ἰούλιον 1871· ἀποπερατωθείσης δὲ τῆς οἰκοδομῆς, ἀρχομένου τοῦ Σεπτεμβρίου 1872, ἀνέφξεν ἡ σχολὴ τὰς πύλας αὐτῆς. Ἰδὼν ἅμα τῇ καταθέσει τοῦ θεμελίου λίθου ὁ Ἀββακούμ, προνοῶν περὶ τοῦ μέλλοντος τῆς σχολῆς, ἀπέστειλεν εἰς τὴν ἐν Χάλκῃ Θεολογικὴν σχολὴν χάριν ἐκπαιδεύσεως τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ Μελετίον, τὸν νῦν ἅγιον Περιστερᾶς, ὑποσχεθέντα, ὅπως μετὰ τὴν ἐξ αὐτῆς ἀποφοίτησιν ἀφιερωθῆ ψυχῇ τε καὶ σώματι ὑπὲρ τῆς ἱερατικῆς σχολῆς, διευθύνων καὶ διδάσκων ἐν αὐτῇ ἀμισθὶ ἐφ' ὄρου ζωῆς, ἣν ὑπόσχεσιν ἐτήρησε πιστῶς, ἀναλαβὼν ἀπὸ τοῦ 1879 τὴν διεύθυνσιν αὐτῆς, ἣν καὶ διέπει ἐπιτυχῶς μέχρι τῆς σήμερον, ἐπιτραπέις μετὰ τὸν ἐν ἔτει 1888 θάνατον τοῦ Ἀββακούμι καὶ τὴν ἡγουμενεῖαν τῆς μονῆς Ἰλγεούσης καὶ διδάσκων ἅμα ἀμισθὶ, καθ' ἃ καὶ ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ ἀρχιμανδρίτης Γρηγόριος. Μέχρι δὲ τῆς ἀποφοιτήσεως τοῦ Μελετίου προσελήφθη ὡς διευθυντῆς καὶ διδάσκαλος τῆς σχολῆς ὁ ἐκ Ἰσερβαρίου, χωρίου τοῦ Ζαγορίου, Ἀπόστολος Οἰκονόμου. Ἰφοίτων δὲ κατὰ τὰ δύο πρῶτα ἔτη δέκα ἱεροσπουδασταὶ, διδασκόμενοι μόνον ἀπλῆν ἀνάγνωσιν καὶ τὰς τέσσαρας πράξεις τῆς ἀριθμητικῆς, τῇ δὲ 1874 προσελήφθη καὶ ἕτερος διδάσκαλος, ὁ ἐκ τοῦ χωρίου Ῥαβενίων ἀπόφοιτος τοῦ γυμνασίου Γεώργιος Καζιανόπουλος, εἰς ὃν ἀνετέθη ἡ διδασκαλία τῆς ἐλληνικῆς. Ὡρίσθη δὲ τὸ κατ' ἀρχὰς ἡ ἐν τῇ ἱερατικῇ σχολῇ διδασκαλία διετής.

Ἐν τούτοις δὲ ὁ Ἀββακούμ, θέλων νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν σχολὴν καὶ προαγάγῃ τὰ κατ' αὐτὴν, προεκάλεσε σιγγιλιῶδες πατριαρχικὸν γράμμα, ἐκδοθὲν ἐπὶ τῆς τρίτης πατριαρχείας Ἀνθίμου Γ' τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1873, δι' οὗ ἐχορηγήθη ἡ ἀναγκαία ἐκκλησιαστικὴ ἄδεια πρὸς ἴδρυσιν τῆς μονῆς, κατα-

δὲ κατωτέρω πολὺ πλουσιώτερα. εἰδήσεις περὶ τῆς ἱερατικῆς σχολῆς παρεσχέθησαν μοι προθύμως ὑπὸ τοῦ νῦν λογιῶν διευθυντοῦ αὐτῆς ἁγίου Περιστερᾶς κ. Μελετίου, εἰς ὃν μυρίας ἐπὶ τούτῃ ὀφείλω χάριτας.

βληθείσης καὶ τῆς προσηκούσης ἐνεργείας πρὸς ἔκδοσιν τοῦ ἀρμοδίου σουλτανικοῦ φερμανίου.

Διὰ τοῦ πατριαρχικοῦ τούτου σιγιλλίου, ὅπερ ἐκδίδομεν ἐν τέλει τῆς παρούσης πραγματείας, ἡ ἱερατικὴ σχολὴ μετὰ τοῦ ἐν αὐτῇ ἱεροῦ ναοῦ κηρύσσεται σταυροπηγιακὴ, ἐξαρτωμένη ἀμέσως ἀπ' αὐτοῦ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου ἐπὶ τῷ ὄρφ, ἵνα πρὸς διηνεκίᾳ αὐτῆς συντήρησιν προσφέρῃ ἢ ἱερὰ μονὴ τῆς Ἐλεούσης ἐκ τῶν προϊόντων αὐτῆς ἐνιαυσίως εἴκοσι χιλιάδας γροσίων, ἡ δὲ μονὴ ἐξησφαλίσθῃ ἀπὸ πάσης ἐπεμβάσεως διὰ ῥητῆς διατάξεως τοῦ σιγιλλιώδους γράμματος, λεγούσης τάδε· Ἡ ἱερὰ τῆς Ἐλεούσης μονή, ὀφείλουσα ἐτησίως ἀποτίειν εἴκοσι χιλιάδας γροσίων τῇ Σχολῇ ἐκ τῶν ἐαυτῆς προσόδων, ὑπάρχει τούντεῦθεν ἀπηλλαγμένη παντὸς ἄλλου χρηματικοῦ ἐπιδόματος ἐπιβληθησομένου τυχὸν αὐτῇ παρὰ τοῦ κατὰ καιρὸν ἱερωτάτου Μητροπολίτου Ἰωαννίνων.

Καὶ τὰ μὲν πρῶτα ἔτη ἡ σχολὴ, καθ' ἃ εἶδομεν, ἕνεκα τοῦ ἀκαταλλήλου τῶν διδασκόντων, τοῦ ἀστοιχειώτου τῶν μαθητῶν καὶ τῆς ἀνεπαρκειᾶς τῶν ἐτῶν τῆς φοιτήσεως μικροὺς ἀπέδιδε καρπούς. Διὸ τῶν πρώτων μελημάτων τοῦ νέου διευθυντοῦ κ. Μελετίου ὑπῆρξεν ἡ ὑπὸ τῆς ἐφορείας ἐγκριθεῖσα μεταρρύθμισις τῆς σχολῆς διὰ τῆς αὐξήσεως τῆς φοιτήσεως εἰς τρία ἔτη καὶ τῆς προσλήψεως δεκαπέντε μαθητῶν ἀντὶ τῶν προτέρων δέκα, καὶ τούτων ἀποφοίτων τῆς πρώτης τοῦλάχιστον τάξεως τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου. Κατὰ μικρὸν δ' αὐξανομένων καὶ τῶν πόρων διὰ τῆς χάριν αὐτῆς δαπάνης, πλὴν τῶν ἐπιβεβλημένων εἰκοσακισχιλίων κατ' ἔτος γροσίων, καὶ ἀπάντων τῶν ἐκ τῶν προσόδων τῆς μονῆς περισσευμάτων, κατέστη δυνατὴ ἡ αὐξήσις τῶν μὲν ἐτῶν τῆς φοιτήσεως εἰς τέσσαρα, τῶν δὲ μαθητῶν εἰς εἴκοσι τὸ πρῶτον, ἀπὸ δὲ τοῦ 1892, ὅτε προσηρτήθησαν εἰς τὴν μονὴν τῆς Ἐλεούσης αἱ ὄρφαναὶ μείνασαι μοναὶ τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος καὶ τοῦ Ἁγίου Νικολάου τοῦ Σπανοῦ, μέχρις εἰκοσιεπτὰ, ὅσους καὶ εἶχε πρὸ τοῦ τελευταίου πολέμου. Ἔχει

δὲ νῦν ἡ ἱερατικὴ σχολὴ προσόδους τὰς ἑξῆς: α') 20.000 γρόσια παρὰ τῆς μονῆς Ἑλεούσης: β') 6 - 7.000 γρόσια κατὰ μέσον ὄρον ἐκ τῶν προσόδων τῶν κατὰ τὰνωτέρω προσηρητημένων δύο μονῶν: γ') 320 δραχμὰς περίπου ἐξ ἀνωνύμου κληροδοτήματος καὶ δ') 1000 δραχμὰς ἐκ τοῦ κληροδοτήματος Χριστοδοῦλου Εὐθυμίου. Ἡ τελευταία αὕτη ἐνιαυσία χορηγία ἐπετεύχθη ἕνεκα τῶν καταστροφῶν, ἃς ὑπέστησαν παρὰ τῶν Τούρκων διαρκοῦντος τοῦ ἑλληνοτουρκικοῦ τελευταίου πολέμου ἅπαντα τὰ ἐκτὸς τῆς νησιδος κτήματα τῆς μονῆς. Ἡ καταστροφὴ αὕτη ὑπῆρξε τοιαύτη, ὥστε καὶ ἀμφίβολος εἶχεν ἀποβῆ ἢ κατὰ τὸ λῆξαν σχολικὸν ἔτος λειτουργία τῆς μονῆς. Ἀλλὰ διὰ τῆς χορηγίας ταύτης κατέστη δυνατὴ ἡ ἐπανάληψις τῶν μαθημάτων, εἰσαχθέντων δεκάπέντε ἐπὶ τοῦ παρόντος μαθητῶν.

Αἱ μοναὶ τῆς νήσου τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων οὔτε χειρόγραφα κέκτηνται οὔτ' ἐγγραφα. Μόνον δ' ἐν τῇ τῆς Ἑλεούσης σώζεται ἡ ἐπομένῃ ἀξία λόγου ἅπανταχοῦσα τοῦ 1724, ὑπογεγραμμένη ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου Νικηφόρου, ἀντιπροσωπεύοντος καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ μονάζοντας ἀδελφούς.

Εἶνε δ' ἡ ἅπανταχοῦσα αὕτη ἀξία λόγου ὡς γνωρίζουσα ἡμῖν τοῦτο μὲν τὰ δεινὰ, ἅτινα ὑφίσταντο οἱ μοναχοὶ τῶν διαφόρων τῆς νήσου μονῶν παρὰ τῶν Τούρκων τῶν Ἰωαννίνων, τοῦτο δὲ τὰς συχνὰς ἐπὶ τῆς νήσου καὶ ἐν ταῖς μοναῖς αὐτῆς διασκεδάσεις τῶν Ἰωαννιτῶν, οἵτινες, καθ' ἃ καὶ οἱ ἐν τῇ πόλει Τούρκοι, πολλάκις ἐπεχείρουν αὐτόσε ἐκδρομὰς ἢ παρεθέριζον ἐν αὐτῇ. Τὸ δὲ γεγονός τοῦ ναυαγήσαντος ἐν τῇ λίμνῃ σεσαθρωμένου καϊκίου, οὗ γίνεται μνεῖα ἐν τῇ ἅπανταχοῦσῃ, δὲν εἶνε μοναδικόν. Ἄλλο ὅμοιον παράδειγμα τοῦ ἔτους 1884 ἔχομεν ἐν ταῖς Ἐνθυμήσεσι τῶν Μηναίων τοῦ Ἀρχιμανδρείου¹.

Συμπληροῦται δ' ἡ ἅπανταχοῦσα ἐκ τῶν εἰδήσεων, ἃς μαν-

¹ Νέος Ἑλληνομνήμωνος Τόμ. I' σ. 423 ἀρ. 16.

θάνομεν περὶ τῆς ἀποστολῆς χάριν ζητείας τοῦ ἐν αὐτῇ μνημονευομένου Δωροθέου καὶ τοῦ μετ' αὐτὸν σταλέντος Γερασίμου ἐξ ἐπιγραφῆς· εὕρισκομένης πρὸς τὰ ἔνδον τῆς καμάρας δι' ἧς ἡ ἐξοδος εἰς τὸν νάρθηκα. Καὶ ἔνθεν μὲν καὶ ἔνθεν τῆς καμάρας ἐξεικονίζονται ὀρίζοντίως οἱ ἱερομόναχοι Δωρόθεος καὶ Γεράσιμος, παραπλευρώς δὲ τῶν εἰκόνων εὕρηγται αἱ ἐξῆς ἐπιγραφαί·

Δωρόθεος.

Οὗτος μετὰ τοῦ λειψάνου τοῦ ἁγίου ἱερομονάχου Ἐλευθερίου εἰς διαφόρους τόπους καὶ πόλεις ἀπελθὼν συνήθροισε τὰ τῆς οἰκοδομῆς χρήματα καὶ ἀπεδίωσεν ἐν τῇ περιοδείᾳ.

Ὁ δὲ Γεράσιμος ἐκεῖσε ἀπελθὼν καὶ τὰ συναχθέντα χρήματα παραλαβὼν καὶ καλῶς αὐτὰ οἰκονομήσας ἔκτισε τὰς ῥηθείσας οἰκοδομὰς.

Ἡ δὲ ἀπανταχοῦσα τοῦ ἡγουμένου Νικηφόρου ἔχει ὡδε·

Οἱ ἀνὰ πᾶσαν τὴν ὕψ' ἡλίον διαλάμποντες εὐσεδέστατοι καὶ ὀρθοδοξότατοι Χριστιανοί, οἵ τε τοῦ Ἱεροῦ καταλόγου καὶ οἱ τοῦ κοινου συστήματος πανιερώτατοι Μητροπολίται, θεοφιλέστατοι καὶ θεοπρόδλητοι ἀρχιεπίσκοποι καὶ Ἐπίσκοποι· πανευλαδέστατοι Οἰκονόμοι καὶ σκελλάριοι, κίδесиμώτατοι πνευματικοὶ πατέρες καὶ καθηγούμενοι τῶν Ἱερῶν Μοναστηρίων, Εὐλαδέστατοι Ἱερεῖς· ἐντιμώτατοι κληρικοί, χρησιμώτατοι ἄρχοντες καὶ πραγματευταί, μαῆστορες καὶ πρωτομάστορες τῶν βουφελίων, ἐμπειρότατοι ναῦται καὶ παραβοκύριοι· τίμιοι γέροντες καὶ Ἐξαρχοὶ τῶν χωρίων· καὶ λοιποὶ ἀπαξάπαντες, Ἔθνος ἅγιον, βασιλεῖον ἱεράτευμα, τοῖς μὲν τὴν ἐφειλομένην προσκύνησιν, 10 τοῖς δὲ τὸν ἐν Χριστῷ ἀσπασμὸν καὶ τοῖς λοιποῖς τὴν παρὰ θεοῦ εὐχὴν καὶ εὐλογίαν ἀπονέμομεν ἡμεῖς οἱ εὐτελεῖς πατέρες τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου τῶν Μεθοδάτων ἐπονομαζομένου, τιμωμένου δὲ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Νικολάου ἐπισκόπου Μύρων τῆς Λυκίας τοῦ θαυματουργοῦ. Γνωστὸν οὖν ἔστω πᾶσιν ὁμῖν, ὅτι τὸ 15 ὑμέτερον μοναστήριον εὕρισκεται ἐν τῇ Νήσῳ τῶν Ἰωαννίνων ἐπονομαζόμενον, ὡς ἔφημεν, τῶν Μεθοδάτων καὶ Γγίουμάτικον· ἀλλὰ πρὸ ὀλίγου χρόνου διὰ τινὰ θαύματα μιᾶς θαυματουργοῦ εἰκότος τῆς

ὑπεραγίας Θεοτόκου, μετωνομάσθη παρὰ τῶν εὐλαβῶν Χριστιανῶν εἰς
 τὸ ἐνδοξον ὄνομα τῆς Ἑλεούσης· καὶ τοῦτο εἰς ἡμετέραν παρηγορίαν,
 νὰ καυχώμεθα δηλονότι ἐν ταῖς θλίψεσιν εἰς δύο μεγίστους βοηθοὺς,
 εἰς τὸν μυροβλήτην Νικόλαον καὶ τὴν ὑπεράγιον μητέρα τοῦ Θεοῦ.
 ὅ Ἄλλ' ἐπεὶ δὴ ἡ νῆσος αὕτη, εἰς τὴν ὁποῖαν ὑπάρχει τὸ ἡμέτερον
 μοναστήριον, εὐρίσκειται ἐγγυὲς τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων καὶ εἶναι
 ἐπιτήδειον εἰς ξεφάντωσες, δὲν παύουσιν ἀκατάπαυστα ὁποῦ νὰ ἔρ-
 χονται εἰς αὐτὴν ἄλλοι ἐπ' ἄλλου οἱ ἐπικρατοῦντες ἡμᾶς τύραννοι,
 τὸν μὲν χειμῶνα διὰ κυνηγέσιον τῶν ἐν τῇ λίμνῃ βιοσκομιένων πτη-
 10 νῶν, τὸ δὲ θέρος διὰ ἀπόλαυσιν τοῦ λεπτοτάτου ἀέρος καὶ τῶν διαυ-
 γεστάτων ὑδάτων ὁποῦ εἰς τὴν αὐτὴν λίμνην εὐρίσκονται, οἱ ὅποιοι
 μετὰ τὴν εἰς τὴν λίμνην περιήγησιν ἐπιστρέφουσιν εἰς τὰ ἡμέτερα
 μοναστήρια, ζητοῦντες οἱ μὲν βρώματα διάφορα, οἱ δὲ πόσιν ἀφύονο-
 πάροχον καὶ ποικίλα ἐδέσματα, ἐν οἷς αὐτοὶ χαίρουσι, καὶ ἄλλοι εἰς
 15 ἄλλο ὀρέγεται, καὶ μὴν ἔχοντες ἡμεῖς πολλάκις ἀπ' ἐκεῖνα ὁποῦ ζη-
 τοῦν νὰ τοὺς δώσωμεν, ἐπειδὴ καὶ τὸ εἰσόδημα τοῦ μοναστηρίου εἶναι
 ὀλίγον, καὶ πολλὰ ἀπὸ τὰ ὑποστατικά τὰ ἐκυρίευσαν ληστρικῶς οἱ
 τύραννοι οὐ μόνον ὑβριζόμεθα, καὶ φοβερίζόμεθα, ἀλλὰ καὶ πολλὰς
 20 πληγὰς λαμβάνομεν, καὶ διάφορα πάθη ὑπομένομεν, καὶ μάλιστα
 ὅταν μεθυσθῶσι, κινδυνεύομεν καὶ εἰς θάνατον. Ἰοιαῦτα καὶ ἄλλα
 χεῖρονα τούτων καθ' ἡμέραν καὶ νύκτα πάσχομεν, καὶ πολλὰς ζημίας
 δεχόμεθα· ἀλλὰ καὶ φιλόνη τοῦ μισοκάλου διαβόλου πέρυσι εἰς τὴν
 ἐνδοξον ἑορτὴν τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου εἰς τὰ ἑσπέρια μᾶς
 ἐσυνέβη καὶ ἄλλο κακὸν τῶν προτέρων χείριστον, καὶ δακρύων ἀξίον·
 25 ἐξέβηκαν τινες Χριστιανοὶ εἰς ἓνα καϊκίον πλείονες τῶν δώδεκα γυ-
 ναῖκες μετὰ παιδίων, καὶ ἦρχοντο εἰς τὸ ἡμέτερον μοναστήριον, χά-
 ριν εὐλαθείας καὶ προσκυνήσεως, τὸ καϊκίον ἦτο σεσαυρωμένον, τὸ
 βάρος πολὺ, ὁ καιρὸς εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς νυκτὸς, ἔρχονται λοιπὸν ἕως
 εἰς τὸν λιμένα τοῦ ἡμετέρου μοναστηρίου, καὶ προτοῦ νὰ ἀράξωσι,
 30 φεῦ τῆς δυστυχίας ἡμῶν, βυθίζεται τὸ καϊκίον, καὶ μένουσι εἰς τὴν
 ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος ἅπαντες· ἀκούομεν τοὺς ἀλαλαγμοὺς, τρέ-
 χομεν εἰς βοήθειαν, καὶ μὲ τὴν βοήθειαν τῆς ὑπεραγίας ἐπροφθάσα-
 μεν τοὺς πλείονας, ἀλλὰ τρία βρέφη διὰ τὸ ἀσθενὲς τῆς φύσεως
 εὐρέθησαν νεκρὰ καὶ ἀντὶ χαρᾶς λύπη μᾶς ἐπροξενήθη, ἀγτὶ εὐτυχίης
 35 ζημίας· δὲν ἐφθασε τοῦτο ἀλλὰ καὶ ταῖς προαπερασμέναις ἔρχεται ὁ
 ἡγεμῶν τῆς πόλεως Ἰωαννίνων εἰς τὴν ἡμετέραν νῆσον μετὰ πολὺ
 πλῆθος διὰ ξεφάντωσιν, καὶ μὲ τὸ νὰ ἐλείπομεν ἅπαντες εἰς ὑπηρεσίαν
 τοῦ μοναστηρίου, εἰςῆλθον τινὲς τῶν τυράννων τζακίζαντες τὰς θύρας

καὶ πολλὰ μᾶς ἐζημίωσαν τοιαῦτα ἀλλεπαλλήλως πάσχοντες ἐστο-
 χάσθημεν ὡς ἀνακαινίσωμεν τὰ περίεθ' κελία εἰς μικρὰν ἀποφυγὴν
 τοῦ κακοῦ, ἐπειδὴ καὶ ἀπὸ τὴν παλαιοκαίριαν εἶναι σεσαθρωμένα, καὶ
 κινδυνεύουσι νὰ κρεμισθοῦν καὶ δὲν δυνάμεθα κρυπτόμενοι ποτὲ εἰς
 αὐτὰ νὰ ἀποφύγωμεν τὸν κίνδυνον ἀλλ' ἐπειδὴ ἀποροῦμεν ἐξόδων ἢ
 ἀπεφασίσαμεν κοινῇ γνώμῃ νὰ προστρέξωμεν εἰς τὰ ὑμέτερα φιλε-
 λεήμονα σπλάγγνα ἐλέους χάριν καὶ βοηθείας. Καὶ ἤδη ἀποστέλλοντες
 τὸν ὁσιώτατον ἐν Ἱερομονάχοις καὶ πνευματικὸν πατέρα κύριον Δω-
 ρόθεον μετὰ τῆς συνοδείας αὐτοῦ παρακαλοῦμεν ἀπαξάπαντας ἀπο-
 δέξασθε αὐτὸν εὐμενῶς καὶ ἰλαρῶ τῷ προσώπῳ, καὶ ἐλεήσατε καὶ 10
 βοηθήσατε ἕκαστος κατὰ δυνάμειν ἔχει καὶ προαιρέσειν· ὅτε τοῖς
 δεομένοις ἐκ τῶν ἐνότων ὑμῖν ἀγαθῶν, ἵνα τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν
 ἀξιωθῆτε, ὀρέξατε χεῖρα βοηθείας καταπονουμένοις, καὶ ἔχετε ἀντι-
 λήπτορα τὸν τῶν ὄλων θεόν ὃ γὰρ ἐλεῶν πτωχὸν δανίζει θεῶ, καὶ
 ὃ βάλλων ἐν τῇ χειρὶ τοῦ πένητος, εὕρισκει ἐν τῇ καλᾷ τῷ δικαίου 15
 κριτοῦ. Οὕτω λοιπὸν παρακαλοῦμεν τὴν ὑμετέραν εὐσπλαγχνίαν ποιή-
 σατε ἡμῖν, καὶ ἐλεήσατε ἡμᾶς διὰ τὸν τοῦς ἐλεήμονας μακαρίζοντα
 Κύριον, ἵνα καὶ τοῦ μακαρισμοῦ ἀξιωθῆτε, καὶ τῆς μακαρίας φωνῆς
 ἀκούσητε, δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρὸς μου καὶ τὰ λοιπὰ τῆς
 θείας ῥήσεως· δέξασθε παρακαλοῦμεν τὴν ἡμετέραν ἰκεσίαν, ἵνα διὰ 20
 τῆς ὑμετέρας εὐποιίας καὶ ἀντιλήψεως δυνηθῶμεν ἡμεῖς μὲν οἱ κιν-
 δυνεύοντες ἀνακαινίζοντες τὰ κελία ἀποφυγεῖν τοὺς περικυκλοῦντας
 ἡμᾶς κινδύνους καὶ τηρῆσαι τὸ ἱερόν τοῦτο μοναστήριον ἀδελφές τῶν
 ἐναντίων προσβολῶν ὑμεῖς δὲ οἱ ἐλεήμονες μυριαπλάσιον τὸν μισθὸν
 ἔχετε παρὰ τοῦ μισθαποδότου θεοῦ, καὶ ὡς νέοι κτίτορες μνημονεύοι- 25
 σθε διὰ παντός καὶ ἀξιωθῆτε καὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν διὰ πρε-
 σβειῶν τοῦ ἁγίου Νικολάου καὶ τῆς δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου. Ἀμήν.

·αψκδ'

† Νικηφόρος Ἱερομόναχος Ἡγούμενος τῆς σεβασμίας μονῆς τῶν Με-
 θεοδάτων καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ ἀδελφοί.

Ἐν τέλει δ' ἐκδίδομεν κατωτέρω τὸ πατριαρχικὸν σιγγλιον
 τοῦ Ἀνθίμου Γ', περὶ οὗ ἔγεινε λόγος πρότερον ἐν τοῖς περὶ τῆς
 μονῆς τῆς Ἐλεούσης.

Ἄριθ. Πρωτοκόλ.
487 :

**Ἄνθιμος ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως
νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.**

Τὰ κατὰ θεῖον σκοπὸν καὶ κοινὴν τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος ὑφέ-
λειαν διενεργούμενα ἐπαινετὰ μὲν εἰσι πάντως καὶ περισπούδαστα καὶ
θεῶν φίλα, τὸ δὲ προνοεῖν περὶ συστάσεως ἐκπαιδευτηρίων τὴν μόρφω-
σιν τοῦ ἱεροῦ κλήρου ἐπαγγελιομένων οὐ μόνον ἐπαινετὸν ἀλλὰ καὶ
5 ἀναγκαιότατον δῆπου· ἐξ αὐτῶν γὰρ ὡς ἀπὸ πηγῶν πολυκρούων τὰ
διαυγέστατα τῆς θείας διδασκαλίας νάματα θαψιλῶς προχεόμενα πρὸς
τοὺς τὸ ὑψηλὸν τῆς ἱεροσύνης ἀξίωμα περιδληθῆναι προαιρουμένους
μύστας καὶ τελειουργοὺς τῶν ὑπερφυῶν καὶ φρικτῶν τοῦ Θεοῦ μυστη-
ρίων ἀξίους αὐτῆς ἀπεργάζονται καὶ δοκίμους εἰς καρποφορίαν πνευ-
10 ματικῆν, εἰς ἔργον διακονίας καὶ εἰς οἰκοδομὴν τοῦ Σώματος τοῦ
Χριστοῦ. Ἐνθεν τοι καὶ τοὺς μετὰ ζήλου διακασθεὶς τὴν ἀνέγερσιν
τοιούτων Ἱερῶν Καθιδρυμάτων ἀνειληγρότας ἐκ παντὸς τρόπου ἐνθαρ-
ρύνειν χρεῖον, καὶ πᾶσαν αὐτοῖς τὴν ἐκκλησιαστικὴν προστάξιαν ἐπι-
θαψιλεύειν εἰς προαγωγὴν τῶν ἀγαθοεργημάτων αὐτῶν, καὶ δὴ καὶ
15 γράμμασιν ἐκκλησιαστικοῖς κατοχυροῦν καὶ τὸ ἔμπεδον αὐτοῖς εἰς
τὸ διηγεκὲς προμνηστεύεσθαι, καθάπερ καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος. Ἄνε-
νεχθεῖς γὰρ τῇ ἐκκλησίᾳ κατὰ τὸ παρεληλυθὸς αἰσὸ' σωτήριον ἔτος,
ἐπὶ τοῦ ἱεραγιοτάτου προκατόχου ἡμῶν Κυρίου Γρηγορίου, ὁ Ἱερώ-
τατος Μητροπολίτης Ἰωαννίνων ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ
20 συλλειτουργὸς τῆς ἡμῶν Μετριότητος Κύρ Σωφρόνιος, ἐδήλωσεν, ὅτι
ὁ ἐν Ἰωαννίνοις διατελῶν Ὀσιώτατος Ἀρχιμανδρίτης κύρ. Ἀβδα-
κοῦμ Ἠγούμενος τοῦ ἱεροῦ ἐνοριακοῦ Μοναστηρίου τῆς Ἰλιεούσης,
ἀνὴρ κόσμιος καὶ ἱεροπρεπῆς ὡς πρὸς ταῖς λοιπαῖς ἀρεταῖς, ἐμ-
φυτον ἔχων ἐξ ὑπαρχῆς τὴν πρὸς τὸ ἀγαθοποιεῖν ῥοπὴν, πόθῳ τε
25 διαπύρριφ φλεγόμενος καταλιπεῖν τῇ πατρίδι αὐτοῦ κοινωφελὲς τι καὶ
μόνιμον εὐεργέτημα, αὐτῇ μὲν τὴν ψυχικὴν σωτηρίαν καὶ τὸ αἰώνιον
μνημόσυνον προμνηστευόμενον, τοῖς δ' εὐποροῦσι τῶν συμπολιτῶν αὐ-
τοῦ ὑπόδειγμα ἐμψυχον εἰς διάπραξιν μειζόνων ἢ καὶ ὁμοίων ἀγαθῶν
εργημάτων, ὧν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις ζήλος θερμὸς τῶν ἀοιδί-
30 μων προγόνων αὐτοῦ τὴν Ἠπειρον κατεπλούτησεν, μάλα προφρόνως
διενοήθη Σχολὴν ἀνεγείρας Ἱερατικὴν ἐπὶ τῶν ἐν τῇ παρακειμένῃ
νήσῳ ἔρειπίων τῆς ἀρχαίας Ἱερᾶς Μονῆς τῆς τοῦ Σωτήρος ἡμῶν Ἰγ-

σοῦ Χριστοῦ θείας Μεταμορφώσεως, προσωρισμένην εἰς ἐκπαίδευσιν τῶν μελλόντων ἱερατεῦσαι, καὶ τὴν μὲν δαπάνην τῆς οἰκοδομῆς καταθέμενος ἐκ τοῦ περισσεύματος τῆς ἔμφρονος καὶ οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῶν προσόδων τοῦ ὑπὸ τὴν ἡγουμενικὴν αὐτοῦ διοίκησιν διατελεσῶντος ἱεροῦ τῆς Μητρὸς τοῦ Ἑλέους Σκηνώματος, πρὸς δὲ τὴν συντήρησιν ὀκτὼ ἢ δέκα μαθητῶν τὴν μισθοδοσίαν καὶ διατροφὴν ἐνὸς διδασκάλου ἐνεργούντος συνάμα καὶ καθήκοντα διευθυντοῦ, καὶ τὴν τοῦ ἀναγκαιοῦντος προσωπικοῦ τῶν ὑπηρετῶν, ἀναδεξάμενος ἀποτίειν ἐτησίως εἴκοσι χιλιάδας γροσίων ἐκ τῶν προσόδων τοῦ αὐτοῦ τῆς Ἑλεούσης μοναστηρίου, προέθετο ὡς ἐκ περισσοῦ καὶ συνδρομᾶς ἐφεξῆς ἐνεργῆσαι καὶ ἀφιερῶματα παρὰ τῶν εὐπορούντων πατριωτῶν αὐτοῦ, τῶν τε ἐνδημούντων καὶ τῶν ἀποδημούντων, πρὸς σχηματισμὸν κεφαλαίου οὐσιώδους, χορηγούντος διὰ τὸν τόκων αὐτοῦ τὰ πρὸς αὐξήσιν τοῦ προσωπικοῦ τῶν μαθητῶν καὶ διδασκάλων συντηρητικὰ μέσα καὶ ἐξασφαλίζοντος ἐν τῇ μέλλοντι τὴν πρόοδον εὐημερίαν τε καὶ πνευματικὴν καρποφορίαν τοῦ διαληφθέντος ἱεροσπουδαστηρίου.

Ταῦτα τοίνυν τὰ οὕτω πάνυ συνετῶς διανοηθέντα καὶ δι' ἐγγράφου ἀναφορᾶς αὐτοῦ καθυποβληθέντα τῇ εἰρημένῃ Ἱερωτάτῃ Μητροπολίτῃ προαναγγέλλασα ἢ αὐτοῦ Ἱερότης τῇ ἐκκλησίᾳ καθὰ διεληπται καὶ τῇ προστασίᾳ καὶ συνεργείᾳ αὐτῆς ὑψηλὸν Αὐτοκρατορικὸν Φερμάνιον ἐκλαβοῦσα τὰ μὲν τῆς οἰκοδομῆς προεθυμήθη ἐξομαλῶσαι τῇ ἰδρυτῇ, οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ κανονισμὸν συνταξαμένη ὀρίζοντα μεθ' ὅσης οἶόν τε ἀκριβείας καὶ λεπτομερείας τὸν θεοφιλῆ σκοπὸν καὶ τὸν τρόπον τῆς διοικήσεως καὶ συντηρήσεως τῆς εἰρημένης Σχολῆς, καθυπέβαλε τῇ ἐκκλησιαστικῇ εὐθύφρονι κρίσει καὶ ἐπιδοκιμασίᾳ, ὅσπερ καὶ ἐπισταμένως ἐπεξεργασθεὶς καὶ συμφώνως ἔχων τῇ καταστάσει καὶ ταῖς ἀνάγκαις τοῦ καταστήματος εὐρεθεὶς, τὸ ἐκκλησιαστικὸν περιδέβληται κῶρος καὶ ἀπεστάλη πρὸς ἐφαρμογὴν καὶ ἐνεργεῖαν. Μετὰ δὲ τοῦτο ἀνενεχθεῖσα αὐθις ἢ αὐτοῦ Ἱερότης τῇ ἡμῶν Μετριότητι προκαθημένῃ Συνοδικῶς μετὰ τὴν ἐπὶ τὸν ἀγιώτατον Οἰκουμενικὸν τοῦτον θρόνον, ἀπάτῃ τῆς θείας Προνοίας ἐλλεί, ἀνάβασιν τὸ τρίτον ἤδη τὰ πηδάλια αὐτοῦ ἐμπειπιστευμένη, ἐξητήσατο τὴν ἐκδοσιν τοῦ παρόντος ἡμετέρου Πατριαρχικοῦ καὶ Συνοδικοῦ Σιγιλλιώδους ἐν μεμβράναις Γράμματος κατοχυροῦντος καὶ ἐξασφαλίζοντος εἰς τὸ διηνεκὲς τὰ περὶ τῆς μονίμου συντηρήσεως τοῦ ἱεροσπουδαστηρίου τοῦτου. Ἐνθεν τοι καὶ τὴν αἴτησιν τῆς αὐτοῦ Ἱερότητος εὐμενῶς ἀποδεξάμενοι καὶ τὴν ἀρχιεροπρεπῆ προσπάθειαν μεθ' ἧς ἀνερρίπισε τὸν ἐνθερμον ζῆλον τοῦ φιλομούσου καὶ φιλοπάτριδος ἰδρυτοῦ ἀγασάμενοι,

ὡς εἶκος, καὶ τούτῃ μὲν τὰ εὐχαριστήρια ἀπονείμαντες, ἐκείνῃ δὲ τῇ
 ὁσίῃ πατρὶ καὶ ἀξιομίσθῃ λειτουργίῃ τοῦ Ἰψίστου τὰς ἐγκαρδίου
 ἡμῶν εὐχὰς καὶ τὰς ἐκκλησιαστικὰς εὐλογίας ἀμφοῖν ταῖν χεροῖν
 ἐπιδαφιλεύσαντες διὰ τὸ πρὸς τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα κοινωφελὲς καὶ
 5 λόγου ἀξίον εὐεργέτημα, γράφομεν καὶ ἀποφαινόμεθα Συνοδικῶς
 μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς Ἱερωτάτων Ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων τῶν ἐν
 ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν καὶ περιποθήτων ἡμῖν ἀδελφῶν καὶ συλλει-
 τουργῶν, Ἰνα Δ' Ἡ ἐν τῇ Νήσῳ τῆς Λίμνης τῶν Ἰωαννίνων Ἱε-
 ρατικῇ Σχολῇ τῆς θείας καὶ ἐνδόξου Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος
 10 ἡμῶν μετὰ τοῦ ἐν αὐτῇ νεοδημήτου ὀμωνύμου Ἱεροῦ ναοῦ τιθεμένη
 ὑπὸ τὴν ἀμεσον προστασίαν τοῦ καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτου Πατριαρχικοῦ,
 Ἀποστολικοῦ καὶ Οἰκουμενικοῦ θρόνου, χαίρῃ ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς
 τὸν ἐξῆς ἅπαντα χρόνον τὰ προνόμια τῆς σταυροπηγιατικῆς ἀξίας κα
 χάριτος, δι' ὧν τετίμηται ἤδη αὐθορμήτῃ ἡμετέρᾳ Πατριαρχικῇ φι-
 15 λατιμίᾳ μνημονευομένου διηνεκῶς ἐν τῇ καθ' αὐτήν Ἱερῇ Ναῖ τοῦ
 Πατριαρχικοῦ ὀνόματος ὡς γενόμεσται. Β' οὐ. Ἐπειδὴ προώρισται ἐν
 αὐτῇ ἡ διδασκαλία καὶ ἠθικὴ μόρφωσις τοῦ ὑποδεστέρου κλήρου τῆς
 τε ἐπαρχίας ταύτης καὶ τῆς περιχώρου, ἡ δὲ ἀγαθοεργὸς πρωτοβουλία
 ὀφείλεται τῇ διαληφθέντι ὁσίῃ πατρὶ ἀρχιμανδρίτῃ Κῦρ Ἀδβακούμ,
 20 ὡς ἰδρυτῇ αὐτοῦ, ὅμως γε πᾶσα συνδρομὴ καὶ φιλόθεος ἀρωγὴ προσ-
 αγομένη ἐθελαγάθως ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν καὶ φιλοκάλων ὁμογενῶν, ὑπὲρ
 τῆς ἐπὶ τὰ κρείττω προαγωγῆς καὶ καρποφορίας τοῦ Ἱεροῦ τούτου
 τῆς παιδείας ἐνδαιτήματος, εὐγνωμόνως ἀποδεκτέα μηδενὸς ἰδίᾳ ἀντι-
 ποιουμένου τὴν τούτου συντήρησιν καὶ βελτίωσιν. Γ' οὐ. Ὁ Κανони-
 25 σμὸς ὁ διαγράφων τὰ τῆς διοικήσεως καὶ συντηρήσεως τοῦ Ἱεροσπου-
 δαστηρίου τούτου, ἅτε ἐξελεγχθεὶς ἐκκλησιαστικῶς, ἐγκριθεὶς καὶ
 ἐπικυρωθεὶς, ἔχει τὸ ἐνεργοῦν ἀπαράτρεπτον καὶ ἀπαραβίαστον, τυγ-
 χάνων τῆς ἀμέσου ἐκοπτείας καὶ προστασίας τοῦ κατὰ καιρὸν Ἱερω-
 τάτου Μητροπολίτου Ἰωαννίνων, εἰ δὲ ποτε, τῇ τοῦ κρείττονος ἀρωγῇ
 30 βελτιωθέντων τῶν κατὰ τὸ ἐκπαιδευτήριον τοῦτο, ἀνάγκη τροπο-
 ποιήσεως γένηται, τῇ κοινῇ ἐγκρίσει τῶν τῆς ἐφορίας Μελῶν τροπο-
 ποιούμενος ὑποβάλληται αὐθὺς τῇ κρίσει καὶ ἐπιδοκιμασίᾳ τῆς καθ' ἡ-
 μᾶς τοῦ Χριστοῦ Μ. ἐκκλησίας καὶ τὸ κύρος αὐτῆς περιβάλληται.
 Δ' οὐ. Ἡ Ἱερά τῆς Ἐλεούσης Μονῆ ὀφείλουσα ἐτησίως ἀποτελεῖν εἰκοσι
 35 χιλιάδας γροσίων τῇ Σχολῇ ἐκ τῶν ἑαυτῆς προσόδων, ὑπάρχει
 τούντεθεν ἀπηλλαγμένη παντός ἄλλου χρηματικοῦ ἐπιδόματος ἐπι-
 βληθησομένου τυχόν αὐτῇ παρὰ τοῦ κατὰ καιρὸν Ἱερωτάτου Μητρο-
 πόλιτου Ἰωαννίνων. Ὀφείλουσι δὲ καὶ οἱ κατὰ καιροὺς τὴν Ἠγουμε-

νείαν τῆς Ἐλευούσης διαδεξόμενοι προσυπογράψαι μετὰ τῶν ἐν αὐτῇ 5
 Πατέρων ἐν τῷ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κώδικι τὴν μετὰ προθυ-
 μίας παραδοχὴν τῶν ἐν τῷ παρόντι Ἱερῷ Συγγίλιῳ ὄρων προσυπι-
 σχοῦμενοι χορηγεῖν ἐτησίως τῇ Ἱερατικῇ περὶ ἧς ἡμῖν ὁ λόγος Σχολῇ
 τὸ ὠρισμένον ποσὸν τῶν γροσίων εἴκοσι χιλιάδων, πρὸς τε διηνεκῇ
 αὐτῆς συντήρησιν καὶ ὅπως τὸ θεάρεστον τοῦτο ἔργον διατελῇ οὐ 10
 μόνον ἀπρόσδλητον ἐν παντὶ καιρῷ ἀλλὰ καὶ τῆς προσηκούσης τυγ-
 χάνῃ ὑποστηρήσεως παρ' αὐτῶν, ἀναφερομένων ἐν ἀνάγκῃ καὶ πρὸς
 τὴν καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μ. ἐκκλησίαν καὶ τῆς προστασίας αὐτῆς
 καὶ προθύμου ἀντιλήψεως ἐπικαλουμένων. Ταῦτα ἀπεφάνθη καὶ κε-
 κύρωται Συνοδικῶς τῶν ἐγκαρδίων ἐκκλησιαστικῶν εὐχῶν καὶ τῶν 15
 προσηκόντων ἐπαίνων δαψιλῶς ἀπονεμομένων τοῖς τε τὸ κοινωφε-
 λές καὶ θεάρεστον τοῦτο ἔργον ἀπεργασαμένοις καὶ τοῖς εἰσέπειτα
 ὑπὲρ τῆς αὐξήσεως καὶ ἐπὶ τὰ κρείττω προαγωγῆς αὐτοῦ προνοή-
 σουσι διὰ τῆς γενναίας καὶ δαψιλοῦς αὐτῶν χορηγίας. "Ὅς δ' ἂν καὶ
 ὅποιοι τῶν ἀπάντων γνώμης σκαιότητι καὶ κακοβουλίᾳ ἠττιώμενος 20
 πειραθῇ ἀνατρέψαι ἢ κατὰ μικρὰν διασεῖσαι τὰ ἐν τῷ παρόντι Συ-
 νοδικῶς ἐκπεφρασμένα, ὁ τοιοῦτος ὡς μοχθηρὸς καὶ τῶν ἀγαθῶν ἔργων
 καταστροφεὺς καὶ κοινοβλαθῆς ἔνοχος ἔσται τῆς θείας ὀργῆς καὶ τοῖς
 ἐκκλησιαστικοῖς ἐπιτιμίοις ὑπεύθυνος. "Ὅθεν εἰς ἐνδειξιν καὶ διηνεκῇ
 τὴν ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν Ἡμέτερον Πατριαρχικὸν καὶ 25
 Συνοδικὸν Συγγίλιῶδες ἐν μεμβράναις Γράμμα καταστρωθὲν κἀν τῷ
 Ἱερῷ Κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μ. Ἐκκλησίας καὶ ἀπε-
 στάλη τῷ ῥηθέντι Ἱερωτάτῳ Μητροπολίτῃ Ἰωαννίνων κυρίῳ Σωφρο-
 νίῳ, ἐπὶ τῷ κατατεθεῖναι ἐν τοῖς Ἀρχείοις τῆς διαληφθείσης Ἱερᾶς
 Ἡμετέρας Πατριαρχικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς τῆς 30
 θείας Μεταμορφώσεως κεμένης ἐπὶ τῆς νήσου τῆς λίμνης τῶν Ἰωαν-
 νίνων.

Ἐν ἔτει Σωτηρίῳ χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ ἑβδομηκοστῷ τρίτῳ κατὰ μῆνα Ἰανουάριον ἐπινεμήσεως πρώτης.

† Ἀνθιμος ἐλέφ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώ-
 μης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

† Ὁ Ἡρακλείας Πανάρετος

† Ὁ Νικομηδείας Διονύσιος

† Ὁ Νικαίας Ἰωαννίκιος

† Ὁ Δέρκων Νεόφυτος

† Ὁ Τυρνόβου Γρηγόριος

† Ὁ Διδυμοτείχου Διονύσιος

† Ὁ Σάμου Γαβριήλ

† Ὁ Σάνθης Καλλίνικος

† Ὁ Ἰμβρου Παΐσιος

† Ὁ Βελεγράδων Ἀνθιμος

† Ὁ Χαλεπίου Τιμόθεος

ΕΙΣ
Η ΜΟΝΗ ΚΑΣΤΡΙΤΣΗΣ
ΚΑΙ ΟΙ ΕΝ ΑΥΤΗ ΚΩΔΙΚΕΣ

Εἰς ἀπόστασιν ἕξ περίπου χιλιομέτρων πρὸς τὰ νοτιοανατολικά τῶν Ἰωαννίνων καίται ἡ Καστρίτσα ἢ Γαστρίτσα, συνδεδεμένη πρὸς τὰ Ἰωάννινα δι' ἀμαξιτοῦ, ἣτις μέχρι τινὸς εἶνε ἡ αὐτὴ καὶ ἡ τῆς Πρεβέζης.

Εἶνε δὲ ἡ Καστρίτσα βραχὺδης λόφος διακοσίων περίπου μέτρων ὕψους, προεκβάλλων εἰς τὴν λίμνην τῶν Ἰωαννίνων σχεδὸν ἀκριβῶς ἀπέναντι τοῦ Δρύσκου, κειμένου παρὰ τὴν αὐτὴν λίμνην κατὰ τὰς νοτίους κλιτύας τοῦ ὄρους Μιτσικέλι¹. Φύσει δ' ὄντα ὄχυρόν τὸν βράχον ἔτι μᾶλλον ὠχύρωσαν τὰ στηθέντα ἐπ' αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Τούρκων πυροβολεῖα, ἅτινα καὶ ἔβαλλον ζωηρῶς ἐν τῇ χρόνῃ τῆς ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου στρατοῦ πολιορκίας τῶν Ἰωαννίνων, ἔχοντα περίσσειαν πυρομαχικῶν, ἅτινα μετὰ τῶν οἰκείων πυροβόλων περιήλθον ἐν μεγάλῃ πλήθει ὡς λάφυρα εἰς τοὺς νικητάς.

Μαγικὴ δὲ εἶνε ἡ ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ λόφου θεὰ τῆς λίμνης, τῶν Ἰωαννίνων καὶ τῶν περιχώρων.

Τὸ ἐπίκαιρον τῆς θέσεως εἴλκυσεν ἤδη ἐν τῇ ἀρχαιότητι τὴν προσοχὴν τῶν κατοικούντων τὴν Ἑπείρον. Τῆς δ' αὐτόθι κτισθείσης πόλεως περιφανῆ λείψανα εἶνε τὰ σωζόμενα ἀρχαῖα τείχη. Εἶνε δὲ ταῦτα πολυγωνικὰ ἐκ μεγάλων λίθων, καταφανῆ ἰδίως κατὰ τὴν ἀνοδὸν πρὸς τὴν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου μονὴν, ὅπου ἔχουσιν ἕκτασιν εἴκοσι περίπου μέτρων μήκους, σωζόμενα μέχρις ὕψους τριῶν μέτρων. Ἀλλὰ καὶ ὑψηλότερα καθ' ὅσον ἀνερχόμεθα πρὸς τὴν μονὴν σώζονται λείψανα

¹ Περὶ τῆς γεωλογικῆς συστάσεως τῆς Καστρίτσας ἴδε *Philippson Thessalien und Epirus*. Ἐν Βερολίῳ. 897 σ. 1192 καὶ 238.

πολλὰ ἄλλου τείχους πολυγωνικοῦ ἐκ μικροτέρων λίθων καὶ ἐν ἱκανῶς μέγα τεμάχιον τείχους ἰσοδομικοῦ. Καὶ πύργων δὲ λείψανα εἶνε ὁρατά. Κατὰ δὲ τὰς διηγήσεις τῶν ἐπιχωρίων, αἵτινες συμφωνοῦσι πρὸς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Leake¹, καὶ ἀλλαχοῦ πολλαχοῦ τῆς ὅλης περιοχῆς τοῦ ἐκτεταμένου λόφου σώζονται λείψανα τειχῶν.

Κατὰ ταῦτα οὐ μικρὰ ἦτο ἡ ἔκτασις τῆς τε ἀκροπόλεως καὶ τῆς ἀρχαίας πόλεως, ἥς τὰρχαιότερα τῶν σωζομένων τειχῶν ἐφάνησάν μοι ἀνερχόμενα εἰς τὸν τέταρτον πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα. Ὅποιον δὲ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως ἐκείνης δὲν εἶνε γνωστόν. Ἐπιγραφή ἀρχαία οὐδαμοῦ σώζεται ἐν αὐτῇ τῇ μονῇ ἢ ἐπὶ τῆς ὅλης τετειχισμένης περιοχῆς οὐδὲ σήμερον, καθ' ἃ οὐδ' ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Leake². Ἀλλὰ δὲν εἶνε ἴσως ἀπίθανον νὰ εὐρίσκηται τις ἐνεπίγραφος λίθος ἐντετοιχισμένος ἐν τῷ οὐ μακρὰν κειμένῳ ὁμωνύμῳ χωρίῳ Καστρίτσα, ὅπερ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπισκεφθῶ. Ἄλλως δὲ δὲν λείπουσιν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν κατὰ τὰ λεγόμενα ἐν Καστρίτση εὐρήματα ἀρχαιολογικά, γινόμενα ἐπὶ τῶν λόφων ὑπὸ φιλοκερδῶν τυμβωρύχων. Εὐρέσεως δὲ νομισμάτων ποιεῖται μνησάν καὶ ὁ Leake³, χωρὶς νὰ καθορίζῃ αὐτά. Ὁ δὲ Pouqueville ἀναφέρει ῥητῶς νομίσματα εὐρεθέντα ἐν Καστρίτση καὶ φέροντα τὴν γνωστὴν ἐκ τῶν χρόνων τοῦ Πύρρου ἐπιγραφὴν ΔΠΕΙΡΩΤΑΝ⁴.

Ἡ δὲ ἀγνοία τοῦ ὀνόματος τῆς ἀρχαίας πόλεως τῆς κειμένης ἐπὶ τῆς Καστρίτσης παρεπλάνησέ τινες τῶν ἐρευνητῶν νάναζητήσωσιν ἐν αὐτῇ τὴν Δωδώνην. Τοιοῦτοι ὑπῆρξαν ὁ Leake⁵, ὁ Arneth⁶, ὁ Bursian⁷ καὶ ὁ Ἀραβαντινός⁸. Ἀλλ' ἡ πλάνη

¹ Travels in Northern Greece. Ἐν Λονδίῳ. 1835. Τόμ. Δ' σ. 127 κ. ε.

² Αὐτόθι σ. 129.

³ Αὐτόθι σ. 129.

⁴ Voyage dans la Grèce. Ἐν Παρισίοις. 1820. Τόμ. Α' σ. 106.

⁵ Ἐνὸ' ἀν. σ. 129, 196.

⁶ Das Taubenorakel von Dodona σ. 18.

⁷ Geographie von Griechenland. Ἐν Λειψίῳ. 1863 Τόμ. Α' σ. 25.

⁸ Χρονογραφία τῆς Ἡπείρου. Ἐν Ἀθήναις. 1856. Τόμ. Β' σ. 213.

ἐξηλέγχθη μετὰ τὴν ἐν Τσαρακοβίστη εὑρεσίν τῆς Δωδώνης καὶ τὰς ἐν αὐτῇ γενομένας ἀνασκαφὰς τοῦ κ. Καραπάνου, ὧν εὐκταία εἶνε ἢ μεθοδικωτέρα συμπλήρωσις καὶ τελείωσις. Δὲν ἔλειψαν δὲ καὶ ἄλλαι εἰκασίαι περὶ τῆς πόλεως, ἧς σώζονται τὰ ἑρείπια ἐν Καστρίτῳ. Καὶ δὴ ὁ μὲν Rouqueville¹ ἐξέφρασε τὴν ὑπὸ τῶν πραγμάτων κατόπιν ὄλως ἀπίθανον ἐξελεγχθεῖσαν γνώμην, ὅτι ἔκειτο ἐκεῖ ἡ πρωτεύουσα τῶν Πελασγῶν Ἑλλά Κἀθεδρα (γρ. καθέδρα), ἀναφερόμενος πάντως εἰς τὸν Ἰσούχιον², λέγοντα Ἑλλά καθέδρα. Λάκωνες. καὶ Διὸς ἱερόν ἐν Δωδώνῃ, καὶ κατὰ ταῦτα οὐδὲν ἄλλο ποιῶν ἢ νὰ κατατοπίζη ἐν Καστρίτῳ αὐτὴν ταύτην τὴν Δωδώνην, ἣν ἐν τούτοις ἐν ἄλλῳ μέρει τῆς συγγραφῆς αὐτοῦ θέτει ἀλλαχοῦ³. Ὁ δὲ Ἀθηνῶν Μελέτιος λέγει τὰ ἐξῆς: «Μητρόπολις τῶν Κασσιοπαίων ἦτον ἡ Κασσιόπη, ἔρημος καὶ κρημνισμένη τανῦν, ὡσπερ καὶ αἱ λοιπαὶ πόλεις τῆς Ἰπείρου, λέγεται τανῦν Καστρίτζα»⁴. Ἐσφαλμένη δ' εἶνε ἡ μαρτυρία τοῦ Ἀραβαντινοῦ⁵, καθ' ἣν καὶ ὁ Λαόνικος Χαλκοκονδύλης ὠρίζε τὴν Καστρίτσαν ὡς κειμένην ὅπου ἡ ἀρχαία Κασσιόπη. Πράγματι ὁ Χαλκοκονδύλης αὐτῆς μὲν τῆς Καστρίτσης οὐδαμοῦ ποιεῖται μνεῖαν, μόνον δὲ τῶν Ἰωαννίνων μνημονεύει δις⁶ χωρὶς μηδὲ ταῦτα νὰ ταυτίζη πρὸς τὴν Κασσιόπην, καὶ μόνον ἐν τῇ Index historicus τῆς ἐκδόσεως τῆς Βόννης ἐξ εἰκασίας τοῦ συντάξαντος αὐτὸν σημειοῦται *Ioannia s. Ioannina olim Cassiope dicta*⁷.

¹ Voyage dans la Grèce. Ἐν Παρισίοις. 1820 Τόμ. Α' σ. XV. Ὁ αὐτός, αὐτόθι σ. 91 καὶ 104, ποιούμενος λόγον περὶ κυκλωπέων τειχῶν τῆς Καστρίτσης, ἀπατᾶται ἐκ τοῦ πολυγωνικοῦ αὐτῶν σχήματος, ὅπερ, ὡς γνωστὸν, ἀκαντᾶται καὶ ἐν αὐτόχρημα ἱστορικοῖς χρόνοις.

² Ἰσούχιος ἐν λ. Ἑλλά.

³ Rouqueville ἐνθ' ἀν. Τόμ. Ε' σ. 374.

⁴ Μελετίου Γεωγραφία παλαιὰ καὶ νέα. Ἐκδ. β' Ἀνθίμου Γαζῆ. Ἐν Βενετίᾳ. 1807. Τόμ. Β' σ. 281.

⁵ Ἐνθ' ἀν. Τόμ. Α' σ. 213.

⁶ Λαόνικου Χαλκοκονδύλη ἐκδ. Βόννης σ. 28, 16, 236, 291.

⁷ Ἐνθ' ἀν. σ. 574.

Ὅποιαδήποτε δὲ καὶ ἂν ὑπῆρξεν ἡ ἀρχαία πόλις ἢ ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς Καστρίτσας φαίνεται ἐγκαταλειφθεῖσα κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας δι' ἄγνωστον λόγον, δὲν εἶνε δὲ πάντῃ ἀστήρικτος ἢ γνώμη τοῦ Ἀραβαντινοῦ, ὅτι ἐξ αὐτῆς ἔγεινεν ὁ οἰκισμὸς τῶν Ἰωαννίνων¹. Ἀλλ' ὅπωςδήποτε δὲν ἐπῆλθε τελεία ἐρήμωσις, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν παχέων βυζαντιακῶν κεραμίων, ἅτινα εὐρίσκονται καὶ νῦν ἔτι ἐγκατεσπαρμένα ἐπὶ τοῦ λόφου. Οἶοναί δὲ συνέχειαν τῆς βυζαντιακῆς ἐκείνης περιόδου ἐμφαίνει ἢ ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἐκτισμένη μονὴ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου. Καὶ αὕτη μὲν ἡ μονή, οἷα σώζεται τὴν σήμερον, εἶνε χρόνων πολὺ μεταγενεστέρων, καὶ ἅπαντα τὰ σημερινὰ αὐτῆς κτίρια εἶνε πολὺ νέα. Ἀλλ' ἀρχαία εἶνε ἢ ἐν τῇ αὐλῇ αὐτῆς ἐκκλησία, ἔχουσα τροῦλλον ὀκτάπλευρον, ἐπεσκευασμένον μετὰ προσθήκης πρὸς τὰ ἄνω, καὶ ἐπεκτισμένον πρόσθετον νάρθηκα. Ἡ δ' ἀρχικὴ κατασκευὴ αὐτῆς δύναται νὰ θεωρηθῆ ἀνερχομένη εἰς τὸν δωδέκατον αἰῶνα. Ἐν δ' εἰκόνι τοῦ τέμπλου ὀπισθεν τῶν εἰκόνων τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῆς Θεομήτορος ἀναγινώσκονται ἐπὶ τοῦ ξύλου διὰ κεφαλαίων βυζαντιοσχῆμων γραμμάτων, γεγραμμένων κατὰ τὸν ις' ἢ ιζ' αἰῶνα, αἱ λέξεις Ἀφιερῶθει παρὰ Ἀλεξίου Κρομῦδι καὶ Σμίρον Κυριάκι. Ἐρουργεῖται δ' ἡ ἐκκλησία σήμερον κατὰ δεκαπενθήμερον ὑπὸ τοῦ ἐν τῇ γειτονικῇ χωρίῳ οἰκοῦντος ἱερέως.

Σώζονται δ' ἐν τῇ μονῇ δύο κώδικες, ὧν ἕπεται ἐνταῦθα ἡ περιγραφὴ.

1.

Χαρτ. 0,21X0,14. Αἰῶνος XVI (φ. 85).

1 (φ. 1^α). Ἰωάννου Χρυσσοστόμου Λειτουργία.

2 (φ. 31^α). Βασιλείου τοῦ Μεγάλου Λειτουργία.

3 (φ. 69^β). Λειτουργία τῶν προηγιασμένων.

¹ Ἐπ' ἀν. σ. 214.

Μένει κολοβή ἐν ταῖς λέξεσιν ἀνεκαιοχόντῳ πρὸς ὄψιν, περὶ σπι-
αμένη καρδίῃ τῶν θεῶν τούτων μεταλαμβάνοντις ἀγιασμάτων.

Τὰ φ. 1-10 μυδρωτα ἐπὶ μέρους.

Ὁ κώδιξ κοσμεῖται ὑπὸ ἐπιτίτλων καὶ ἀρχικῶν γραμμῶν γε-
γραμμένων διὰ μέλανος. Ἐρωθρά δὲ εἰνᾶ μόνον τὰ ἐν φ. 41^β καὶ 44^β
μεγάλα **K** καὶ τὸ ἐν φ. 42^β μέγα **O**.

Στάχσις διὰ βύρσης μεθ' ἀπλοῦ κοσμήματος, ἐπιτετυπωμένου τοῦ
αὐτοῦ ἔμπροσθεν καὶ ἔπισθεν. Ἐπὶ τῆς βύρσης δ' ἔξωθεν ἐπικεκολ-
λημένον λινοῦν. Ὁπισθεν δὲ μεταξὺ τῆς βύρσης καὶ τοῦ λινοῦ φύλλα
διαφόρων σχημάτων κωδίκων ι' καὶ ιζ' αἰῶνος, περιέχοντα εὐχὰς καὶ
τεμάχιον Ἡ' αλτήριου. Μεταξὺ τούτων καὶ τεμάχια ἐπιστολῶν, ἐν αἷ·

α') Ἐπιστολὴ πρὸς πατριάρχην ιζ' αἰῶνος. ἦς σώζεται ἐν δύο δι-
σπασμένοις ἀπ' ἀλλήλων τεμαχίοις τὸ ἄνω μέρος, οὗ λείπει μὲν ἡ
κάτω συνέχειά, λείπει δὲ καὶ μέρος οὐ μέγα ἐν τῇ μέσῃ τῶν δύο τε-
μαχίων. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον τεμάχιον ἔχει πλάτος (1,14 καὶ μήκος
0,14, γεγραμμένον μέρος πλάτους (1,1) καὶ ἄγραφον ἐν ἀρχῇ μέρος (1,1).
Τὸ δὲ δεύτερον τεμάχιον ἔχει πλάτος (1,14), οὗ ἄγραφον ἐν τῇ ᾠφ
μέρος (1,015), μήκος δὲ (1,14. Ἐπεταὶ δὲ τρίτον τεμάχιον μήκους (1,21
ἀνευ κενου ἐν τῇ ἀρχῇ τῶν στίχων καὶ ἐν τῇ τέλει. Ἐκ τοῦ πληρε-
στέρου σωζομένου τεμαχίου τούτου ἀποδεικνύεται, ὅτι τὸ λείπον ἄνω
ἐν αὐτῇ μέρος ἦτο δύο ἑκατοστῶν καὶ ὀκτὼ χιλιοστῶν. ἦτοι ἑκάστοτε
περίπου δεκατεσσάρων γραμμῶν. (Ὡτω συναπαρτίζεσθαι ἡ ἐπιστολὴ
ἴδου, ἐνθα παρατηρητέον ὅτι τὰ μὲν ἐν ἀγκύλαις δηλοῦσι τὰ λεί-
ποντα, αἱ δὲ κάθετοι γραμμαὶ τὸ πέρασ τῶν στίχων τοῦ ἔλλου πλά-
τους τῶν δύο ἄνω τεμαχίων.

† Παναγιώτατε ἡμῶν αὐθέντα καὶ δέσποτα καὶ οἰκουμ[ενικὴ πα-
τριάρχα] θεοίκελε' σφώτατε' λογιώτατε' καὶ ῥητορικώτατε καὶ ἡμῶν
τῶν | εὐτελῶν πατῆρ δικηκριτικώτατε' δουλικῶς ἡμ[ι] [. οἰ-
κ]έται σου πρὸ τῶν τιμῶν σου ποδῶν ἑαυτοῦς ἐπιρρίπτοντες ἀσπα-
ζόμεθα τῆν ἐπ' ἐδάφους μετάνοιαν' καὶ τὰς τιμὰς καὶ ἀγίας χεῖρας
σου] ἡδέως καὶ εὐλαβῶς ἀσπάζοντες οὐκ ερωνούμεθα τῆν τι-
μίαν σου γραφὴν ἐλάδα|μεν καὶ κατὰ τῆν πρόσταξίν σου ἐποιήσαμεν
ἐν [.] τριςκατάρατον Αὐξέντιον τοῦ ἐδώσαμεν εἰς χει-
ρας τοῦ παπα κῦρ Νικολάου | καὶ ἐπρογράψαμεν σου καὶ ἀλλήν γρα-
φὴν, πῶς ὁ [.] ικανιζάρους τὸν σηρτάρι τοῦ Ἐλασ-
σῶνος καὶ ἕκαμαν πολλὴν ἀρπαγὴν εἰς τὸ | μοναστήρι, καὶ πολλοὶ
ἀπέδρασαν ἐκ τῆς μονῆς ἀ[.] καὶ ἤμασθεν εἰς με-

γάλα κίνδυνα· οἱ χρεωφειλέταις μας γυρεῦσιν τὸν τό|κον, ἔστῳντας
 ὅπου χρεωστοῦμεν τῶν δικκοσίων χ(ιλιάδων) ἀσπρῶν· καὶ δὲν
 μᾶς σῶνῃ οἱ κκατὰδικοί τῶν Γουρκῶν, ὅπου μᾶς ἔχουν|φυλακισμένους
 ὡς ἂν ἐμεῖς δὲν θέλωμεν [.]ωμεν καὶ τοῦ Λαρίσσης
 τὰ λακτίσματα· ἦλθεν εἰς τὸ μοναστήρι μας καὶ τὸν ἐτιμή|σαμεν
 καθὼς εἶναι αἱ τάξεις τῶν ἀρχιερέων [ἀλλ' ἐκεῖνος ὁμως] εἶχεν τὸν
 ἴον μέσα του· δὲν ἔμεινεν μόνον ἔβαλεν ἀπὸ μερέαν τὸν οἰκονόμον |
 του καὶ εἶπεν μᾶς ἀμή (ι) οἱ Βαρλαμίτες τὸν ἐδώ[κασιν μίαν ἀσημέ]νια
 κούπα καὶ ἕνα ἐγκόλιον· ἐσεῖς τι τὸν φιλοδωρῆζεται· καὶ ἔστῳν-
 τας | ὅτι νὰ μὴν ἔχωμεν κούπες ὅτι ταῖς ἐπουλήσα [μεν]
 ἐδώσαμεν δύο ράσα· καὶ σοκαμίλουκα· καὶ δύο οὐγγαῖς κρόχο· καὶ
 εἰρήνευσεν εἰς | τὸ παρόν· ὕστερον δὲ μετὰ ἱκανὰς ἡμέρας στέλνου
 ἕναν [. καὶ γυρ]εῦει μᾶς δύο ὀκάδες κρόκω, μὲ τᾶσπρα μου·
 καὶ διὰ νὰ μὴν τὸν σκανδαλή|σωμεν στέλνωμεν ἕναν καλόγερον εἰς
 τὸ [.] στέλνωμεν μιᾶ ὀκά· διὰ ἄσπρα ἄσ καὶ τοῦ
 τὸν ἐστείλαμεν καὶ ἔστῳντας νὰ | (ἐκπεσὸν μέρος μεταξὺ τῶν δύο ἄνω
 τεμαχίων καὶ τῆς ἐν τῷ τρίτῳ κάτω ἐνιαίῳ μέρει συνεχείας).

ὀνομαζόμενον· καὶ ἀπόθανεν ὁ προεστώτερος καὶ ὑπάγη καὶ πιάνη
 καὶ δέρνη τους καὶ τιμωρῆ τους μὲ [. . . τιμωρίας· εἰ[παν] ὅτι ἦτον
 καὶ ἕνας ὡς ἂν ἀσθενεὶς καὶ ὡς ἂν τὸν ἔδειρεν δὲν ἔκαμεν ἕξι ἡμέραις
 καὶ ἐτελείωσεν καὶ εἶπαμεν του καὶ [.]σαν· ὅτι ἐγκ[. . .]ιτιζάν
 καὶ τὸ μοναστήρι καὶ τὸν δεσπότην· καὶ ἄλλους μοναχοὺς ἱερεῖς ἔδει-
 ρεν καὶ εἰς φυλακὴν ἔβαλεν, καὶ εἶθελαν νὰ τουρκίσουν μ [. . .] μόνον
 μετὰ [. . . .] μου καὶ τὸν ἀφωρισμὸν στέκεται· καὶ θαυμάζονται ὅλοι
 οἱ ἐπαρχία του μετ' αὐτὸν· καὶ χειροτονικὰ πέρνη β' καὶ τρεῖς χιλιάδες·
 ἐνός [. . .] τὸ προρηθὲν κελλίον ἐπήρην ἔξι χιλιάδες· καὶ ἀγκάλεσαν
 τον καὶ μερικοὶ σεξυερικοὺς, καὶ ἔδωσεν γηλώπα ὅσι ἀπόκτη [. . . .]
 πάλιν τὸν θυμὸν [τὴν] ἐπκρσιν καὶ τὴν ἀλαζείαν δὲν τὴν ἀφήνη· καὶ
 σὲ βλασφημεῖ ὁ κόσμος παναγιώτατε δέσποτά μου ὅπου ἔστειλες τοιοῦ-
 τον ποιμένα καὶ δαίμονα· δεῦτερον Φωκᾶ τύραννον· ἐκδύη τὰ πρόβατα
 καὶ ἐνδύη τοὺς λύκους· δίδοντάς τα τοὺς δυσσεβεῖς· εἰ δὲ δέσποτά
 μου καὶ θ[έλεις] νὰ μάθης καὶ ἄλλα ἐγκλήματα ὅπου ἔχει καὶ στείλε
 ἄνθρωπον ποιμένα σῶφρον ἐγκρατῆ· διδακτικὸν· ὅτι ὁ κόσμος ἀγανά-
 κτησεν εἰς τὰ βάρυ τῶν ἑτεροδόξων· καὶ πιστεύοντάς τους ἀμφοτέρους,
 πολλὰ ἀσέβησαν καὶ ἀσεβήζουσι· μόνον ἡ παναγιότης σου ἦσε ἡ κε-
 φαλ[ῆ] τῆς ἐκκλησίας [πά]σης καὶ ἐκ στόματος τοῦ Χριστοῦ, ὃ δουλε

ἀγαθὴ, καὶ τὰ ἐξῆς· ὅτι εἶναι ἔσχατος καιρὸς διὰ δὲ τὸν παπᾶ κύρ Νι[κόλαον εἰπέ]τους ἔνα ἀκο[λουθ]ήσης εἰς ὅσα σε λέγει· καὶ κἄν ἀπὸ τὰ χερίᾳ του δὲν ἐτρέπεται ὅπου ἔλαβεν ἀπεκείνον ῥ' χρυσᾶ ὁποῦ σίγ-μαρον τὸ μαρτυροῦν οἱ Σταγίνοι· [. . .] καὶ αὐτὸς ὁποῦθεν τὸν ἐχρεω-στοῦσαν τὰ ἐμάζωξες καὶ εἶπεν τὰ σιμᾶ του, καὶ φοβοῦμαι μήπως τὸν ἀπέκτειναν καὶ εἶπεν πῶς ἔφυγεν ἀμὴ τὰ [τα] μὲν ὡς κοινὸν πατέρᾳ τεθραρυκότες ἐγράψαμεν καὶ μὴ πρὸς βῆρος τὰ λεγόμενα· ἔστρωσαν δὲ καὶ οἱ ἄγιοι καὶ θεοπειθεῖς [. . .] δουντα καὶ τὰ [. . .] εὐχαί, φυ-λακῆριον ἡμῶν τε, καὶ παντὶ τῷ λαῷ σου· ὧ·

Κάτωθεν τῆς ἐπιστολῆς ὑπῆρχεν ἡ ὑπογραφή, ἀλλὰ νῦν μόνον αἱ ἄνω κεφαλαὶ τῶν γραμμῶν ἐναχοῦ διακρίνονται. Ὡς ἴσθαι δὲ ὧ· τῷ οἰκουμένικῳ . . . καὶ παραγωγῆτι . . . τὰ δὲ λοιπὰ λείπουσιν ἔνεκα τῆς ἀκρίβειας τοῦ μέσου μέρους.

2.

Χαρτ. 0, 22 X 0, 16. Αἰῶνος XI^{III} (φ. 538).

1 (φ. 2^a). «Πρόλογος εἰς τὸν παρόντα νομοκάνονα, τοῦ μητροπολίτου **Γάξιης** κυρίου κύρ **Μαῆσιου** τοῦ **Λιγαριῶν** τὸν ὁποῖον ἐσύναξεν ὁ ἐν ἱερομονάχοις σοφώτα-τος καὶ λογιώτατος **Ματθαῖος ὁ Ἠλλάσταρις**».

Ἐντὸς ἀτεχνοτάτου πολυχρώμου ἐπιτίτλου. Μετὰ δὲ τὸ τέλος τοῦ Προλόγου ἐν φ. 6° γραμμῶν ἐρυσσῶν «Πῖναξ ὁρατος τοῦ παρόντος νόμου διὰ τὸ εὑρίσκειν ὁ καθεὶς μὲ τὴν ευχολίαν· τὸ εἶτε κεφάλαιον θελεῖσθ' καὶ χριασθῆ συναχθέντες ἐκ διάφορον νομίμων· παρ' ἐμοῦ Ἰακώβου ἱερομονάχου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων, τοῦ ἀπὸ μοναστήριον του Ἁγίου Γεωργίου· τοῦ, ἐπόνωμαζομένου Βυσσαρίωνος· καὶ ἐγράφη εἰς κφέλειον τῶν μετιώντων· καὶ ἐμφιλοχωροῦντων αὐτῷ· καὶ ἐκλι-παρεῖ ὁ ρηθεῖς· μνημονεύειν αὐτοῦ· ἐν τὰς πρὸς θεὸν εὐχαίς ἐν ἔτι ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας· 17³² Δεκεμβρίου· ἡ· ἐγράφη δὲ ὑπὸ χει-ρὸς μου ἐν Μελενίκῃ ἀρχιερατεύοντος τοῦ πανιεροτάτου κυρίῳ κύρ Ἀνθύμου τοῦ Μητιλειναίου· καὶ ἐπιτροπεύοντος τοῦ ἐντιμωτάτου, καὶ χρησιμοτάτου κυρίῳ κύρ Δούκα Χαλτά· ἐν τῇ αὐτοῦ ἡγία ἐκκλησίᾳ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου· τοῦ ἐπονομαζομένου Ροζινίη·»

Ὁ Πῖναξ (φ. 7^a-24^a), οὗ προηγείται ἀτεχνον πολύχρωμον ἐπί-τιτλον, περιλαμβάνει κεφάλαια γο', ἀλλὰ τὰ ἐν τῷ κώδικι ἀνέρχονται

εἰς γκ', ὃν τελευταῖον «Νουθεσία πάνυ πλουσιωτάτη εἰς τὸν πνευματικὸν καὶ ἀσφάλεια». Ἔρχ. Ὁ δεχόμενος τοὺς λογισμοὺς τῶν ἀνθρώπων ὀφείλει εἶναι τύπος ἀγαθὸς τῶν πάντων.

2 (φ. 329^α). «Κανόνες συνοδικοὶ καὶ ἀποστολικοὶ καὶ τοῦ μεγάλου Βασιλείου καὶ ἑτέρων ἁγίων νεωστὶ διορθωθέντες καὶ συνταχθέντες παρ' ἐμοῦ τοῦ γραφέως διὰ τὸ ἀσύγχυτον».

3 (φ. 372^α). «Ἄρχῃ σὺν θεῷ ἁγίῳ τοῦ νομοκριτηρίου περὶ γάμων ὅπου ὀρίζουν οἱ νόμοι νὰ γίνονται καὶ νὰ μὴδὲν γίνονται».

Ἐν ὄλῳ κεφάλαια σκθ', ὃν τινα μὴ ἀναφερόμενα εἰς τοὺς βαθμοὺς τοῦ γάμου καὶ ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὴν οἰκείαν συνέχειαν τοῦ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ κώδικος Πίνακος.

4 (φ. 449^α). «Συστατικὸν γράμμα».

Τύπος φέρων ἡμερομηνίαν ἀγγελ. μαίον 5^η.

5 (φ. 450^α). «Συνταγματίον Γερασίου πατριάρχου Ἀλεξανδρείας ἐναντίον ἐκείνων ὅπου ψευδοτρόπως λέγουσι, πῶς τὰ ἅγια μυστήρια τοῦ τιμίου σώματος καὶ αἵματος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τελειώνονται εἰς τὰ κυριακά λόγια· ἀπόδειξις δὲ ἀληθῆς, πῶς τελειώνονται εἰς τὸ ποίησον τὸν μὲν ἄρτον τοῦτον, καὶ τὸ δὲ ἐν τῷ ποτηρίῳ τοῦτω· ὅτε τὸ πανάγιον πνεῦμα τελειουργεῖ· οἱ παροσάμει δι' ἐπιστολῆς αὐτῶν ἀραβικῆς ἐζήτησαν τὴν ἀληθῆ ταύτην ἀπόδειξιν».

6 (φ. 468^α). «Συνοπτικὴ ἐξήγησις τῆς θείας καὶ ἱερᾶς λειτουργίας ἐκτεθεῖσα παρὰ τοῦ ἐν διδασκάλοις κυρίου Μελετίου Ἰζηρίλου τοῦ θεολόγου καὶ ἱεροῦ εὐαγγελίου κυρικός· διὰ τὸ ἐκτεθῆναι ὑπὸ τοῦ ἐν Μοσχολίᾳ πατριάρχου Νίκωνος, Ἐπιστολῇ».

7 (φ. 480^α). «Ἐκλογὴ ἐξ ἐτέρου νομοκάνονος· περὶ πόρνης καὶ ὑγρότητος ἀνθρώπου, τοῦ ἁγίου Ἀναστασίου πατριάρχου Ἀντιοχείας».

Ἔπονται ἄλλα τινὰ κεφάλαια Συμῶν Θεσσαλονίκης καὶ Βασιλείου τοῦ μεγάλου.

8 (φ. 490^α). «Ἑρμινία εἰς καταρτισμὸν, τῶν λειψάνων τοῦ ἐγκαινιασμοῦ....».

9 (φ. 491^β). «Ἀκολουθία τοῦ ἑσπερινοῦ ἐν τῇ ἀγρυπνίᾳ...».

10 (φ. 500^β). «Ἀρχὴ τοῦ ἐγκαινιασμοῦ....».

11 (φ. 510^α). «Γράμμα διὰ τὸν βασιλέα τῆς Μοσκωθίας· τὸ ὅποιον ἐπέμθη ἀπὸ τοῦ σιναίταις εἰς αὐτὸν τὸ ὅποιον τὸ γράφομεν καὶ διὰ ἄλλους ὁποῦ θέλουν νὰ γράψουν εἰς τὸν βασιλέα αὐτὸν μόνον τοῦτο νὰ κάνουν· ὅτι νὰ ἀλλάσουν τὸ ὄνομα τοῦ μοναστηρίου, καὶ τοῦ ἀγίου· καὶ τὸν τόπον ὁποῦ εἶναι τὸ μοναστήριον, ἢ τὴν ἐπαρχίαν».

Ἦς τύπος ἐπιστολικῆς, οἷοι ἔπονται καὶ τινες ἄλλοι ἐγγράφων.

12 (φ. 514^α). «Στίχοι σοφὸν ἀνδρὸν».

Ἀρχ. Ὁ Σολομῶν εἶπεν εἰς φίλον πιστὸν οὐκ ἐν πράγματι νὰ τὸν αγοράσῃς.

13 (φ. 516^α). «Νοήματα διδασκάλων· πολλὰ ἰβραῖα, καὶ ἰδύτατα».

14 (φ. 516^β). «Τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου κυροῦ Γενδέου τοῦ Σχολαρίου, καὶ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ῥώμης· ὁμιλία ῥηθείσα περὶ τῆς ὀρθῆς καὶ ἀμωμήτου πίστεως τῶν Χριστιανῶν· ἐρωτηθεὶς παρὰ τοῦ ἀμηνῶ σουλτάνου τοῦ Μεχεμέτη· τί πιστεύετε ὑμεῖς οἱ Χριστιανοί· ἀπεκρίνατο οὕτως· καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν».

Μετὰ καὶ τουρκικῶν κειμένων τοῦ Μωάμεθ.

Μένει κολοβὸν ἐν φ. 536^β ἐν ταῖς λέξεσιν οὕτω θέλει ἔλθῃ εἰς τὸν κόσμον ὁ Χριστὸς, νὰ μὴν τὸν γροικῆσῃ τινὰς πῶς εἶναι θεὸς καὶ ἄνθρωπος καὶ βασιλεὺς οὐρανοῦς καὶ γῆς· εἰμὴ ὅταν θέλῃ ἔλθῃ εἰς....

Ἐν φρ. 537^α

Χ^ς ἀνέστη

Χριστὸς ἐου ἐνβιάτου ντη ἦν μάριζη, κουμόριτε προμόριτε οὐακαλάτου, σιχιζέλορ ντήν μιρ μουντιουρη βιάτζα λαουνταρουήτου.

Κ^ς τῶν δυνάμεων

Ντόμνε ἀλπουιτέρη λωρ φήη κουνόη, καπρε ἀλιουτλ ἀφάρα ντειτήνε ἀζουτατόρου ἦνιτρουνε κάζουρη νοῦκβέρι ντόμνε ἀλπουιτέρη λωρρηλουγέσε νε προνόησα.

Ἦν βιγέρε λοῦη χς βαζήντου σενὲ ἦ κηνὸμ ἀρήτουλούη ντομονῶ-
λουη ις οὔνουγαι ψελουη φαρῶντε πακάι κροῦτζη καρῶση
γνήρε· ρῶλ ντήντου πετρον νόη κουνόριε πρεμόριε· ἄουστρηκάτου.

Ἐν φ. 337^β.

Βουλγαρικὸν κατευθυνθήτω.

Νιασεῆς πρέβητι, μολήτβα μογιά· γιάκο καντήλο
πρεπτομπόγιο βῆς νιηάνια ροθκου μογέγου· ζέρετβα βετέρναγια.
κάναι και δύναμις.

Νηγεσσήλη· νεμπάση· σονάμη νηβηντήμο σχονζῶι σέμπο
βαχόντη μουντεμ ἄλληλοῦια—γ,
γενύσσα :

βακονοσιέ ἦ βενιήτε γιάκα Χε μπλάγγω γόποδη ἄλληλοῦια.

Ἐν φ. 538^α συνταγή «διὰ νὰ βράση· κρεμέζη».

Ἄλλη χειρὶ κατωτέρω «τῷ πνιερωτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ μητροπο-
λίτῃ τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Ἰωαννίνων· ὑπερτίμῳ καὶ ἐξάρχῳ
Κερκύρων καὶ τὸν τόπον ἐπέχοντι τῆς Ἀγκύρας κῶ· κῶ· Κλίμεντι».

Γέγραπται δὲ μόνον αὕτη ἢ ἐπιγραφή, λείποντος τοῦ κειμένου.

Ἄλλη χειρὶ ιθ' αἰῶνος ἐν φ. 538^β· τοῦτο το παρὸν νόμος εἶναι
τοῦ μαναστηρίου (μετὰ τὰ γράμματα μα ἔκεται μ διαγεγραμμένον)
καστη(τζα διαγεγραμμένον)τζας ἔγραψα ἐνθίμῃσιν Παρθένῃος ηγου-
μενος 1860 Δεκεμβρίου 14.

Ἐν φ. 2^α μετ' ἄτεχνον καὶ ἐρυθρόμακρον ἐπίτιτλον «Περὶ τὰ 24
γράμματα». Ἐν τέλει ἐρυθροῖς γράμμασιν·

† Ἐπίτροπος τοῦ αγίου Ἰωαννίνων Ἰάκωβος ιερομόναχος.

Ἄλλη χειρὶ ἐν φ. 1^β· ἀπόκτημα εδίκω μου το ἀγορασα ἀπὸ τῶν
γεϊκόβο Γεράσιμος ιερομόναχος καὶ πνικως ἀπὸ χωρείων μεσώβου :

Κωτωτέρω δὲ ἄλλη χειρὶ καὶ μέλαν· τὸ παρὸν βιβλίον ἐδόθη εἰς
ἐμὲ παρὰ τοῦ οἰγουμένου γαστριτζης κυρίου Παρθενίου καὶ τοῦ ἔδωσα
καὶ ἐγὼ ἄλλα δύο βιβλία ἐν νέον ἐξομολογητῆριον Καλλινίκου πα-
τριάρχου τοῦ ζαγοραίου ἰδιόχειρόν μου γραμμένον καὶ ἐν σύνοπις
νομικοῦ βιβλίου τειπωμένον 1860 : Δεκεμβρίου 12 Νικόλαος ἱερεὺς
πρωτοπαπᾶς καὶ ἐνδημάδων (;) Ἀρζίστης Ζαγορίου.

Ἐν φ. 32^β ἄλλη χειρὶ ιθ' αἰῶνος· Τὸ παρὸν νομικὸν καὶ δυσέβρε-
τον βιβλίον μοι τὸ ἔδωσεν ὁ πανοσιώτατος οἰγούμενος Γαστριτζης κύ-
ριος Παρθένιος δωραιάν· καὶ τῷ ἔδωσα καὶ ἐγὼ πάλιν δωρεάν ἐν
ἐξομολογητῆριον τοῦ ἀειδίου Πατριάρχου κυρίου κυρίου Καλλινίκου
τοῦ Ζαγοραίου ἰδιόχειρόν μου γεγραμμένον ἐκ τοῦ πρωτοτύπου ἀπαρά-

λακτον' και ἐν σύνοψις νομικοῦ βιβλίου τυπομένον Καὶ ὁ κύριος ἡμῶν
μνησθεὶν αὐτὸν και τοὺς γοναίους και ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐν τῇ βασι-
λείᾳ τῶν οὐρανῶν ἀμήν.

Ἐν φ. 518^α γράμμασιν ἐρυθροῖς

“Ὡσπερ ξένοι χαίρουσιν ἰδεῖν πατρίδα
και οἱ θαλαττεύοντες ἰδεῖν λοιμένα
οὕτω (πρόσθετον ἐν τῇ ψα διὰ μέλανος και οἱ βιβλίο γράφων-
τες ἰδεῖν βιβλίον τέλος.

1732 Ἀπριλίου 25.

Ἐτελείσθη τὸ παρὸν χρόνους εἰς τοὺς χιλίους
στοὺς δύο και τριάκοντα, με τοὺς ἑπτακοσίους
εἰς τὰς πέντε και και εἴκοσι μνηρὸς τοῦ Ἀπριλλίου
με κόπον πολὺν και με σπουδῆν τοῦ αὐτοῦ Ἰακώβου ἱερομο-
νάχου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων.

Πρόσθετα δι' ἄλλης χειρὸς και μέλανος· εἰς Μελένικον εἰς μορα-
στηριον Ῥοζινὸν ἀρχιερατεύοντας ἐκεῖσε τοῦ κήριον . . . Μένει οὕτως
ἀτελεὲς τὸ σημεῖωμα.

Τὰ ἐν φ. 516^α - 518^α «Νοήματα διδασκάλων· πολλὰ ὠραία
και ἰδύτατα» εἶνε συλλογὴ αἰνιγμάτων, ὧν τινα θεολογικά, παρα-
βλητέα πρὸς τὰ παρὰ τῷ κ. **Πολέτη** (Παροιμαὶ Τόμ. Α' σ.
1 κ. ε). Ἐκδίδω δ' αὐτὰ ἐνταῦθα, διαστελλων ἀπ' ἀλλήλων δι'
ἀραβικῶν ἀριθμῶν λειπόντων ἐν τῷ κώδικι.

1. Ἀπόστολος ἀλαλος ἐπιστολῇ ἀλαλη βροτάζει και ἀπέρχεται εἰς
πόλιν ἀθεμελίωτην.

Ἀπόστολος εἶναι ἡ περιστερά· ἐπιστολῇ τὸ κλαδι, πόλι ἡ κιδωτός.

2. Λέοντα εἶδα φοβερὸν· κεφαλὰς εἶχε πέντε,
5 ὄνυχας ὄλους ἑκατὸν και πόδας ἄλλους δέκα,
οἱ δύο ἀνερέγγητοι και οἱ ὀκτὼ βαδίζουσι,
οἱ τέσσαρες οἱ κεφαλὰς ὄλοι σωστὰ τὰ εἶχαν,

1. Τῆς λέξεως Ἀπόστολος προηγείται ἐρυθρὸν Ἐρ(ώτησις) ἐν τῇ ψα ἐπι-
στολῇ ἀλάλη 3. περιστερά. Ἐπιστολῇ κλαδῇ κηβωτός 4. Τῆς
λέξεως Λέοντα προηγείται ἐρυθρὸν Ἐρ(ώτησις) ἐν τῇ ψα. Εἶνα δὲ οἱ στίχοι γε-
γραμμένοι καταλογάδην εἶδα 5. ὄνυχας 6. ἡ ὀκτώ.

κ' ἢ μία μόνη μοναχὴ εἰς ὄπνον τὴν εὐρήκα.
 Εὐρέ το, δάσκαλε καλέ, καὶ ἔγγησε τε κι' ἔλας.

Εἶναι ὁ ἀποθαμμένος μετὰ τοῦς ἄ ανθρώπους ὁποῦ τονε βαστοῦν, καὶ λογαρίασε πολὺ νὰ εὐρης τὴν ἀλήθειαν.

3. Ἄνω ἕσταμι τῆς γαίας καὶ τοῦ πόλου ἵ
 ἐρίγραμμος εἰμὶ συλλαβὴν μίαν ἔχων
 καὶ ὁ κατανασῶν με πολυμαθῆς γὰρ ἔσται.

Εἶναι τὸ φῶς τῆς κανδήλας.

4. Ἐκ γῆς ἐπλάσθη ὡς ὁ Ἀδάμ· ἐτὴν κάμ[ι]νον ἐβάλληκα ὡς
 τοὺς τρεῖς παῖδας, καὶ εἰς τὴν ζωὴν μου ἐδρόσιζα τοὺς πάντας καὶ 10
 εἰς τὸν θάνατόν μου οὐδεὶς εὐρέθη θάψαι τὰ ὀστέα μου.

Εἶναι τὸ κουμάρι.

5. Ἐκ πέτρας λευκῆς ἀνὴρ γεννᾶται, καὶ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ
 πύργον βασιτάζει καὶ τὰ γένειά του εἶναι ὡς φλόγα πυρός, καὶ ἡ φωνὴ
 του νεκροῦς ἀνιστάνει, καὶ εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ τὸ βάπτισμα λαμβάνει. 15

Ὁ πετεινός.

6. Ὑδωρ με γεννᾷ καὶ φωσφόρος με θρέπει· βασιλεῖς με χρειάζον-
 ται, ἄρχοντες, μεγαστάνοι, καὶ ἐταν ἔλθη ἡ μήτηρ μου, ποιεὶ μου τοῦ
 θανάτου.

Τὸ εἶναι.

20

[Συνήθης λύσις τοῦ αἰνίγματος τούτου ἐν διαφόροις παραλλαγαῖς·
 τὸ ἔλας].

7. Λευκὸς ὁ κάμπος, μέλνες οἱ βόες, κάλαμος ὁ ζευγᾶς, καλότυ-
 χος ἔπυ τὰ λαλεῖ.

Ὁ καλλιγράφος.

25

8. Δὲν ἔχω νερόν καὶ πίνω νερόν· εἰμὴ ἂν εἶχα νερόν, ἔπινα κρασί.

Ὁ μυλωνᾶς.

9. Καλὸν ἔστιν τοῦ γλύφειν κῶλον, καὶ τοῦ κώλου κλάσαντος τὴν
 ἡδονὴν βουφᾶς τὴν.

1. κημία εὐρήκα 2. εἴρητο κίολας 3. Τῆς λέξεως εἶναι προ-
 ηγγεῖται ἐρυθρόν Ἀποκρισις ἐν τῇ ᾠῃ ἀποθαμμένος μετοῦς τον ἐβαστοῦν

4. λογαρίασαι πολλοὶ 5. Οἱ στίχοι γεγραμμένοι καταλογαζὴν 6. ἐπί-
 γάμος εἰμὴ συλλαβὴ 7. ο πολυμαθῆς 9. Ἐκ σην 11. θανάτον

οὐδεὶς εὐρέθη ὀστέα 12. κουμάρη 13. γεννᾶται κεφαλὴν

14. γενεῖα εἶναι φλόγα 15. ἀνιστάνη 17. γενὰ φωσφόρος

θρέπει χρειάζονται 18. ἄρχοντες μεγαστάνοι ποιεῖν 23. λευ-
 γός 24. ποταλαλεῖ 25. Ὁ καλλιγράφος 26. οἰμὴ ἀνίχα 27. μυλωνᾶς

28. γλύφης κῶλον 28-29. τὴν σιδ' οὐρουφᾶς

- Τὸ κόκκλον τὸ τζακίζεις καὶ ρουφᾶς τὸν αἰμυκλόν του.
 10. Ποῖον εἶναι τὸ ὀγληγορώτερον πρᾶγμα εἰς τὸν ἄνθρωπον ;
 Ὁ νοθς.
 11. Ποῖον εἶναι τὸ καλλίτερον κρασί ;
 6 Ἐκεῖνο ὁποῦ εἶναι χωρὶς πληρωμὴν.
 12. Ποῖα εἶναι ἡ θάλασσα ὁποῦ ποτὲ δὲν χορταίνει ;
 Ἡ σκκοῦλα τοῦ ἀκριθοῦ.
 13. Ποῖον εἶναι τὸ ἀσχημότερον πρᾶγμα εἰς ἓνα νέον ἄνθρωπον ;
 Ἡ ἀνυποταγὴ καὶ παρακοή.
 10 14. Ποῖον εἶναι τὸ ἀσχημότερον πρᾶγμα εἰς ἓνα γέροντα ;
 Ἡ πορνεία.
 15. Ποῖα εἶναι ἐκεῖνη ἡ γάτα ἡ ὁποῖα ἀπὸ ἔμπροστά σου γλύφει
 καὶ ἀπὸ πίσω σὲ γρατζουνίζει ;
 Ἡ πόρνη.
 15 16. Ποῖα εἶνε ἡ μεγκλήτερη ἡμέρα τοῦ χρόνου ;
 Ἐκεῖνη ὁπου στέκεται κανεὶς νηστικὸς χωρὶς νὰ φάγη.
 17. Διὰ τί ἀσπρίζουν τὰ μαλλία ἔμπροστά ἀπὸ τὰ γένεια ;
 Διὰτὶ τὰ μαλλία ἔγιναν πρῶτον.
 18. Ποῖον εἶναι ἐκεῖνο τὸ παιδίον ὁποῦ μαδίζει τὰ γένεια τῆς μά-
 20 νας του ;
 Τὸ ἀδράκτιον.
 19. Ποῖον εἶναι ἐκεῖνο τὸ χορτάρι, ὁποῦ τὸ γνωρίζουν ὡς καὶ οἱ
 τυφλοί ;
 Ἡ τζουκνίδα.
 25 20. Ποῖον εἶναι τὸ θηλυκὸν ἐκεῖνο ὁποῦ πάντα χορεύει καὶ ποτὲ
 δὲν κλύνει τὰ ποδάρια της ;
 Ἡ βάρκα.
 21. Ποῖον εἶναι ἐκεῖνο τὸ στραβὸν πρᾶγμα ὁποῦ κόβει ὀλονδῶν τῶν
 ἰσιων τὰ ποδάρια ;
 30 Τὸ δερπάνι.

1. κόκαλον τζακίζεις ρουφᾶς αἰμυκλόν 2. ὀγληγορώτερον πρᾶγμα
 5. Ἐκεῖνο 6. Ποῖα ποτὲ χορταίνει 7. σκοῦλα 8 (καὶ 10). ἀσχη-
 μότερον πρᾶγμα ἓνα 9. ἀνυποταγὴ παρακοή 10. πρᾶγμα 11. πορ-
 νεῖα 12. Ποῖα ἐκεῖνη ἔμπροστά γλύφη 13. γρατζουνίζει
 15. Ποῖα μέρα 16. Ἐκεῖνη κανεὶς νηστικός 17 (καὶ 18). Διὰτὶ
 μαλλία ἔμπροστά 18. αἶμα 19-20. μάνας 22. χορτάρι το
 23. τυφλό 25. θηλυκὸν χορεύει 26. τα 28. πρᾶγμα 29. τα

22. Ποῖον εἶναι τὸ ἀσπρύτερον πράγμα εἰς τὸν κόσμον :

Ἡ ἡμέρα.

23. Πόσον καιρὸν ἔστειλε τὸ ὕδωρ εἰς τὴν γῆν ἀπὸ τοῦ Νῶε τὸν κατακλυσμὸν ;

Μῆνες ιγ.

5

24. Πότε ἐκτίσθη ὁ Παράδεισος ;

Δεκαμῆναι 26^η ὥρα γ.

25. Πότε ἐχάρη ὁ θεός ;

Ὅταν ἐξηλθεν ὁ Νῶε ἀπὸ τῆν κιωλῶν.

|| 26. Ποῖος εἶναι ὁ κλέπτης καὶ ποιοὶ οἱ δέκα μνηστῆδες ;

φ. 517^α

Ὁ κλέπτης ὁ διάβολος καὶ οἱ δέκα μνηστῆδες οἱ ἐντολῆς τοῦ θεοῦ 11 αὐταὶ γὰρ μνηστῆσαι καὶ βεβαιώνουσιν ἡμᾶς τὰς τῶν δικόλων κλοπᾶς.

27. Ποῖος ἐδόξασεν τὸν θεὸν καὶ πρῶτον ἀνόμασεν τὸ ὄνομά του εἰς τὴν γῆν ;

Ὁ διάβολος ὅταν εἶπεν τῆς Εὐας Μήναι ὁ θεός σὲ εἶπεν, ὅτι νᾶ 15 νηστεύετε ;

28. Πῶς καλοῦνται τῶν δύο ληστῶν τὰ ὀνόματα ὅπου ἐσταυρώθησαν μαζί με τὸν Χριστόν ;

Τοῦ δεξιοῦ τὸ ὄνομα Δάκκαμις, τοῦ ἀριστεροῦ λέγεται Ἐξωτρι- σμένος.

30

29. Ποῦ ἔβηκεν ὁ θεός τὸν Ἀδάμ, ὅταν τὸν ἐδίωξεν ἀπὸ τὸν Παράδεισον ;

Εἰς τὴν γῆν Ναιῶ κατέναντι τοῦ Παράδεισου.

30. Ποῖοι εἶναι οἱ δύο ὁμόμορφες ;

Ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα.

25

31. Ποῖος ἐκάθησεν εἰς τὴν γῆν εἰς ὑψηλότερον θρόνον ;

Ὁ Ἀδάμ ὅταν τὸν ἐπλασεν ὁ θεός.

32. Ποῖον εἶναι τὸ ξύλινον κλειδί καὶ ἡ πόρτα ἀπὸ νερό ;

Ἡ πόρτα εἶναι ἡ Ἐρυθρὰ θάλασσα καὶ τὸ ξύλινον κλειδί ἡ ῥάβδος τοῦ Μωϋσέως.

30

33. Ποῖοι εἶναι ὅπου στέκονται ;

Ὁ οὐρανός καὶ ἡ γῆ.

1. πράγμα 3. καιρὸν 5. Μῆνας 7. ὥρα 8. δ 9. νῶ
10 (καὶ 11). κλέπτης 11. μνηστῆδες 12. αὐταὶ μνηστῆσαι βεβαιώνουσιν
13. πρῶτον ἀνόμασεν 14 (καὶ 23, 26). γῆν 16. νηστεύεται
19. δακκαμις ἀριστεροῦ 24. ὁμόμορφες 26. ὑψηλότερον 28. κλειδί
ἡ πορτῶ 29. ἡ ἡ κλειδί 30-31. οὐρανός 32. οὐρανός

ΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΚΑΘΗΜΕΡΗΣ ΚΟΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

34. Ποιοι τρέφονται ;
 Ὁ ἕλιος καὶ ἡ σελήνη.
35. Ποιοι μάχονται ;
 Ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος.
- 5 36. Ποιοι ἀπαλλάττονται ;
 Ἡ νύξ καὶ ἡ ἡμέρα.
37. Ποῖος ἀπέθανεν δύο φορές ;
 Ὁ Ἀδάμ, καὶ μία φορά ἐγεννήθη.
38. Ποῖος εἶδε τὰ οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν οὐ περιπάτησεν ;
 Ἰωάννης ὁ Πρῶτος ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς μητρὸς αὐτοῦ.
- 10 39. Ποῖον εἶναι τὸ θυσιαστήριον ὅπου ἦτον γεμάτο ὁσμὴν εὐωδίας ;
 Ἡ κοιλία τῆς Θεοτόκου ἄνθραξ ὁ Χριστὸς ὁσμὴ εὐωδίας τὸ Ἅγιον πνεῦμα.
40. Ποῖον θαῦμα ἔκαμεν ὁ Χριστὸς ὅταν ἐγεννήθη ;
 15 Τὴν χειρὰ τῆς μάτρως ἐξήρανε.
41. Ποῖος ἐγεννήθη καὶ δὲν ἀπέθανεν ;
 Ἡλίας καὶ Ἐνώχ.
42. Ποῦ ἀνεπέστη ὁ θεὸς πρὶν νὰ κάμῃ τὸν κόσμον ;
 Ἐπὶ νεφελῶν.
- 20 43. Πότε ἔκαμεν ὁ θεὸς τὸν Ἀδάμ ;
 Μαρτίῳ 25.
44. Πότους χρόνους ἔκαμεν ὁ Ἀδάμ ὅταν ἐξέβη ἀπὸ τὸν Πρά-
 δεισον καὶ δὲν ἐσυνέβη μετὰ τῆς Εὐας ;
 Χρόνους 17.
- 25 45. Ποῖος ἦτον ζωντανὸς καὶ τὸ μνῆμα αὐτοῦ ἐπεριπάτει ;
 Ἰωσίας ὁ προφήτης.
46. Ποῖος εἶπε τὴν ἀλήθειαν καὶ ἀπωλέσθη ;
 Ἰούδας ὁ προδότης.
47. Ποῖος εἶπε τὸ ψεῦδος καὶ ἐσώθη ;
- 30 Ὁ Πέτρος ὁ ἀπόστολος.
48. Πόσαις χιλιάδεις Ἑβραῖοι ἐπέρρασαν τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν
 Χιλιάδεις 600.

1. ποῖη 3. πείη 5. ποῖη 6. νυξ 7. φοραῖς 8. φῶσά
 10. Ἰωάννης κοιλία 11. γεμάτο ὁσμὴν εὐωδίας 12. κοιλία ἄν-
 θραξ ὁσμὴν εὐδίας 17. ἡλίας ενῶχ 19. νεφέλων 20. ἔκαμεν
 22-23. παράδεισον 25. εἶτον ζωντανὸς μνῆμα 26. Ἰωσίας ο
 27. ἀλήθειαν ἀπολέσθη 28. Ἰούδας ὁ 29. ψεῦδος 31. ἐβραῖοι ἐρυθρὰ

49. Ποῦ ἀναπαύεται ὁ θεός :

Εἰς τοὺς δικαίους ἀνθρώπους.

50. Πόσα μίλια εἶνε ἡ περιοχὴ τῆς γῆς :

Χιλιάδες 20.

51. Ποῖον πρᾶγμα εἶναι σιμώτερα εἰς τὸν οὐρανόν :

Ὁ ἥλιος.

5

52. Ὁ πατήρ μου ἐγέννησεν ἐμὲ ἐκ κοιλίας μητρός μου, καὶ υἱὸς τῆς γυναικὸς μου ἐγέννησεν τὴν μητέρα τοῦ πατρὸς μου.

Εἶναι ὁ Χριστὸς ὁποῦ ἐπέλασεν τὸν Ἀδὰμ καὶ ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ ἐγεννήθη ὁ Χριστὸς.

10

53. Πόσους χρόνους ἔκαμεν ὁ Ἀδὰμ εἰς τὸν Παράδεισον καὶ πόσους εἰς τὸν Ἄδην καὶ πόσους ἔζησεν ὅταν ἐβγήκε ἀπὸ τὸν Παράδεισον :

Ἐκαμεν εἰς τὸν Παράδεισον ὁ Ἀδὰμ κατὰ τοὺς ἱεροὺς θεολόγους ἑπτα (7) ἔτη καὶ εἰς τὴν γῆν ἀπάνω χρόνους 600 ἔτη ἔκαμεν καὶ εἰς τὸν Ἄδην 5008.

54. Πόσων χρόνων ἦτον ὁ Χριστὸς ὅταν ἐκουσίως ἐσταυρώθη ;

37^{ων}.

55. Εἰς πόσην ἡλικίαν θανά εἶναι οἱ ἄνθρωποι μικροὶ καὶ μεγάλοι, νέοι καὶ γέροντες εἰς τὴν δευτέραν παρουσίαν ;

20

Ὅλοι θανά εἶναι εἰς ἡλικίαν χρόνων 17^{ων}.

56. Ποίος ἦρε τῶν Ἑβραίων τὰ γράμματα ;

Ὁ Μωϋσῆς ὅταν ἐκατέθη ἀπὸ τὸ ὄρος Σινᾶ.

2. τοῦ; 3. περιοχὴ 5. πρᾶγμα σιμώτερα 6. ἥλιος 7. ἐγέννη-
 σεν ἡός 8. γυναικός ἐγέννησεν 9. ὁποῦ ἐπέλασεν ἀπὸ ἀδάμ
 9-10. ἐγενήθη 10. ο 11. ἀδάμ 12. ἄδην εὔγηκε 14. ο ἀδάμ ἔβρεξ
 15. γῆν ἀπάνω 16. ἄδην 17. πόσον χρόνον ἐκουσίως 18. 17^{ων}
 19. πόσιν μεγάλοι 21. θανάεῖναι 22. ἦρε εβραίων τα 23. μωυ-
 σῆς ἐκατεύει ἀπο το σινᾶ

ΤΟ ΚΑΤΑΣΤΙΧΟΝ ΤΟΥ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ ΚΑΜΕΝΑΣ

Ἡ πλησίον τοῦ Δελβίνου μονὴ Κάμενας, τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἔχει ἀξιολογώτατον κώδικα εἰς μέγα τέταρτον ἐπιγραφόμενον «Κατάστιχον τοῦ μοναστηρίου Κάμενας», ἐξ οὗ πολλὰ διδασκόμεθα οὐ μόνον περὶ αὐτῆς τῆς μονῆς, ἀλλὰ καὶ περὶ ἄλλων μερῶν τῆς Ἡπείρου. Ἐξετάσας δὲ τὸν κώδικα τοῦτον κατὰ τὸν παρελθόντα Σεπτέμβριον, προθύμως μοι σταλέντα μοι εἰς Ἰωάννινα ὑπὸ τοῦ νῦν ἡγούμενου, θεωρῶ εὐκαιρον νὰ ἐκθέσω ἐνταῦθα τὰ κατ' αὐτόν.

Καὶ εἶνε μὲν τὸ Κατάστιχον τοῦτο νεωτάτων χρόνων, ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ 1851, ὅτε κατήρτισεν αὐτὸ ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς Ἀγαθάγγελος, ἀλλὰ περιέχει πολλὴν ὕλην ἐξ ἀρχαιότερων χρόνων, ἣν ἐκ παλαιότερων ἐγγράφων καὶ μνημαίων συναπῆρτισε φιλοτίμως ὁ λόγιος καὶ πετριωτικώτατος ἐκεῖνος ἡγούμενος. Καὶ δὴ ἡ κτίσις τῆς μονῆς, ὡς μανθάνομεν ἐκ τῆς σ. κζ' τοῦ Καταστίχου, λέγεται ἀνερχομένη εἰς τὸ ἔτος 1032, βασιλεύοντος μὲν ἐν Βυζαντίῳ τοῦ Ῥωμανοῦ Ἀργυροῦ, πατριάρχου δὲ τοῦ Ἀλεξίου Στουδίτου. Ἐχει δὲ τὸ περὶ τῆς κτίσεως σημεῖωμα ὡδε·

1032 ἀπὸ Χριστοῦ Πατριάρχου ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀλεξίου Στουδίτου, Βασιλεύοντος δὲ Ῥωμανοῦ Ἀργυροπούλου: Τῷ αὐτῷ ἔτει ἐν μηνὶ Μαρίῳ 10 ἐτέθη θεμέλιον τῆς ἱερᾶς καὶ θαυματουργῆς ταύτης σταυροπηγιακῆς Μονῆς Καμίνου σεμνουμένης ἐπ' ὀνόματι (κῶδ. ἐπονόματι) τῆς Κοιμήσεως τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου δι' ἐξόδων Καμηνητζιώτου τινὸς εὐκαταστάτου καὶ ἐναρέτου ἀνδρός (καὶ τῇ συνδρομῇ τῶν φιλοχρίστων Χριστιανῶν) ὅστις ἐπροίκισεν αὐτὴν μετὰ πολλῶν κτημάτων εἰς πολιτείαν Καμενίτζης, Φοινικίου, Λικουρσίῳν καὶ ἀλλαχοῦ.

Ἰδοὺ ἡ ὀρειχάλκινος σφραγίς 1032

Μετὰ δὲ τὸν τύπον τῆς σφραγίδος ἔπονται γεγραμμένα χειρὶ τοῦ αὐτοῦ ἡγουμένου Ἀγαθὰγγέλου τάδε·

Τῷ 1640 Μαΐου 21 Ἐπὶ πατριαρχίας Παρθενίου ἐγένεν στυροπήγιον τὸ ἱερὸν Μοναστήριον Κάμενας.

Τὸ ἱερὸν Μοναστήριον τῆς Καμίνου ἀρχεται χρονολογούμενον ἀπὸ τὸ ἔτος χιλίους τριάκοντα δύο ἀπὸ Χριστοῦ, ὡς εἰς πέτραν καὶ εἰς μίαν παμπάλαιον ὄρειχάλκινον σφραγίδα (κῶδ. σφραγίδα) εὐρέθη, ἀπὸ δὲ Ἀδάμ, ὡς εἰς τινα λίθον ἐγκεχαραγμένον ὤρθη, ἕξ χιλιάδας καὶ πεντακόσια τριάκοντα ὀκτώ. Τοῦ ὁποίου κτήτορες εἶναι οἱ Καμενιτζιώται, ὡς εἰς τὸ κατάστιχον τῶν παρῶν φαίνεται. Τὰ δὲ σύνορα περὶ τοῦ ἱεροῦ τούτου Καταγωγίου εἶναι ἀπὸ τὸν πάτον τῆς Γουρουνάρας εἰς τὸ Ὀρθὸν λιθάρι, καὶ εὐγαίνει εἰς τὸν δρόμον εἰς τὴν Καστανιά τοῦ Τζιάμα Μπραϊλατιώτη καὶ κατ' εὐθείαν (κῶδ. εὐθείαν) τὸν δρόμον τὸν ἀνήφορον, καὶ ἐπιστρέφει ἴσια εἰς τὸ ἀμπέλι τοῦ Μοναστηρίου καὶ εἰς τὴν κορυφὴν τῶν ἀμπελιῶν τῆς Λάκκας καὶ ἴσια πέρα εἰς τὰς καστανιαῖς εἰς τὸ Κόκκινον χῶμα καὶ πίπτει εἰς τὸν δρόμον καὶ εὐγαίνει εἰς τὴν Κοῦλα καὶ ἴσια εἰς τὸ νερούτζικον καὶ ἴσια τὸν ἀνήφορον εἰς τὸ βουνὸν σύνορον μετὰ τὴν Γαρδικάκη καὶ εἰς τὴν Καστανιά ἐπονομαζομένη τοῦ Καλόγηρου καὶ τὸν ἀνήφορον κατ' εὐθείαν (κῶδ. κατευθείαν) εὐγαίνει εἰς τὸν Μακρύκκιπον, καὶ ἐπιστρέφει καθὼς πηγαίνει ὁ δρόμος εἰς τὸ Ντανὶ εἰς τὴν βρύσιν, καὶ ἴσια εἰς τὸν δρόμον καὶ εἰς τὴν βράχην εἰς τὸ Μπλετζίτζον, καὶ κάτω εἰς τὸν Τζουρὲ καὶ ἴσια τὸν κατήφορον εἰς τὸν πάτον τῆς Γουρουνάρας εἰς τὸ Ὑψηλὸν λιθάρι καὶ εἰς τὸ ἀχοῦρι εἰς τὴν Γχορίανη καὶ εἶναι διὰ τὰ πράγματα (κῶδ. πράματα) τοῦ Μοναστηρίου αὐτὸ τὸ σύνορον καὶ ὅσα κτήματα (πρὶν τῆς ἀλώσεως ἐκείνου τοῦ μέρους) εἶχεν αὐτὸ τὸ ἱερὸν Μοναστήριον τὸ Κραταῖον δουλέτη τοῦ ἄφησε πάντα καὶ τὸ δέκατον, καὶ νὰ μὴ τολμήσῃ τις νὰ δεκατίσῃ (κῶδ. δεκατήσῃ) αὐτὰ τὰ παλαιὰ σύνορά του τὰ περὶ εἰς εἰς Πάλι μετόχι Παράντες, καὶ ἔπου εἰς ἄλλο μέρος ἔχει κτήματα παλαιὰ κατὰ τὸ ὑψηλὸν φερμάνι ἀπὸ ὀθωμανικὸν ἔτος 1001 ἄπὸ Χριστοῦ ἔτη 1586 βασιλεύοντος τοῦ Σουλτάνου Μουράτη γ' : ἐκτοτε ἕως σήμερον χρ : 266 παρῆλθον βασιλεῖς δέκα ὀκτώ καὶ μετὰ τὸν νῦν Κραταῖως βασιλεύοντα Σουλτάν Ἀἰδουὺλ Μετζιτὲ χάν γίνονται Βασιλεῖς 19 : δέκα ἑννέα, οἵτινες ἔκαμον πάντα καὶ εἰς αὐτὸ τὸ βῆμα καὶ θέλει μείνει εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα.

¹ Κατὰ διόρθωσιν ἐξ ἄλλου ἀριθμοῦ νῦν ἀδιαγνώστου.

Εἶτα δὲ ἄλλη, χειρὶ προστέθεινται τὰδε·

Ἀπότου ἀνεδέχθην ἐγὼ ὁ ἐλάχιστος ἀρχιμανδρίτης Ἄγγελος τὴν ἡγουμενίαν τοῦδε τοῦ μοναστηρίου ἔπειτα καὶ πληρώνω δέκατον. διδοί πρώτα βιαίως τὸ ἔπερον, ὅμως τῆ δυνάμει τῆς κυρίως θεοσέκου καὶ τοῦ ἐνδοξοτάτου Ἀμπά, Ἰμπεργι τοῦ Μουνδύργι, Δελδίνου Ἀργυροκαστρίτου συνέργει καὶ ἡμετέροις οὐκ ὀλίγοις πόνοις.

Ἐκ τοῦ φ. 1^α μανθάνομεν τὰ ἐνόματα καὶ τὸν χρόνον τῶν ἀπὸ τοῦ 1630 ἡγουμενευσάντων. Ἐχει δὲ τὸ σημεῖωμα τοῦτο ὧδε·

Ἐρθύμητις διὰ τοῦς ἡγουμενεύσαντας ἐν τῇ ἱερῇ τούτῃ Μοναστηρίῳ, ὡς εὐρέθησαν σημειωμένοι εἰς παλαιὰ βιβλία . . .

Ἐν ἔτει:	ἡγουμένευσεν	ἡ πατρις αὐτοῦ
1630	Ἰωάσαφ	ἄδηλον
1710	Ἀθανάσιος	Κερκυραῖος
1736	Σωφρόνιος	
1813	Παπᾶ Πάνος	Σοπίκιότης Πωγωνικῆ,
1816	Παῖσιος	Ἀργυροκαστρίτης
1831	Παῖσιος	Ἰωαννίτης ἕως τοῦ 1831 φεβρ. 14 (εἶτα δὲ προστέθεινται τὰδε) ἐφάνη, ἄριστος.
1851	Ἀγαθάγγελος ἀρχιμανδρίτης	Ἐκ τοῦ χωρίου Νέωνης Ζαγοριᾶς· Μαρτ. 25.

Τοῦ ἀρχιμανδρίτου Ἀγαθαγγέλου ὡς ἡγουμένου τελευταία μνεῖα ἐν τῷ κώδικι γίνεται ἐν σ. 50. Σημειωτέον δὲ, ὅτι μέχρι μὲν τοῦ φ. 16 τὸ Κατάστιχον ἀριθμεῖται κατὰ φύλλα, ἀπὸ δὲ σ. 17 κατὰ σελίδας, μετὰ δὲ τὴν σ. 50, ὅπου ἡ τελευταία μνεῖα τοῦ Ἀγαθαγγέλου ἐν ἔτει 1872, μέχρι τῆς σ. 62 μένουσι τὰ φύλλα ἄγραφα. Ἐκεῖθεν δ' ἄρχονται ἀναγραφαὶ νεώτεραι τῶν χρόνων τοῦ Ἀγαθαγγέλου μέχρι τῆς σ. 102, μεθ' ἧν τὸ πλείστον τοῦ τόμου εἶνε ἄγραφον. Μόνον δ' ἐν τέλει ἔχομεν πάλιν γεγραμμένας σελίδας α' - λδ' πλήν τινων ἀναμιξ ἄγράφων, τὰς πλείστας διὰ χειρὸς τοῦ Ἀγαθαγγέλου, περιεχοῦσας πλὴν τῶν ἀνωτέρω ἐν ἀρχῇ παρατεθέντων ἱστορικῶν σημειωμάτων περὶ τῆς μονῆς λογαριασμοῦς κτημάτων αὐτῆς κατὰ χωρία, σημειώ-

σεις περί οἰκοδομῆς καὶ ἄλλων ἔργων τοῦ ἐγγυμένου μετ' ἐπικεκολλημένων νεωτέρων ἐγγράφων εἰς τὴν μονὴν ἀναφερομένων καὶ ἀντίγραφά τινά παλαιότερων ἑραχέων κτηματολογίων τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος. Ἄξιον παρατηρήσεως εἶνε, ὅτι τὰ πλείστα τῶν ἐπικεκολλημένων τούτων ἐγγράφων εἶνε γεγραμμένα τὸν δεκάτον ἑνατον αἰῶνα ἐλληνιστὶ ὑπὸ τουρκικῶν ἀρχῶν, ὧν φέρουσι τὴν οἰκείαν σφραγιδα. Τούτων ἐν τοῦ 1860 φέρει ἐξ τουρκικῆς σφραγιδας καὶ ἐλληνικᾶς ὑπογραφᾶς ἀρχῶν τοῦ Δελβίνου ἐλληνιστὶ γεγραμμένας διὰ χειρὸς τοῦ γράψαντος τὸ ἐγγράφον. Ἔτερον δὲ τοῦ 1862 φέρει πέντε τουρκικᾶς σφραγιδας καὶ πέντε τὰς ἐξῆς ἐλληνικᾶς ἀντιστοιχοῦς ὑπογραφᾶς, ὧν αἱ μὲν τρεῖς πρῶται ἔχουσι γραφὴν διὰ χειρὸς τοῦ γράψαντος τὸ κείμενον τοῦ ἐγγράφου, αἱ δὲ δύο τελευταῖαι εἶνε αὐτόγραφοι: Ὁ Ἐογγυοὶ καϊμακάμης. Ὁ λακίμης Δελβίνου. Ὁ ἀϊδοῦλ σελίμης. σουλεϊμάν σελίμης. χατζὴ ἄρης μπόρσας. Πλὴν δὲ τούτων εὐρίσκομεν ἐν σ. λδ' χειρὶ τοῦ Ἀγαθαγγέλου ἀντίγραφον ἀχρονολογήτου ἐγγράφου τῶν Δυκουρσιωτῶν, ὁμολογούντων τὴν πώλησιν τοῦ ἐνὸς τετάρτου τοῦ κάμπου Δυκουρσίου εἰς τὸν Μουσταφᾶν πασσαῦν, ἀδελφὸν Σηλίχμπεη, καὶ καθορίζοντων τὰ σύνορα ἐν σχέσει πρὸς τὰ ὄρια τοῦ μετοχίου τῆς μονῆς Κάμενας.

Τὰ δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀγαθαγγέλου γεγραμμένα, φ. 1-16 καὶ σ. 17-50, περιέχουσι παντοίαν ὕλην ἀναφερομένην εἰς τὴν μονὴν, πρωτότυπα καὶ ἀντίγραφα ἐγγράφων, δημοσιεύσεις καὶ ἄρθρα περὶ τῆς μονῆς καὶ διαφόρων ἠπειρωτικῶν ζητημάτων ὑπὸ τοῦ Ἀγαθαγγέλου ἐν ἐφημερίσει τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν Ἰωαννίνων μέχρι τοῦ 1871.

Ἐξ αὐτῶν σταχυολογῶ τὰ κυριώτερα:

Ἐν φ. 1^α νεώτερον στιχοῦργημα περὶ τῶν κτήσεων τῆς μονῆς καὶ περὶ τῆς ἐκφρασεὶς χειρὶ τοῦ Ἀγαθαγγέλου, εἶτα δ' ἐπεῖτα τῆς αὐτῆς χειρὶ

Ἰὲκ τοῦ ποιητοῦ

Ἰαθὺ' ἔπεκ διαποδίζων, ξείνε, ἐτί, τυμα ἔσπε μοι
μηδὲ ἕλωσ δήθουε' δείχνομι δ' ἐγὼ σὰς βουλάς.

Ἀπέναντι δ' εὔρηται χειρὶ τοῦ αὐτοῦ Ἀγαθαγγέλου ἡ ἐξῆς παράφρασις·

Ἐξετάζοντας ἀκριβῶς αὐτὰς τοὺς ἄνω στίχους, φίλε, εἶπέ μοι τὴν ἀλήθειαν, καὶ μὴν ἀργοπορεῖς παντελῶς, ἐάν δηλ. ἔχουσι κουσουρι ἢ ὄχι καὶ εἰς τὸ νῆπιμα καὶ εἰς τὰ μέτρα. καὶ ἐγὼ δέχομαι τὴν γνώμην σου· νὰ εἴπῃς ὁμῶς τὴν ἀλήθειαν.

Ἀκολουθοῦσι δὲ ἡ χρονολογία 1819 Ἰουνίου 28 καὶ τάδε·
Ἰωάννης Κωνσταντίνου ἐκ Σίφρου τῶν Κυκλάδων νήσων ἀρεμῶς δὲ Δουϊνουπόλεως καὶ Δελβίνου, κυροῦ τοῦ Γαβριήλ.

Ἐν δὲ φ. 2^α ἀναγινώσκονται τάδε·

Παρθενίου ἱερομονάχου μὲν χαρακτήρ.

Θείας μονῆς πέφυκα κτήμα Καμίνου

ὑπερ καλοῦσι καταγραφὴν οἱ πάντες

ἰρός τ' ἔπρατο Παῖσιος προφήτης.

Ἐν' ᾧ ποθ' εὔρεν ἄτε κτήσεται γράφῃ

δέον γε γράφαι καὶ τὰς δοσοληψίας.

Ἐν ἐτήσιον : 1816 : μαρτίου .1.

† ποίημα δὲ Ἀναστασίου Γεωργίου Χρυσοχόου Μεσσοβίτου.

Τὸ ἐν τέλει τοῦ ἐπιγράμματος τοῦ Ἀναστασίου Γεωργίου Μεσσοβίτου Ἐν ἐτήσιον τὸ γραφὲν ὑπὸ τοῦ ἀρχαίου ἀντιγραφῆως ἱερομονάχου Παρθενίου, ἐξ οὗ μετέγραψεν αὐτὸ ὁ Ἀγαθάγγελος, περιέχει τὴν αὐτὴν ἐκείνην παρανόησιν παλαιωτέρων βιβλιογράφων, συγχυζάντων τὸ Ἐν ἔτει καὶ Ἐνετίησι τῶν ἐν Βενετία ἐκτυπουμένων βιβλίων, περὶ ἧς ἴδε ὁσιν ἐγράψαμεν ἐν τῷ Δελτικῷ Ἱστορικῆς καὶ ἔθνολογικῆς ἑταιρείας Τόμ. Ε' σ. 572 καὶ ἐν Νέῳ Ἑλληνομνήμονι Τόμ. Δ' σ. 121 καὶ Ε' σ. 116.

Ἀπὸ δὲ τοῦ αὐτοῦ φ. 2^α ἀρχονται ἀντίγραφα καταγραφῶν καὶ λογαριασμῶν ἀπὸ τῆς 2 Φεβρουαρίου 1816 καὶ τινὰ ἄλλα σημειώματα.

Μεταξὺ τούτων ἀξία ἰδίου λόγου εἶνε τὰ ἐξῆς·

Ἐν σ. 24 « Ἦμνος εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον Καμείνας διὰ

τὸ τζιφλίκι τῆς εἰς Ματόχι» τοῦ Ἀγαθαγγέλου εἰς στίχους πολιτικούς. 1859 Ἰουβρίου 12. Ἐπειτα «Ἕγμος εἰς τὸν θαυματουργὸν Μεγαλομάρτυρα Γεώργιον» τοῦ αὐτοῦ εἰς στίχους πολιτικούς. 1864 Ἰανουαρίου 13.

Ἐν σ. 25 μεταξύ ἄλλων τὸ ἐξῆς σημείωμα·

Κάμενα εἶνε λέξις Σλαβική ἢ βουλγαρική. Κάμεν, ἐξηγείται λίθος, ἐξ οὗ ἡ Κάμαινη· ἐπειδὴ ἡ ἐκκλησία εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ βράχου ἀποτόμου λίθου, ὅστις εἶναι ἡ βᾶσις τῆς ἐκκλησίας ὑπὸ τοῦ ὁποίου σώζεται ἀσκητήριον τοῦ ὁποίου ἡ ὁπὴ φαίνεται καὶ σήμερον.

869· Ἰουνίου α'.

Τὴν ἐξηγήσιν αὐτὴν μοὶ τὴν ἔκαμεν ὁ Μηχανικός τῆς ἀπὸ Ἀγίου Σαράντα μέχρις Ἰωαννίνων γεννηθεσομένης ὁδοποιῆας ἐνόματι Γεώργιος Βούλγαρος· ὅστις ἦλθεν μετὰ τοῦ Μουτεσαρίφη Τσαβίτ Πασιά, Ἀργυροκαστρίτου.

Ἐν τῇ αὐτῇ σ. 25 τάδε·

Κατ' ἀνωτέραν Πατριαρχικὴν διαταγὴν ἀναγράφοντε ἐνταῦθα τὰ μέχρι σήμερον σωζόμενα κτήματα τοῦ Ἱεροῦ τούτου καὶ Σταυροπηγιακοῦ Μοναστηρίου τῆς Κάμενας, ὁμοῦ καὶ τὰ μέχρι σήμερον διασωθέντα ἀποδεικτικά των ἐγγράφα, καὶ ἴσα ὁ εὐτελής ἐγὼ ἐν τῇ ἡγουμένῃ μου τῇ δυνάμει τῆς Κυρίας ἡμῶν Θεοτόκου καὶ δι' οὐκ ὀλίγων ἐξόδων καὶ κόπων ἠδυνήθημι ν' ἀνακαινίσω, τὰ ἴσα κτήματα ἦτον ἀνευ ἐγγράφων καὶ ἀποδείξεων καθὼς καὶ πολλὰ τῶν ἐγγράφων ἀνενέωσα καὶ ἐστερέωσα.

Ἡ ἀναγραφὴ αὕτη εἶνε ἀξία λόγου πλὴν ἄλλων διὰ τὰς τοπωνυμίας τῶν συνόρων. Κατάλογον δὲ τῶν ἐγγράφων, προσηρητημένον ἐν σ. 31, ἐδημοσίευσεν ὁ Ἀγαθάγγελος ἐν τῷ Ἀνατολικῷ ἀστέρει (ἔτος ΙΑ', 1871, Νοεμβρίου 13 ἀρ. 929).

Ἐν δὲ σ. 33· «Ἐνταῦθα καταχωρῶ τὴν μετὰ τοῦ Πατριαρχείου ἀλληλογραφίαν μου ὅσα τῶν ἐγγράφων ἐβρέθησαν τὰ ἴσα πρὸς γνῶσιν τῶν ἡγουμένων».

Τὰ ἐγγράφα ταῦτα, διήκοντα μέχρι τῆς σ. 50, ἀναφέρονται εἰς τὰ ἔτη 1860—1872. Καὶ τὰ μὲν ἐγγράφα τοῦ Ἀγαθαγγέλου πρὸς τοὺς πατριάρχας Ἰωακείμ (1860), Σωφρόνιον, Γρηγόριον Γ' καὶ ἄλλους καταχωρίζονται ἐν ἀντιγράφῳ, τῶν δὲ πατριαρ-

χικῶν ἐγγράφων εἶνε ἐπικεκολλημένα αὐτὰ τὰ πρωτότυπα, ἐν οἷς ἐν σ. 41 καὶ συνοδικὴ ἀπόφαισις τοῦ μωξζ Σεπτεμβρίου κς' ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου Γ' καὶ ἄλλη ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ κατὰ Μάιον τοῦ μων'. Μνημονεύεται δὲ ἀπλῶς μὴ παρατιθεμένη ὀλόκληρος «Ἀπάντησις πρὸς τὸν ἐγκαθιδρυθέντα νέον Πατριάρχην Ἀνθίμω δεστίς με διώρησαν ἡγούμενον τῷ 1851 Μαρτίου 25^ο». Τῶν δὲ ἀντιγράφων τῶν πρὸς πατριάρχας ἐγγράφων τοῦ Ἀγαθαγγέλου καὶ τῶν πρωτοτύπων πατριαρχικῶν γραμμάτων προηγούνται στίχοι πολιτικοὶ περὶ τῶν ἔργων τοῦ βέκτου ἐκείνου ἡγουμεμένου, ὑφ' οὗς φέρεται ἡ ὑπογραφή † Ὁ Ἀγαθάγγελος 872 Ἰουλίου α' ἐτῶν 52.

Ἐν δὲ σ. 62 κ. ἐ. εὐρηνται καταγραφαὶ τῆς περιουσίας τῆς μονῆς ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ Ἀγαθαγγέλου ἡγουμεμένων, ὧν πρώτη ἐν σ. 63 τῇ 28 Ἰουλίου 1888 «Καταγραφὴ ἀπάσης τῆς εὐραθήσης κινητῆς περιουσίας τῆς Σταυροπηγιακῆς μονῆς Καμένης Δελείνου κατ' ἐντολὴν Πατριαρχικὴν ὑπὸ τοῦ τέως Προσορινοῦ ἐπιτρόπου Ἀρχιμανδρίτου Κ^ο Γρηγορίου Ἡγουμεμένου Κουκαμίας¹ παραδοθῆσης τῷ Ἱερομονάχῳ Κ^ο Γερασίμῳ διορισθέντι Ἡγουμενῶ παρὰ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ».

Μεταγενέστεραι δὲ καταγραφαὶ εὐρηνται ἐν σ. 72 κ. ἐ. μέχρι τῆς σ. 102, ὧν ἐν σ. 87 κ. ἐ. ἡ τῆς 1 Αὐγούστου 1900, ἐν σ. 93 κ. ἐ. ἡ τοῦ 1903 καὶ τελευταία ἡ τοῦ ἔτους 1908.

Ἐν τῇ καταγραφῇ τῆς 1 Αὐγούστου 1900 συναναγράφονται ἐν μὲν σ. 90 «Ἐπίσημα ἔγγραφα», ἀριθμούμενα ἐν ὄλῳ εἰς 136, ἐν δὲ σ. 93 «Ἔτερα ἔγγραφα μ' ἑτέρους ἀριθμοὺς ἄνευ καταλόγου», φέροντα ἀριθμοὺς 1-100 καὶ διήκοντα μέχρι τῆς ἡγουμενείας Ἀγαθαγγέλου καὶ ἀργότερον, ἐν δὲ σ. 9 πατριαρχικά σιγίλλια α') Παρθενίου (Α') κατὰ Μάιον 1640· β') Καλλινίκου (Β') κατ' Αὐγούστον 1691· γ') Γαβριήλ (Γ') κατ' Ἀπρίλιον 1704 καὶ δ') Κωνσταντίνου (Δ') κατ' Ὀκτώβριον ἐπι-

¹ Ἴδτε περὶ τῆς μονῆς ταύτης Νέον Ἑλληνομνημόνιον Τόμ. Γ' σ. 462 κ. ἐ.

νεμήσεως ε' (=1832), δι' αὐτὴν ἐπικυροῦται τὸ σιγίλλιον τοῦ Γαβριήλ Γ'.

Ἐν τέλει δ' ἄξιον σημειώσεως εἶνε, ὅτι αἱ μετ' ἐπιμελείας συντεταγμέναι καταγραφαὶ τῆς κινητῆς περιουσίας τῆς μονῆς συμπεριλαμβάνουσι καὶ τὰ βιβλία τῆς βιβλιοθήκης αὐτῆς. Μεταξὺ δὲ τῶν ἐντύπων συναναγράφονται ἀναμιξ καὶ τινὰ ῥητῶς διακρινόμενα ὡς χειρόγραφα. Περιέχονται δὲ τοιοῦτοι κώδικες ἐν πέντε ἀναγραφαῖς, α') τῇ ἀχρονολογήτῳ τῆς σ. 76, ἣν σημειώνω κατωτέρω διὰ τοῦ στοιχείου Α καὶ περὶ ἧς παρατηρῶ, ὅτι εἶνε ἀτελεστέρα τῶν λοιπῶν ἐν τῇ ἀναγραφῇ τῶν ἐντύπων βιβλίων καὶ τῶν χειρογράφων β') τῇ ἐν σ. 63 κ. ἐ. τοῦ 1888 (Β'), γ') τῇ ἀμνηολογήτῳ τοῦ 1900 ἐν σ. 87 κ. ἐ. (Δ') καὶ ε') τῇ ἐν σ. 97 κ. ἐ. τοῦ 1903 (Ε). Ἀναγράφονται δ' ἐν αὐταῖς ἐν συνόλῳ οἱ ἑξῆς κώδικες:

1) «Ἐν βιβλίον Βαρλαάμ καὶ Ἰωσήφ» (γρ. Ἰωάσαφ), «Χειρόγραφον Βαρλαάμ» (Γ, Δ, Ε).

2) «Ἐν χειρόγραφον περὶ πάπα», «Ἐν χειρόγραφον περὶ παπισμοῦ» (Β, Δ, Ε).

3) «Μία λειτουργικὴ παλαιὰ χειρόγραφος», «Ἡ θεία λειτουργία χειρόγραφος», «Λειτουργία χειρόγραφος» (Β, Γ, Δ, Ε).

4) «Μία γεωγραφία χειρόγραφος», «Γεωγραφία χειρόγραφος» (Α, Δ, Ε).

5) «Λόγοι Χρυσοστόμου χειρόγραφοι», «Χειρόγραφον λόγων Χρυσοστόμου» (Β, Γ).

6) «Χειρόγραφον περιφράσεων», «Ἐν περιφρασάριον χειρόγραφον», «Περιφραστικὸν φιλολογικὸν χειρόγραφον» (Α, Β, Γ).

7) «Εὐαγγέλιον χειρόγραφον», «Χειρόγραφον Εὐαγγελίου ξισχησμένον» (Α, Γ).

8) «Κατάλογος ὀνομάτων χειρόγραφος» (Γ, Δ).

9) «Μία ἱστορία χειρόγραφος» (Γ, Δ).

10) «Ἐν φυλλάδιον Χρηστομαθείας χειρόγραφον» (Δ, Ε).

11) «Πλουτάρχου λόγοι χειρόγραφοι» (Β).

- 12) «Χειρόγραφον Ἑρμηνεῖαι θρησκευτικαί» (Γ).
- 13) «Χειρόγραφον τῶν ταθλιμένων» (Γ).
- 14) «Ἐν κατάστοιχον σημειώσεων» (Β).
- 15) «Ἑρμηνεῖα εἰρημῶν χειρόγραφος» (Β).
- 16) «Ἐεσχησμένον χειρόγραφον (Γ).

Μὴ δυνηθεῖς νὰ ἐπισκευθῶ αὐτὸς τὴν μονήν, δὲν δύναμαι νὰ βεβαιώσω πόσα τῶν χειρογράφων τούτων εὐρίσκονται νῦν ἐν αὐτῇ ὡς καὶ ἂν τινὰ τῶν ἔπαξ ἀναγραφομένων συμπίπτουσι τυχὸν πρὸς ἄλληλα, οἷον τὸ ὑπ' ἀρ. 12 πρὸς τὸ 15 καὶ τὸ ὑπ' ἀρ. 7 πρὸς τὸ 16. Ἄλλ' εὐελπιστῶ ὅμως, ὅτι τις τῶν ἐπιχωρίων λογίων θὰ φιλοτιμηθῆ νὰ περιγράψῃ λεπτομερῶς καὶ ἀκριβῶς τοὺς ἐν τῇ μονῇ σωζομένους κώδικας μετὰ τῆς δηλώσεως τῆς γραφικῆς ὕλης, τοῦ σχήματος, τοῦ ἀριθμοῦ τῶν φύλλων, τοῦ αἰῶνος, τῆς σταχώσεως καὶ πάντων τῶν περιεχομένων ἐν αὐτοῖς.

ΠΟΙΚΙΛΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

—'Εν τῷ σκευοφυλακίῳ τῆς μητροπόλεως Ἰωαννίνων φυλάσσεται ἀξιολογώτατον χειρόγραφον Εὐαγγέλιον τοῦ ις' αἰῶνος, ἔχον μέγεθος 0,42 × 0,27, συνιστάμενον δ' ἐκ φύλλων 325 καὶ γεγραμμένον κατὰ δύο σελίδας. Φέρει χρυσᾶς ἐπιγραφᾶς καὶ ἀρχικὰ γράμματα χρυσᾶ, ἔνια δὲ πολύχρωμα καὶ κοσμεῖται ὑπὸ τῶν εἰκόνων τῶν τεσσάρων Εὐαγγελιστῶν. Ἐν τέλει ἀναγινώσκονται τάδε·

Πρεσβυτέρου χειρὸ καὶ μοναχοῦ Ματθαίου

Πρωγωνιανῆς ἐκ παλαιᾶς Ἡπείρου

ἔγραψε ταύτην τὴν θεόπνευστον βίβλον.

Ἡ στάχσις δι' ὀλοσηρικοῦ (βελοῦδου) κοκκίνου ἀνευ ἐπιτυπωμάτων.

—Τῇ Μητροπόλει τῶν Ἰωαννίνων παράκειται τὸ παρεκκλήσιον τοῦ νεομάρτυρος Γεωργίου τοῦ μαρτυρήσαντος τῇ 17 Ἰανουαρίου 1838, ὅστις ἰδιαζούσης τιμῆς ἀξιοῦται παρά τε τῶν Ἰωαννιτῶν καὶ τῶν ἄλλων Ἡπειρωτῶν. Διὸ δ' ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τάφος τοῦ νεομάρτυρος κοσμεῖται πάντοτε ὑπὸ νωπῶν ἀνθέων, πολλοὶ δὲ εἶνε οἱ προσκυνοῦντες αὐτὸν, ἰδίως γυναῖκες τοῦ λαοῦ καὶ χωρικαὶ ἐκ τῶν περιχώρων. Μετὰ δὲ τὴν ἐν τῇ Μητροπόλει λειτουργίαν πλεῖστοι ὅσοι εἶνε οἱ ἐπισκεπτόμενοι τὸ παρεκκλήσιον καὶ ἀσπαζόμενοι τὸν τάφον. Εὗρηται δ' ἐν αὐτῷ λάρναξ μαρμαρίνη, φέρουσα κεφαλαίοις γράμμασι τὴν ἐπιγραφὴν τήνδε· *Ἀνηγέρθη οὗτος ὁ πάνσεπτος τάφος τοῦ ἁγίου νεομάρτυρος Γεωργίου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων δι' ἐξόδων τῆς ἐκκλησίας ταύτης ἀρχιερατεύοντος τοῦ πανιερωτάτου ἁγίου Ἰωαννίνων καὶ Βελᾶς κ. κ. Παρθενίου καὶ ἐπιτροπευόντων*

τῶν κ. κ. Θεοδοσίου Ζήση καὶ κ. κ. Κωνσταντίνου Ἀθανασούλα ἐν ἔτει 1858 Ὀκτωβρίου 17.

Ἀθλήσας ἐν ἔτει 1848 Ἰανουαρίου 17.

Σημειωτέον, ὅτι παρὰ τῷ Ἀραβαντινῷ (Χρονογραφία τῆς Ἡπείρου Τόμ. Β' σ. 229) ὡς ἔτος τῆς ἀθλήσεως φέρεται τὸ 1837.

— Ἡ κατὰ τὰ Ἰωάννινα Ἀγία Αἰκατερίνη, μετόχιον τοῦ ἔρους Σινᾶ, οὗσα ἐκκλησία παλαιά, ἀνεκαινίσθη τελείως τῷ 1872 κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ ὑπερθύρου ἐπιγραφὴν. Ἐχρωματίσθη δ' ἐκ νέου τῷ 1907. Ἐν τῇ αὐτῇ ὑπάρχει μνημεῖον τῶν εὐεργετῶν τῶν Ἰωαννίνων συζύγων Παπαζογλου, φέρον προτομὴν μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς Ἀλέξιος Παπαζογλου, Ἀγγελικὴ Ἀ. Παπαζογλου καὶ τὸ ἐπίγραμμα τόδε, γραφὴν πιθανῶς ὑπὸ τοῦ ἄλλοτε γυμνασιάρχου Ἰωαννίνων καὶ ἔπειτα ὑφηγητοῦ τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ μακαρίτου Μιλτιάδου Πανταζῆ·

*Κεύθω Ἀλέξιον ὡδε Παπαζογλουν Ἀγγελικὴν τε
ἐόντιν, ἄμφω γενναίω, εἰ δ' ὅ γε ῥέζεε πάτριον
ἐν κρατέουσιν ἔχων σθένος ἠδ' ὧν δέξατο πολλῶν
παῦρ' ἀπέλαυεν ὅπως πατρίδι πολλὰ λίπη.*

— Ὁ διάκονος τῆς Μητροπόλεως Ἰωαννίνων ἀφηγήθη μοι, ὅτι πρὸ εἰκοσιπέντε περιπτου ἐτῶν ἱερεύς τις εἶπεν εἰς αὐτὸν, ὅτι πρὸ τριάκοντα ἕως τριάκοντα πέντε ἐτῶν, ἄρα περὶ τὸ 1855, Ἄγγλος φιλόλογος μεταβάς εἰς τὴν Ἡπειρον ἐζήτησε κώδικα τοῦ Θουκυδίδου. Περιερχόμενος δὲ τὰς μονὰς ἔφθασε καὶ εἰς τινὰ μονὴν, ὅπου ἐπὶ τῇ ἀφίξει αὐτοῦ προσέβαλεν αὐτὸν ὑδμῆ καιομένων κωδίκων, ὧν μέχρις ἐκείνης τῆς ὥρας παρεῖχεν ὁ ἡγούμενος τὰ φύλλα εἰς τοὺς ποιμένας τῶν περιχώρων χάριν περιτυλίξεως τυροῦ, ἕως βαρυνθεὶς ἔκασεν αὐτούς. Ἐννοεῖται, ὅτι ἡ εἶδησις αὕτη, ἦν ἀναγράφομεν ἐνταῦθα ἀπλῶς ἐκ περιεργείας, δεῖται ἐξακριβώσεως.

— Μέγα εἶνε τὸ πλῆθος τῶν περὶ τὰ τζαμιά καὶ ἐν τοῖς τουρ-

κικοῖς νεκροταφείοις τῶν Ἰωαννίνων ἀνεπιγράφων τάφων, ὧν πολλοὶ πολύχρωμοι καὶ πολυτελεῖς. Τῶν τάφων τούτων αἱ ἐπιγραφαὶ πρέπει νὰ περισυλλεχθῶσι καὶ ἐκδοθῶσι, διότι ἐκτὸς ἰδιωτικῶν καὶ οἰκογενειακῶν λεπτομερειῶν δύνανται νὰ περιλαμβάνωσι καὶ ἱστορικὰ γεγονότα σχετιζόμενα πρὸς τὸν βίον τῶν θανόντων καὶ δυνάμενα νὰ διαφωτίσωσι τὰ κατὰ τὰ Ἰωάννινα καὶ τὴν λοιπὴν Ἡπειρον ἐπὶ τουρκοκρατίας. Ἰδίως μέγα εἶνε τὸ πλήθος τῶν τοιούτων τάφων ἔξωθεν τοῦ ἐν τῷ φρουρίῳ μεγάλου τζαμίου. Καὶ ἔξωθεν δὲ τοῦ τουρκικοῦ σχολείου (Μενδρεσὲ) τῆς πόλεως καὶ ἀλλαχοῦ ὑπάρχουσιν ἐπιγραφαὶ τουρκικαί· ὁμοίως δ' ἄξια περισυλλογῆς εἶνε καὶ αἱ τυχὸν σωζόμεναι ἐν τῇ πόλει ἑβραϊκαὶ ἐπιγραφαί.

— Ἐν τῇ κατὰ τὰ Ἰωάννινα ὁδῷ Παπάζογλου ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ κ. Στάθῃ Τσουρίδου εἰς ὅλος τοῖχος εἶνε κεκοσμημένος δι' ἐξαιρετοῦ παμμεγίστης τοιχογραφίας, ἀντιγράφου τῆς ἐν τῷ Βατικανῷ ζωγραφίας τοῦ Ῥαφαήλ τῆς παριστανούσης τὴν νίκην Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου κατὰ τοῦ Μαξεντίου παρὰ τὴν Μουλδίαν γέφυραν. Εἶνε δ' αὕτη ἡ τοιχογραφία ἔργον τοῦ Ἀλεξάνδρου Δαμίρη, γεννηθέντος ἐν Καλαρρύταις τῷ 1820. Ὁ Δαμίρης ἐσπούδασε τὴν ζωγραφικὴν ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ Ἀθηνῶν, ὅπου ἠρίστευσε, καὶ κατόθιν μετέβη πρὸς τελειοποίησιν τῶν σπουδῶν αὐτοῦ εἰς Παρισίους, ἐκεῖθεν δὲ μετέβη εἰς Ῥώμην περὶ τὸ 1852.

— Πολλὰ ἔγγραφα τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, ἐν οἷς καὶ ἑλληνικά, εὑρέθη ἐν Πωγωνίῳ ὁ διοικητικὸς ἐπίτροπος κ. Πονηρίδης. Καὶ ἐν Τεπελενίῳ δ' εὑρέθησαν τοιαῦτα ὑπὸ τοῦ διοικητικοῦ ἐπιτρόπου κ. Διθαδᾶ. Ἄλλα δὲ κατέχει ὁ ἐν Πρεμετῇ κ. Μπίμπος.

— Ἐν τοῖς ἀποκειμένοις ἐν τῷ κατὰ τὴν Βενετιανὴν Δημοσίῳ ἀρχείῳ (R. Archivio di Stato ἢ Archivio dei Frari) γράμμασι (dispacci) τῶν γενικῶν προνοητῶν τῆς Πελοποννήσου, ἐν τῷ φακέλῳ Senato III Secreta. Proved. gen. in Morea S. Agostin Sagredo da 30 Nov^o 1896 sino Gen. 1697. Prov.

Gen. S. Polo Nani da 31 Agosto sin 8 Ott 1697 τὸ ὑπ' ἀρ. 54 ἐκ Πατρῶν ἀπὸ 16 Ἀπριλίου 1697. s. N. περιέχει διάφορα συνημμένα. Μεταξὺ τούτων εὐρίθται Distribuzione dei beni fatti dall' Illmo Sagredo, ἐν ᾧ ἀναγράφονται καὶ famiglie di Janina Καὶ ἄλλη δὲ τοιαύτη ἀναρχική, σώζεται ἐν ἄλλῳ συνημμένῳ εἰς τὴν αὐτὴν ἐπιστολὴν ἐγγράφῳ.

— — —